

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI'NA İLİŞKİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
(ŞANLIURFA İLİ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. N. Fahri Taş

Erzincan 2010

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, İlköğretim Anabilim Dalının Sosyal Bilgiler Eğitim Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri Prof Dr. N. Fahri TAŞ

Jüri Doç Dr. Adem BAŐIBÜYÜK

Jüri Yrd. Doç. Hüseyin Hüsünü BAHAR

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. ... / ... /

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

21. yüzyılda dünyada gerçekleşen değişim ve gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendini göstermiştir. Türkiye de bu süreçten etkilenecek eğitim sistemini yenileme çalışması yapılmıştır. Bunu yaparken de bireye kazandırılacak bilgi ve yeteneklerin geliştirilmesi gerektiğini referans noktası olarak müfredat programı yenileme sürecine girmiştir. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Program'ı yenileme çalışmasında, yapılandırmacı ve öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımları temel alınmıştır. Bu yaklaşımlarla bireye bilgi, beceri ve değer kazanma imkânı sağlanmıştır.

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın yenileme ve geliştirme sürecinde, programı uygulayan öğretmenlerin, program hakkındaki görüşleri çok önemlidir. Bu amaçla; Hayat Bilgisi Ders Öğretim Programı'nın öğretmen görüşleri ışığında genel durum, beceri ve kazanım, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme bakımından incelenmiştir.

Çalışmada beni sürekli teşvik eden değerli tez danışman hocam Prof. Dr. N. Fahri TAŞ'a, yapmış olduğu yönlendirme ve sabırlı yaklaşımından dolayı sayın hocam Yrd. Dr. Hüseyin Hüsnü BAHAR'a, araştırma kapsamında ölçeceği uygulamama izin veren okul yöneticilerine, çalışmamın yürütülmesinde katkısı olan kıymetli öğretmenlerime, karşılaştığım olumsuzluklarda bile güzel düşünmemi sağlayan kıymetli aileme en içten duygularıyla teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Serkan GÜLENER

ÖZET

Bu araştırmada ilköğretimde uygulanmakta olan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın öğretmen görüşleri bakımından değerlendirilmesine çalışılmıştır. Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel özellikleri, öğretim programının tarihsel gelişimi, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın öğeleri, Hayat Bilgisi Dersi öğretim yöntem ve teknikleri, yapılandırmacı anlayış hakkında kuramsal alt yapı yer almaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde; araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama aracı, araştırmanın uygulanması ve verilerin analizi hakkında genel bilgiler yer almıştır. Üçüncü bölümde; Şanlıurfa'nın merkez ilköğretim okullarındaki birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında görevli sınıf öğretmenlerine uygulanan ölçeğin bulgu ve yorumları mevcuttur. Son olarak dördüncü bölümde; araştırmada çıkan sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Araştırmanın evreni, Şanlıurfa il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmenlerinden meydana gelmektedir. Örneklem ise il merkezindeki 80 ilköğretim okulunda görevli birinci, ikinci ve üçüncü sınıf derslerine giren 1162 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Ölçek, 4 basamaklı likert tipi 75 maddeden olup elde edilen verilerin frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (Ss) hesaplamaları tablo şeklinde analizleri yapılmıştır. Ölçekteki veriler ışığında grup sayısı iki olduğunda bağımsız gruplar t-testi (Independent samples t-test), ikiden fazla olduğunda tek yönlü varyans analizi (on-way ANOVA) uygulanmış. Anlamlılık düzeyi .05 olarak test edilmiştir. Ölçekten elde edilen sonuçlar tablolar üzerinde düzenlenerek yorumlanmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlarda, öğretim programının genel durumu hakkında öğretmenlerin olumlu görüşlere sahip olduğunu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlere göre; beceri ve kazanımların, toplumsal problemleri ve ihtiyaçları giderici ve ülke gerçeklerini taşıyacak şekilde güncellenmesi gerekmektedir. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın içeriğinin öğrenciler tarafından merak ve araştırma isteği yaratmaktan uzak olduğu

görülmüştür. Programda yer alan etkinliklerin öğrencilerin sınıf içi tartışmalarına fırsat verici nitelikte olduğu, programdaki etkinliklerin ilişkili olduğu temalar ve beceriler ile örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Değerlendirme boyutu üzerinde öğretmenlerin olumlu görüşe sahip olmadıkları, ölçme-değerlendirmenin, programın değerlendirme boyutunu karşılayamadığı ve ölçme değerlendirmenin bir ders saati ile sınırlandırılmaması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Programı, Hayat Bilgisi Dersi, Öğrenme- Öğretme Yöntem Teknikleri, Yapılandırmacı Anlayışı.

ABSTRACT

In this research, which is implemented in primary schools of knowledge in terms of curriculum and assessment were the views of teachers. Research consists of four parts. In the first part of knowledge curriculum of the general features, curriculum history, the life lesson of the curriculum components, life sciences course, teaching methods and techniques, the constructivist approach and the multiple intelligence theory about the theoretical sub-structure is located. In the second part of the study of the research model, the universe, sampling, data collection, data analysis and research about the implementation of general interest are given. In the third section of the central primary schools in Sanliurfa, 1., 2. and 3. Assistants to teachers in the classroom and comments on the findings of the scale is applied. Finally, the fourth section contains conclusions and recommendations in the study. The universe of study, who worked in primary schools in Sanliurfa 1 2. and 3 constitute the class teacher. Sample of 85 primary schools in the province center staff, 1., 2. and 3. 1162 entering class consists of primary teachers. 75 item likert scale, 4 digit and the data obtained from the frequency (f), percentage (%), mean (\bar{X}) and standard deviation (Sd) calculations were analyzed in table form. With the data in light of the scale when two independent groups t-test (independent samples t-test), when more than two one-way analysis of variance (on-way ANOVA) was used. Significance level was tested at .05. The results obtained from the scale were arranged on tables and interpreted.

Summarizes the findings of the study; curriculum that teachers have positive opinions about the general situation has been found. And the acquisition of skills, anti-social problems and needs and the country need to be updated to carry the truth has emerged. Life Science Education curriculum by students with curiosity and research of the contents of the request is deemed to be far from being created. Events in the program-makers the opportunity to discuss the nature of the students in the classroom to the conclusion that was reached. Also on the program of activities associated with the themes and skills that were overlapping. Evaluation of teachers on size can hardly be said to have positive opinions. measurement-assessment,

program evaluation and measuring the size of assessment does not meet the time and confined to one lesson that has emerged.

Key words: Curriculum, Social Studies, Methods and Technical Constructivist Approach and Multiple Intelligences Theory.

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM	1
Giriş	1
A. Araştırma Problemleri?	3
1. Tez Konusu	3
2. Araştırmanın Amacı	3
3. Araştırmanın Önemi	4
4. Sınırlılıklar	4
5. Sayıtlılar	4
6. Problem Cümlesi	5
7. Alt Problemler	5
8. Tanımlar	6
9. İlgili Çalışmalar	9
B. Kuramsal Açıklamalar	13
1. Eğitim	13
2. Eğitim İçinde Okulun Yeri	15
3. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Öğretmen Rolü	16
4. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Tarihçesi	18
5. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Özellikleri	22
6. Hayat Bilgisi Öğretimi	24
7. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Öğeleri	26
a) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Amaçlar (Hedefler)	27
b) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda İçerik (Temalar)	28
c) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Öğrenme-Öğretme Süreci ..	30
d) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Değerlendirme	31

8. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Yöntem ve Teknikleri	33
a) Anlatım Yöntemi	33
b) Soru-Cevap Yöntemi	34
c) Dramatizasyon Yöntemi	35
d) Problem Çözme Yöntemi	36
e) Tartışma Yöntemi	37
f) Gösteri Yöntemi	37
g) Örnek Olay İncelemesi Yöntemi	38
h) Deney Yöntemi	39
9. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Kullanılan Araç-Gereçler	39
10. Yapılandırmacılık	40
11. Yapılandırmacılık ve Öğrenme	42
II. BÖLÜM	44
A. Yöntem	44
1. Araştırma Modeli	44
2. Evren ve Örneklem	44
3. Araştırmanın Örneklemine İlişkin Bulgular	45
a) Sınıf Öğretmenlerin Hizmet Yılına Göre Dağılımı	45
b) Sınıf Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	45
c) Sınıf Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Dağılımı	46
d) Sınıf Öğretmenlerin Kadro Durumuna Göre Dağılımı	47
e) Sınıf Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Dağılımı	47
f) Sınıf Öğretmenlerin Görevli Olduğu Okul Türüne Göre Dağılımı	48
4. Veri Toplama Aracı	49

5. Araştırmanın Uygulanması	50
6. Verilerin Analizi	51
III. BÖLÜM	52
A. Bulgular	52
1. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Hakkında Öğretmen Görüşleri	52
a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	53
b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Cinsiyete Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	54
c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumuna Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	54
d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumlarına Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	56
e) Öğretmenlerin, Okuttukları Sınıfa Göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Anlamli Bir Fark Var mıdır?	57
f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	58
2. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefler) Hakkında Öğretmen Görüşleri	59

a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefleri) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?	61
b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefleri) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?	62
c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefleri) İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?	63
d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefleri) İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?	64
e) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefleri) İlişkin Görüşleri Arasında Okuttukları Sınıfa Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?	65
f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefleri) İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Olduğu Okul Türüne Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?	66
3. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçerik) Hakkında Öğretmen Görüşleri	66
a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?	68
b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?	69
c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumuna Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?	70

- d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?71
- e) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Okuttukları Sınıfa Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?72
- f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?73
4. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme- Öğretme Teknikleri) Hakkında Öğretmen Görüşleri74
- a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?76
- b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?77
- c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumuna Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?78
- d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?79
- e) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Okuttukları Sınıfa Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?80
- f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?81

5. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri	82
a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	83
b) Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Cinsiyete Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	84
c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumuna Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	85
d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumuna Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	86
e) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Okuttukları Sınıfa Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	87
f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Anlamli Bir Fark Var mıdır?	88

IV. BÖLÜM

A. Sonuçlar ve Tartışma

- 1. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuyla İlgili Sonuçlar**
- 2. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarıyla (Hedefler) İlgili Sonuçlar**

3. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarıyla (İçerik) İlgili Sonuçlar.....	93
4. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleriyle (Öğrenme-Öğretme Teknikleri) İlgili Sonuçlar	95
5. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Boyutuyla İlgili Sonuçlar.....	97
B. Öneriler.....	99
C. Kaynakça.....	101
D. Ekler	110

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo İsimleri</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1	1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersine Giren Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet Yılına Göre Dağılımı.	45
Tablo 2	1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersine Giren Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.	46
Tablo 3	1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersine Giren Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Olduğu Yükseköğretim Kurumuna Göre Dağılımı.	46
Tablo 4	1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersine Giren Sınıf Öğretmenlerinin Kadro Durumuna Göre Dağılımı.	47
Tablo 5	1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersine Giren Sınıf Öğretmenlerinin Okuttuğu Sınıfa Göre Dağılımı.	48
Tablo 6	1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersine Giren Sınıf Öğretmenlerinin Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımı.	48
Tablo 7	Alt Ölçekler İlgili Güvenirlilik Katsayısı	50
Tablo 8	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.	52
Tablo 9	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	53
Tablo 10	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	53
Tablo 11	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.	54

Tablo 12	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	55
Tablo 13	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durum Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	55
Tablo 14	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler	56
Tablo 15	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	56
Tablo 16	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel durumu Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.	57
Tablo 17	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıf ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	58
Tablo 18	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Oldukları Okul Türü Göre T-Testi Tablosu.	58
Tablo 19	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefler) İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.	60
Tablo 20	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	61
Tablo 21	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	61

Tablo 22	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri Ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.	62
Tablo 23	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	63
Tablo 24	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	63
Tablo 25	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	64
Tablo 26	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	64
Tablo 27	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.	65
Tablo 28	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları sınıf ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	65
Tablo 29	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel Durumu Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Oldukları Okul Türüne Göre T-Testi Tablosu.	66
Tablo 30	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalara (İçeriği) İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.	68
Tablo 31	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	68

Tablo 32	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	69
Tablo 33	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.	69
Tablo 34	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	70
Tablo 35	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	71
Tablo 36	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	71
Tablo 37	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	72
Tablo 38	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.	72
Tablo 39	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları sınıf ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	73
Tablo 40	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalar (içeriği) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Oldukları Okul Türüne Göre T-Testi Tablosu.	73
Tablo 41	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Teknikleri) İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.	75
Tablo 42	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın	76

	Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	
Tablo 43	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	76
Tablo 44	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.	77
Tablo 45	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	78
Tablo 46	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	78
Tablo 47	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	79
Tablo 48	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	79
Tablo 49	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.	80
Tablo 50	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları sınıf İle İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	81

Tablo 51	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Oldukları Okul Türüne Göre T-Testi Tablosu.	81
Tablo 52	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.	83
Tablo 53	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	83
Tablo 54	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	84
Tablo 55	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.	84
Tablo 56	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	85
Tablo 57	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğrenim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	85
Tablo 58	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.	86
Tablo 59	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	86
Tablo 60	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.	87

Tablo 61	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Okuttıkları Sınıf ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.	87
Tablo 62	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Oldukları Okul Türüne Göre T-Testi Tablosu.	88

I. BÖLÜM

Giriş

Yirmi birinci yüzyıl insanı, sürekli olarak ekonomik, kültürel, siyasal ve bilimsel gelişmelere ayak uydurmak için, toplumsal koşullara uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bunu yaparken de mutlu ve başarılı bireylere olan ihtiyaç, eğitim programlarının sürekli olarak yeniden yapılandırılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Dünyadaki hızlı gelişmeler paralelinde, Türkiye’de bilim, teknoloji ve eğitim alanları etkilenmektedir. Bu anlamda birey ve toplumun geleceğinin olumlu bir şekilde etkilenmesi, ulaşılan bilginin kullanılması ve üretilmesine bağlıdır. Artık bilginin direkt olarak alındığı ve istenildiğinde ortaya konulduğu Davranışçı Kuram yerine, eski ve yeni bilgileri karşılaştıran anlamlandıran, karşısına çıkan problemleri çözebilen Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı esas alınmıştır. İlköğretimde program geliştirme çalışmaları yapılırken de bu gelişimler ışığında; hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme öğelerine ilişkin analizler yapılması gerekmektedir.

Hayat Bilgisi, toplu öğretim yaklaşımına dayalı olarak oluşturulmuş bir mihver derstir. Çocukların kendilerini, içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanımaları için tasarlanan bu ders, 1924, 1936, 1948, 1968 İlkokul Programlarında ve 1998 ve 2005 İlköğretim Programlarında aynı adla yer almaktadır. Hayat Bilgisi Öğretim Programı ilkin 2004-2005 eğitim-öğretim yılında 9 ilde (Ankara, Bolu, Diyarbakır, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun ve Van) 120 pilot okulda uygulamaya konularak 2005-2006 eğitim-öğretim yılında tüm yurttan uygulanmıştır.

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca oluşturulan Hayat Bilgisi Özel İhtisas Komisyonu tarafından geliştirilmiştir. Bu program, ilköğretim okulu birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin;

a) Hayat Bilgisi Dersindeki kazanımlarını,

b) Bu kazanımlara hangi temalar çerçevesinde ve hangi öğrenme-öğretme durumlarında erişebileceklerini,

c) Öğrenme-öğretme sürecinin ve sonuçlarının nasıl değerlendirileceğini içermektedir.¹

Okula başlamadan önce çocuklar dünyası, aileleri ve ailelerinin onlara sağlayabildiği olanaklarla sınırlıdır. Okul, çocuklara farklı olanaklar sunarak, onların daha geniş bir dünyaya açılmalarını sağlar. Hayat Bilgisi Dersi de bu geniş dünyada çocuklara rehber olacak bir derstir.

Öğretim programları bireyin akademik, sosyal, kişisel gelişmesine hizmet eden amaçları bir bütün olarak göz önünde bulundurmalıdır. Bu çerçevede yenilenen Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, öğrencinin bir bütün olarak gelişmesini ve okul dışındaki gerçek dünya ile uyum içinde olmasını sağlayacak becerileri kazanmasını hedeflemektedir. Öğrencilerin sadece diploma almak için değil yaşamlarının anlamlı olması için bu ders içeriğinin hayat ile bire bir ilişkilendirilmesi ilkesi benimsenmiştir. Bu nedenle, çocuğun öğrenme sürecinde ezbercilikten uzak ve aktif olması, eğlenirken öğrenmesi, yaşamı için gereksinim duyacağı bilgi ve becerilere öncelik vermesi ve bunlara kendisinin ulaşması, bireyin her yönüyle geliştirilmesi ilkeleri kabul edilmiştir.²

Hayat Bilgisi, bilgi temelini sosyal bilimlerle doğa bilimlerinden alan, çocuk gelişimine uygun bir şekilde oluşturulmuş, olabildiğince yaşama dönük ve somut bir şekilde işlenerek öğrencilerin daha etkin bireyler ve iyi vatandaşlar olarak yaşamlarını sürdürmelerine zemin hazırlayan ve aynı zamanda ikinci devre derslerine de temel oluşturan bir derstir.³ Bu nedenden dolayı, Hayat Bilgisinin kapsamı bu özellikleri kapsamalıdır. Bu alanların her birinin Hayat Bilgisi Dersinin içinde hangi

¹MEB, *İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi Ankara 2005, s. 6.

²MEB, *İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı*, Devlet Kitapları Basım Evi, Ankara 2005, s. 35.

³Nurdan Baysal, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Öztürk, C. (edt), Pegem A Yayıncılık, 1. bs., Ankara 2006, s. 3.

oranda yer alacağı ise, öğrencinin içinde yaşadığı ortama, onun hazır bulunuşluk düzeyine, kazandırılacak hedef davranışlara, eğitim biliminin özelliklerine bağlıdır.⁴ Hayat Bilgisi Dersi, bireyin yaşamında karşısına çıkacak olan çeşitli sorulara en uygun cevabı verebilmesi için bireyi hayata hazırlamayı, ona hayatın içinden olaylarla bu olaylardan nasıl ders alması gerektiğini, sosyal insan ve vatandaş olarak görev ve sorumluklarını hatırlatır, öğretir.⁵

A. Araştırma Problemi

1. Tez Konusu

2009 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Şanlıurfa ili örneği).

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Şanlıurfa ili merkez ilköğretim okullarında görevli sınıf öğretmenlerinin (birinci, ikinci ve üçüncü sınıf), 2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na ilişkin görüşlerinin bazı değişkenlere (hizmet süresi, cinsiyet, en son mezun olduğu yükseköğretim kurumu, çalışma durumu, okutulan sınıf ve çalışılan okuldaki öğretim şekli) ilişkin anlamlı farklılık gösterip göstermediğini araştırmaktır.

3. Araştırmanın Önemi

Türkiye'deki hızlı gelişme ve değişimler, doğal olarak eğitimin alanının da bu gelişim ve değişime ayak uydurmasını gerekli kılmıştır. Bilgi ve iletişim çağının yaşandığı günümüz dünyasında öğrencilere en uygun öğrenme ortamı ve olanakları sunmak gereklilikten çok zorunluluktur.

⁴Veysel Sönmez, *Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1999, s. 11.

⁵Behsat Savaş, Perihan Ünüvar, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, MEB Basımevi, Burdur 1999, s. 1.

Bu yüzden de hedefe ulaşmada, yol gösterici olan eğitim-öğretim programları uzmanlar tarafından sürekli olarak geliştirilip, hayata geçirilmektedir. Öğretmenlerin programı esas uygulayıcıları olmasından dolayı, program hakkındaki düşünceleri ve programı ne derece benimsedikleri önemlidir.

Bu araştırma ilköğretim okullarında görev yapan birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmenlerinin, toplumun değişen ihtiyaçları karşısında hazırlanan ve 2004-2005 eğitim-öğretim yılında pilot okullarda, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında ise tüm ilköğretim okullarında uygulanan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın öğeleriyle ilgili öğretmen görüşlerinin bazı değişkenlerle olan ilişkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın eksikliklerin giderilmesi, verimliliğinin artırılması ve bundan sonraki hazırlanacak yeni programa hizmet ederek yol göstermesi anlamında önem taşımaktadır.

4. Sınırlılıkları

a) Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programıyla sınırlıdır.

b) İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının genel durumu, beceri-kazanımlar, tema, etkinlik ve ölçme-değerlendirme anlamında öğretmen görüşleriyle sınırlıdır.

c) 2008-2009 eğitim-öğretim yılı süresi ile sınırlıdır.

d) İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmenlerine yönelik 75 soru ve ölçme aracıyla sınırlıdır.

e) Araştırmada belirtilen kaynak ve literatür tarama çalışmalarıyla sınırlıdır.

5. Sayıtlar

a) İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmenleri 75 soruya verdikleri cevaplarda objektif ve samimi oldukları,

b) Araştırmada kullanılan ölçme aracı kapsam geçerliği bakımından başvurulan sınıf öğretmenlerin ve uzmanların görüşlerinin yeterli olduğu,

c) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının böyle bir araştırmaya ihtiyacı olduğu varsayılmıştır.

6. Problem Cümlesi

Şanlıurfa ili merkez ilköğretim okullarında uygulanan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na göre sınıf öğretmenlerinin (birinci, ikinci ve üçüncü sınıf) görüşleri nelerdir?

7. Alt Problemler

a) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Hakkında Öğretmen Görüşleri Nelerdir?

(1) Öğretmenlerin, hizmet süresi, cinsiyet, en son mezun oldukları yükseköğretim kurumu, çalışma durumu, okutulan sınıf ve çalışılan okuldaki öğretim şekli bakımından, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

b) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefler) Hakkında Öğretmen Görüşleri Nelerdir?

(1) Öğretmenlerin, hizmet süresi, cinsiyet, en son mezun oldukları öğretim kurumu, çalışma durumu, okutulan sınıf ve çalışılan okuldaki öğretim şekli bakımından, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel beceri ve kazanımlarına (hedefler) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

c) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçerik) Hakkında Öğretmen Görüşleri Nelerdir?

(1) Öğretmenlerin, hizmet süresi, cinsiyet, en son mezun oldukları yükseköğretim kurumu, çalışma durumu, okutulan sınıf ve çalışılan okuldaki öğretim şekli bakımından, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına (içerik) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

d) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Teknikleri) Hakkında Öğretmen Görüşleri Nelerdir?

(1) Öğretmenlerin, hizmet süresi, cinsiyet, en son mezun oldukları yükseköğretim kurumu, çalışma durumu, okutulan sınıf ve çalışılan okuldaki öğretim şekli bakımından, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme teknikleri) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

e) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri Nelerdir?

(1) Öğretmenlerin, hizmet süresi, cinsiyet, en son mezun oldukları yükseköğretim kurumu, çalışma durumu, okutulan sınıf ve çalışılan okuldaki öğretim şekli bakımından, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirmesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

8. Tanımlar

a) Eğitim: Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak değişiklik meydana getirme sürecidir.⁶ Başka bir tanımda, öğrenme ve öğretim sonucu, kişinin içinde yaşadığı toplumun değer yargılarına uygun olan yetenek ve tutumlar ile olumlu nitelikte olan diğer davranış biçimlerini geliştirmeye yönelik süreçtir.⁷

⁶Selahattin Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme*, Meteksan Yayınları Ankara 1998, s. 12.

⁷Cavit Binbaşıoğlu, *Eğitime Giriş*, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara 1998, s. 9.

b) Eğitim Programı: Okulun ve öğretmenin yol göstericiliği altında, okul içi ve okul dışındaki bütün öğretme-öğrenme etkinlikleridir.⁸ Bir eğitim kurumunun, çocuklar gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm etkinlikleri kapsar. Öğretim, ders dışı kulüp faaliyetlerini, özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar, rehberlik, sağlık vb. hizmetler ve fonksiyonlar bu çerçeve içine girer.⁹

c) Hayat Bilgisi: Doğal ve toplumsal gerçeklerle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir.¹⁰

d) İlköğretim: Temel becerilerin kazanıldığı, Anayasamız'da ifadesini bulunduğu gibi, bütün çocukların içinde bulunmak hakkında ve zorunda oldukları, aynı zamanda devletin görevleri arasında bulunan ve kesintisiz olarak sekiz yıllık bir süreyi kapsayan eğitim düzeyidir.¹¹ İlköğretim, zorunlu eğitim çağındaki (6-14 Yaş Grubu) öğrencilere temel bilgi ve becerileri kazandırarak onları hayata ve bir sonraki eğitim kurumlarına hazırlayan bir eğitim devresidir.¹²

e) Öğretim: Okul ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir.¹³ Öğretimi, bireyin hayat boyu süren eğitiminin, okulda, planlı, programlı destekli olarak yürütülen, genellikle bir belgeyle sonuçlanan, öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür.¹⁴

f) Öğretim Programı: Belli bilgi kategorilerinden oluşan, bir kısım okullarda beceri ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları

⁸Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme*, s. 23.

⁹Fatma Varış, *Eğitim Bilimine Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul 1994, s.18.

¹⁰Veysel Sönmez, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Anı Yayıncılık, Ankara 2005, s.10.

¹¹Fitnat Kaptan, *Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programıyla İlgili Değerlendirme*, Kayseri 2005, s. 83.

¹²Münire Erden, *Eğitimde Program Değerlendirme*, Anı Yayıncılık, Ankara 1998. s. 174.

¹³Özcan Demirel, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Öğrenme Yayıncılık, Ankara 2006, s. 7.

¹⁴Fatma Varış, *Eğitimde Program Geliştirme, Teoriler ve Teknikler*, Alkım Kitapçılık Yayıncılık, 7. bs., Ankara 1997, s. 5.

doğrultusunda ve plânlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır.¹⁵

g) Okulda ya da okul dışında, bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir.¹⁶

h) Öğrenci davranışlarında istenilen değişiklik ya da değişiklikleri oluşturmak amacıyla ayrıntılı olarak yapılan planlamadır.¹⁷

i) Öğretmen: Resmi ya da özel bir eğitim kurumunda çocukların, gençlerin ya da yetişkinlerin istenilen öğrenme yaşantıları kazanmalarına kılavuzluk etmek ve yön vermekle görevlendirilmiş kimsedir.¹⁸

Program Geliştirme: Toplumdaki yeni gelişmeler göz önünde tutularak, belli bir öğretim programının ya da bütün programlarının genel ve özel amaçları, ders konuları, öğretim yöntemleri ve değerlendirme yolları vb. bakımından araştırma ile düzeltilmesi, yenileştirilmesi ve önerilen değişikliklerin denendikten sonra geliştirilmesi işidir.¹⁹ Eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerçekleştirilir.²⁰

j) Program Değerlendirme: Gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programlarının etkinliği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkinliğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp, yorumlama ve programın etkinliği hakkında karar verme sürecidir.²¹

¹⁵Varış, *Eğitim Bilimine Giriş*, s. 34.

¹⁶Özcan Demirel, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Pegem A Yayıncılık, 5. bs., Ankara 2003, s. 9.

¹⁷Halil Tekin, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Yargı Yayınları, Ankara 1996, s. 19.

¹⁸Turhan Oğuzkan, *Orta Dereceli Genel Öğretim Kurumlarının Gelişmesi, Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları Cumhuriyet Döneminde Eğitim*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1981, s. 121.

¹⁹Oğuzkan, a.g.e., s. 129.

²⁰Erden, *Eğitimde Program Değerlendirme*, s. 3.

²¹Erden, *Eğitimde Program Değerlendirme*, s. 10.

9. İlgili Çalışmalar

Bektaş (2001), “Hayat Bilgisi Öğretimi” adlı araştırmasında, Hayat Bilgisi Dersindeki mevcut sorunların belirlenmesi ve nedenleriyle beraber çözüm yollarının bulunması amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni, Erzurum il ve ilçelerindeki mevcut ilköğretim okullarında okuyan birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri ile Hayat Bilgisi Dersini okutan sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Örneklem olarak 4 ilköğretim okulunda okuyan 312 öğrenci ile aynı okulda görev yapan 69 öğretmen seçilmiştir. Araştırmada veri toplamak için 3 adet (öğrenci, başarı testi ve öğretmen) anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, Hayat Bilgisi Dersini okutan sınıf öğretmenlerinin kullandıkları metot, strateji, teknik, ilke, araç ve materyallerin öğrenci başarısını büyük ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Fakat öğretmenlerin, metot, strateji, teknik ve ilkeleri yeteri kadar bilmediği, araç ve materyalleri yeteri oranda kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Hayat Bilgisi Dersine karşı öğretmen, öğrenci, veli ve yönetici tutumları ile öğrenci başarısı arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Eğitim ve öğretim geniş anlamda bir bütün olarak kabul edildiğinde, ders dışı ve ders içi yaklaşımların öğrencilere bilgi ve davranış kazandırma anlamında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.²²

Özden (2006), “2004 Hayat Bilgisi Pilot Programının 1998 Hayat Bilgisi Programıyla Karşılaştırılması” adlı çalışmasında, 1998 ve 2004 yıllarındaki Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın hedef, içerik ve öğretme-öğrenme süreçleri açısından öğretmen görüşlerinin, görev yaptıkları okulun bulunduğu yere, cinsiyete, kıdem, eğitim düzeyi, sınıf mevcudu ve alınan seminer sayısına ilişkin değerlendirilmiştir. Araştırmanın evren ve örnekleme Samsun ili ve merkez ilçelerinde bulunan 5 ilköğretim okulunun birinci kademesinde görevli 119 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Sonuç olarak öğretmenler, 1998 ile 2004 öğretim programı öğelerini karşılaştırdığında; 2004 öğretim programı’nı, 1998 öğretim programı’na göre daha olumlu değerlendirmiştir.

²²Özlem Bektaş, *Hayat Bilgisi Öğretimi* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali Sinan Bilgili), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2001, s. 4-277.

Öğretmenlerin, görev yaptıkları okulların bulunduğu yer ve katıldıkları seminer sayısına göre her iki programın öğelerine (Kazanım, İçerik ve Öğretme-Öğrenme Süreci) ilişkin anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Fakat programa ilişkin öğretmen görüşleri, cinsiyet, kıdem, eğitim düzeyi ve sınıf mevcuduna göre anlamlı farklılık göstermemiştir.²³

Uğur (2006), “2005 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmada, evren ve örneklem olarak Uşak ili, merkez ilçeleri, belde ve köylerin de bulunan 173 İlköğretim okulunda görevli 612 sınıf öğretmeni seçilmiştir. Araştırmada veri toplamak için ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçekteki veriler, SPSS paket programından yararlanılarak istatistiksel analiz yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, 2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, 1998 Programına göre daha iyi olduğu kabul görüştür. Ayrıca program, topluma uyum sürecini kolaylaştırıcı; bilgi, beceri, tutum ve değer içeren kazanımlarla ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Program içerik bakımından, öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan ilişkileri ve farkındalıklarını ortaya çıkarmıştır. Programdaki etkinlikler, öğrenci merkezli olup, sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda performansı artırıcı nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.²⁴

Çakır (2007), “Yeni Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Kazanımların Önerilen Etkinlikler Çerçevesinde Gerçekleştirilebilme Düzeyinin Belirlenmesi” adlı araştırmasında, 2004 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımların etkinlikler çerçevesinde gerçekleştirilebilme düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerini belirtmek amacıyla yapmıştır. Çalışmada tarama modeli uygulanmıştır. Araştırmanın evreni, Bursa ili merkez ilköğretim okullarının birinci kademesinde çalışan sınıf öğretmenlerinden oluşturmaktadır.

²³Yeşim Özden, *2004 Hayat Bilgisi Pilot Programının, 1998 Hayat Bilgisi Programıyla Karşılaştırılması* (Danışman: Prof. Dr. Erdoğan Yaşar), On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2006, s. 56-91.

²⁴Tuğrul Uğur, *2005 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Aksüt), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2006, s. 82-90.

Örneklem seçiminde Bursa il merkezine bağlı 30 ilköğretim okulunda görev yapan, birinci, ikinci ve üçüncü öğretmenlerinin 350'si araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmada gerekli verileri elde etmek için anket uygulanmıştır. Uygulanan anketin verilerinin analizinde SPSS 12.0 paket programından yararlanılarak, frekans, aritmetik ortalama, t testi ve varyans analizi ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın konu merkezli bir anlayıştan, öğrenci merkezli bir anlayışa doğru yöneldiği ve öğrencinin ilgi ve gereksinimlerini daha çok ön plana çıkardığı söylenebilir. 2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temelde davranışçı yaklaşımdan, etkinlik odaklı yapılandırmacı yaklaşıma doğru yöneldiği anlaşılmaktadır. Programın çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerin uygulanması anlamında, genel olarak öğretmenler olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Hayat Bilgisi Dersi kazanımlarının, programda önerilen etkinlikler ile gerçekleştirilebilirliğine ilişkin öğretmen görüşlerinin, cinsiyet; kıdem; mezun olduğu okul türü; okutulan sınıf düzeyi; ikili ya da tam gün öğretim yapan okul değişkenlerine göre farklılık göstermediği sonuçlar arasındadır.²⁵

Acar (2007), "Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi" adlı araştırmasında, evren ve örneklem olarak Sinop ili Durağan ilçesine bağlı ilköğretim okullarında görev yapan 96 sınıf öğretmeni seçilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına baktığımızda, öğretmenlerin, Yeni İlköğretim Programlarının genel durumuna ilişkin görüşlerinin, programların yararlı ve uygun olduğu konusunda kararlı olmadıkları sonucuna varılmıştır.

²⁵Gül den Çakır, *Yeni Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Kazanımların Önerilen Etkinlikler Çevresinde Gerçekleştirilebilme Düzeyinin Belirlenmesi* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bahadır Köksalan), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2007, s. 15-117.

Programın yapılandırmacı yaklaşımı temel aldığı, fakat programın uygulanması konusunda öğretmenlerin sıkıntı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Programların değerlendirme boyutuna ilişkin olarak, öğretmenlerin yetersiz olduğu ve bunun için hizmet içi eğitim çalışmaları yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, programlar hakkındaki görüşlerine ilişkin kişisel özellikleri arasında anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.²⁶

Şentürk (2007), “Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Evren ve örneklem olarak, Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okulunda görevli 570 sınıf öğretmeni ile 23 ilköğretim müfettişinden seçilmiştir. Öğretmen ve müfettişlere uygulanan ölçekler SPSS 10.0 paket programında analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretim programın öğelerine ilişkin, sınıf öğretmenlerinin genel olarak kısmen olumlu görüşe, ilköğretim müfettişlerinin ise olumlu görüşe sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Programa ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkeni tarafından farklılık gösterdiği, kadın öğretmenlerin programın planlama ve hazırlık boyutuna erkek öğretmenlere göre daha olumlu gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin yaş değişkenine bağlı olarak, 20-30 arası yaşa sahip olan öğretmenlerin, 30-40 arası yaşa sahip olan öğretmenlere göre daha olumlu görüşe sahip oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin mezun oldukları okul değişkenine bağlı olarak eğitim fakültesi, eğitim yüksek okulu ve eğitim enstitüsü mezunu öğretmenlerin, diğer okullardan mezun olan öğretmenlere göre, öğretim programının uygulama boyutu hakkında daha olumlu görüşe sahip oldukları görülmüştür. İlköğretim müfettişlerinin mezun oldukları okul değişkenine bağlı olarak, öğretim programı hakkındaki görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.²⁷

²⁶Hanife Acar, *Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zühal Çubukçu), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2007, s. 45-135.

²⁷Şener Şentürk, *Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayhan Dikici), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2007, s. 79-117.

Kayalar (2007), “İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Programı’nın Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kars ili merkezindeki 21 ilköğretim okulunda görev yapan 110 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlere, 40 maddeden oluşan ölçek uygulanmış olup, elde edilen verilerin yüzde ve frekansları hesaplanarak yorumlanmıştır. Araştırma sonucuna baktığımızda, programda yer alan kazanımların açık, anlaşılır ve kişisel nitelikleri ortaya koyacak düzeyde olduğu öğretmen görüşlerinde görülmüştür. Ayrıca diğer disiplin alanlarını, Hayat Bilgisi Dersi içerisine dengeli bir dağılım gösterdiği Öğretmen görüşlerinde ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu, programdaki mevcut bilgilerin öğrenciler tarafından güncelleyebilecekleri şekilde hazırlanmış programları tasvip ettiği sonucuna varılmıştır.²⁸

B. Kuramsal Açıklamalar

1. Eğitim

Eğitim kavramı sözlük anlamıyla, belli bir alanda yetiştirme ve geliştirme işi; yeni kuşakların toplum yaşantısında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etmedir. Eğitimin sözlük anlamı dışında farklı tanımlar yapılmıştır.²⁹ Ertürk’ e göre eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.³⁰ Kaynaktaki tanımlara göre eğitim; biyolojik, kültürel ve sosyal bir varlık olan insanı yetiştirmeyi esas alan, insanın kendisi ya da başka biri üzerinde, bilinçli olarak istenen davranış değişikliklerini yapmak üzere etkide bulunma sürecidir.

²⁸Defne Kayalar, *İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi* (Danışman: Cengiz Yanıklar), Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kars 2007, s. 40-66.

²⁹TDK, *Türkçe Sözlük I-II*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1992, s. 435.

³⁰Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme*, s. 12.

Bu süreçte insan, hem biyolojik hem de sosyal yönleri itibariyle geliştirilir. İçinde bulunduğu çevreyle etkileşime girerek sosyal ve kültürel yönden insan olma vasfı kazanır.³¹ Günümüzde daha çok tercih edilen ve kullanılan bu tanımlara göre eğitimin içeriği şu şekilde özetlenir:

- a) Eğitim bir süreçtir.
- b) Eğitim sürecinde, bireyin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanmaktadır.
- c) Eğitim sürecinde; bireyin kendi yaşantıları esastır.
- d) Bireyin davranışlarındaki değişme kasıtlı olarak gerçekleştirilmektedir.³²

Eğitim olgusunun, kendi aralarında devamlı etkileşimde bulunan üç temel ögesi bulunmaktadır. Bu üç temel öge öğrenci, öğretmen ve program olarak adlandırılmaktadır. Eğitim sisteminin etkililiği ve verimliliği bu üç ögenin belirli bir hedefe doğru uyum içerisinde ilerlemesine bağlıdır. Bu ögelerin herhangi birinde meydana gelebilecek, bozukluk, zayıflık, verimsizlik veya yanlış işleyiş bütün sistemi etkileyerek verimliliğini düşürebilmektedir.³³

Bugüne kadar eğitime çok farklı amaçlar yüklenmiştir. Eğitimin amacına göre bunlar; İdealistler'e göre öğrencilere yaşayan değerler ve bu değerlerle nasıl yaşanacağını öğretmesi, Realistler'e göre bireyi çevrenin değerlerine göre eğitmek, Pragmatistler'e göre çocuğun etkin katılımı ile davranışını değiştirme süreci, Varoluşçular'a göre ise özgürlüklerin artmasıdır.³⁴ Eğitim bireyin yaşamını dengeli ve verimli bir şekilde sürdürebilmesini, içinde yaşadığı topluma yapıcı ve yaratıcı bir üye olarak katkıda bulunabilmesini sağlayacak bir araçtır.

³¹Ömer Beydoğan, *Okullarda Ölçme ve Değerlendirme*, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 72, Erzurum 1998, s. 2.

³²Savaş Büyükkaragöz, Cuma Çivi, *Genel Öğretim Metotları*, Öz Eğitim Basım Yayın Dağıtım, İstanbul 1999, s. 34.

³³Mehmet Üstüner, *Geçmişten Günümüze Türk eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme ve Günümüz Sorunları*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisi, S.7, Malatya 2004, s. 63.

³⁴Demirel, *Kurumdan uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Öğrenme Yayıncılık, s. 6.

Eğitimin genel işlevi bireyin topluma uyumunu sağlamaktır. Bunun için de eğitim bireyde var olan istidat ve yeteneklerin son sınıra kadar gelişmesine yardım etmekte ve bu yolla onun olumlu yönde davranış değiştirmesine katkı getirmektedir.³⁵

2. Eğitim İçinde Okulun Yeri

Bir toplumda eğitimin en genel amacı o toplumun bireylerini topluma faydalı hale getirmektir. Bu amaca uygun olarak bireyin yetişmesine canlı-cansız elemanlarıyla tüm çevre etki yapar. Bu çevre kavramı içine bireyin ilişkili olduğu aile kurumu başta olmak üzere iktisadi, siyasi, kültürel ve benzeri kurumlar katılır. Ancak bu kurumlar içinde çocuğun yetişmesinden resmen sorumlu olan eğitim kurumu, okuldur.³⁶ Okul, toplumun ve bireyin gereksinimlerine uygun olarak önceden ana hedefleri belirlenmiş programlar doğrultusunda öğretim aktiviteleri sunularak, öğrencilerde istendik davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışıldığı yerdir.³⁷ Çocuk birçok rolleri ve alışkanlıkları ailede kazanmasına rağmen, gelişiminin tümünü bu çevrede tamamlayamaz. Bunun nedeni çocuk aile çevresinden sonra çeşitli çevrelere okul, oyun, meslek gibi çevreye girecek ve bundan sonraki gelişimini bu çevrelerde sürdürecektir.

Okul öncesi bir eğitim kurumu olan ailenin görevi çocuğu okula hazırlamaktır. Çocuğun bedenî, zihnî ve duygusal bakımdan belli bir olgunluğa erişmesi ailede gerçekleşmektedir. Okul ise, öğretim faaliyetleri içinde yer alan karakter formasyonu ve vatandaşlık eğitimi ile aile eğitiminin bir tamamlayıcısı ve devamı durumundadır. Ayrıca okul aileden gelen çeşitli eksiklik ve yanlışlıkları da düzeltmekle sorumludur. Bu nedenle okul ve öğretmenin sorumlulukları çok büyüktür.³⁸

³⁵Savaş Büyükmirza, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Mikro Yayıncılık, Ankara 2005, s. 25.

³⁶Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi*, Zirve Ofset, Ankara 1997, s. 290.

³⁷Hüseyin Akyüz, *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*, MEB Yayınları, Ankara 1991, s. 242.

³⁸Leyla Küçükahmet, *Eğitim Bilimine Giriş*, Nobel Yayın Dağıtım. 7 bs., Ankara 2009, s. 184.

Bir çocuk için okul, daha önce hemen hemen hiç birini tanımadığı çok sayıda çocukla karşılaşma zorunluluğuyla, uyulması gereken kurallarıyla ve başarılması gereken öğrenim görevleriyle dolu yepyeni bir sosyal çevredir. Okul, eğitim aracılığıyla insanı kendisi için yararlı ve yeterli kılmaya çalışırken, bir yandan da onu içinde yaşadığı topluma ve tüm insanlığa yararlı, toplumsal bilinci gelişmiş bir insan olması için eğitmeyi amaçlamaktadır.³⁹ Günümüzde gelişmiş ülkelerin, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik güçleri, büyük oranda okullar tarafından belirlenmektedir. Ülkelerde meydana gelen değişme ve gelişmelerin başladığı, yönlendirildiği ve geliştiği yerler de okullar olmaktadır. Okullar bu değişme ve gelişmeleri hem meydana getiren hem de onlardan doğrudan etkilenen mekânlar durumundadır.⁴⁰

3. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Öğretmenin Rolü

Öğretmenlik mesleğinin tarih sahnesine çıkış zamanın, insanlık tarihiyle eş zamanlı olduğu söylenebilir. En ilkel toplumlarda bile bazı insanlar, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamın sürüp gitmesini sağlayacak bilgi, beceri, tutum ve değerleri genç kuşaklara aktarmayı kendilerine iş edinmişlerdir. Bu kişiler, ilk önceleri aile üyeleri ve içinde yaşanılan kabilelerin büyükleri olmuştur. Daha sonra, bilgiler artıp karmaşılaştıkça, kurumsal bir nitelik kazanan eğitim-öğretim faaliyetleri, bu amaç için tahsis edilen okullarda ve bu işi meslek edilen öğretmenler tarafından yürütülmeye başlanmıştır.⁴¹ Bir programın etkililiği, programı uygulayan öğretmenlerin programı yorumlayışına ve öğretme işindeki ustalıklarına bağlıdır. Öğretme sürecinin iyi düzenlenmesi, eğitim durumlarının hedeflere kazanımlara ve öğrencilere göre seçilememesine, programın kâğıt üzerinde kalmasına neden olacaktır. Bu yüzden öğretmenler eğitim programlarının en önemli belirleyicisi ve karar vericisi olmak zorundadır.⁴²

³⁹Haluk Yavuzer, *Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2004, s. 35.

⁴⁰Rüştü Yeşil, *Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi*, Nobel Yayınları, Ankara 2002, s. 78.

⁴¹Cemil Öztürk, *21.Yüzyılın Eğitim ve Türkiye Eğitim Sistemi*, Sedan Yayıncılık, İstanbul 2001, s.223.

⁴²Aytekin İşman, Ahmet ESKİCUMALI, *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*, Değişim Yayınları, 2. bs., Sakarya 2000, s.47.

Öğretmen öğretmekten bıkmayan sürekli araştıran ve kendini geliştiren olarak tanımlanmıştır. Öğrenim ve öğretim sürecinde öğretmenin rolünün öğrencilere rehberlik yaparak öğrenmeyi kolaylaştırmak olduğu açıkça vurgulanmaktadır. Yine öğrencilerin programda belirtilen kazanımları edilmelerini sağlamak gayesiyle hangi öğretim stratejilerini kullanacağını bireysel farklılıklarına ve koşullara uygun olarak ele alınması istenmektedir. Öğrenme sürecinin sorumluluğunun öğrencide olması öğretmenin sorumluluğunun bittiği anlamına gelmemelidir. Öğrenci merkezli öğrenme ortamlarında öğretmenin rolünün geleneksel rolünden farkı; kendi kararlarını uygulamak yerine öğrencilere yön göstermek, önerilerde gerekli durumlarda açıklama yapmak, fikir vermek, rehber olmak ve onların gelişimlerini gözlemektir. Öğrencinin gelişmesinde sorunlarla karşılaşıldığında önlem almak da öğretmenin sorumluluğundadır. Burada söz konusu olan öğretmenin öğrenciye kendi kararlarını empoze etmemesi, onun öğrenmesi ile ilgili kararları onun yerine almamasıdır.⁴³ Bütün bunlarla beraber Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında öğretmene verilen diğer görevler de şunlardır:

- a) Aile ile iş birliği yapar.
- b) Öğrencilerin çalışmalarına rehberlik eder.
- c) Öğretimi kaliteli kılabilmek için meslektaşlarıyla iş birliği yapar.
- d) Öğrencileri grup çalışmasına yönlendirir ve iş birliği içerisinde çalışmalarını sağlar.
- e) Öğrencilerin sağlık ve güvenlik becerilerini kazanıncaya kadar sağlık ve güvenlik içinde olmalarını sağlar.
- f) Öğretimi planlar.
- g) Sınıf içi etkinlikler düzenlenirken bireysel farklılıkları göz önünde bulundurur ve uygulamalarında bunları dikkate alır.
- h) Çocukların öğrenme sürecindeki gelişimlerini ölçer ve değerlendirir.
- i) Aktif olarak öğrenir. Beceri ve kişisel niteliklerin kazanılmasında öğrenciye model olur.

⁴³Kamile Açıkgöz, *Aktif Öğrenme*, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir 2003, s. 34.

- j) Kişisel, sosyal ve kültürel eğitimi kolaylaştırır.
k) Becerilerin ve kişisel niteliklerin kazanılmasına yardım eder.⁴⁴

4. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Tarihçesi

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle beraber birçok alanda yenilik yapılmıştır. Bu değişikliklerden biri de eğitim sistemimizde yer alan eğitim programıdır. Cumhuriyet'in kurulmasıyla eğitim alanında yapılan ilk çalışma, 1924 yılında çıkarılan, tüm öğretim kurumlarını Milli Eğitim Bakanlığı bünyesi altında toplayan ve okul programları üzerinde kapsamlı değişiklikler içeren “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” dur.⁴⁵ Ayrıca Cumhuriyet Dönemi'nin ilk programı, ilköğretim dairesi tarafından 1924 tarihli “İlk Mektepler Müfredat Programı”dır.⁴² 1924 Programı'nın özelliğine baktığımızda, ders konularının Cumhuriyet yönetimine uyarlanması ve çok az sayıda bazı derslerin konulmasıdır.⁴⁶

İki yıl yürürlükte kaldıktan sonra yerine, 1926 programını bırakmıştır. 1926 İlkokul Programı Cumhuriyet prensiplerine göre yeni öğretim metotlarıyla, Fransız, Yunan, Bulgar, Alman ve diğer ulusların ilköğretim programlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.⁴⁷ Atatürk tarafından davet edilen, sosyolog ve eğitimci John Dewey tarafından araştırmalar yapılarak kapsamlı bir öğretim programı hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. 1926 Programı, bugünkü programların dayandığı altı temel esası kapsamı bakımından önemlidir. Sözü edilen temel esaslar şöyle sıralanabilir:

a) Toplu öğretim sistemi,

⁴⁴MEB, *İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı*, s. 25.

⁴⁵Cavit Binbaşoğlu, *Cumhuriyet Döneminde İlkokul Programı 75 Yılda*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, s. 147.

⁴⁶Toper Akbaba, *Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Çalışmaları*, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, S. 5, Ankara 2004, s. 3.

⁴⁷Orhan. Turgut, *Cumhuriyet Dönemi İlk ve Ortaöğretim Programları ve Bu Programlardan Alınan Öğrenim Belgelerinin Değerlendirilmesi* (Danışman: Prof. Dr. Mürüvvet Bilen), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1992, s. 18.

- b) İlkokulun amaçları,
- c) Derslerin özel amaçları,
- d) Öğretimde takip edilecek yollar,
- e) İlk okuma-yazma öğretiminde uygulanan çözümleme metodu,
- f) Beş sınıflı ilkokulun birinci ve ikinci devreye ayrılması şeklindedir.⁴⁸

1926 Program'ının içeriğindeki konular arasındaki bağlantıya büyük ölçüde önem verilerek ilköğretimde toplu öğretim metoduna gidilmiştir. Bunun için eski programlarda ayrı ayrı gösterilen tabiat tetkiki, müsahabat, tarih ve coğrafya derslerinin yeni programda Hayat Bilgisi Dersi adı altında toplanması ve derslerin buna dayandırılması görüşü benimsenmiştir.

1926 Programı 10 yıl uygulamada kalmıştır.⁴⁹ 1926 Programının düzenlenmesinden sonra; Türkiye'de çeşitli alanlarda yenilik ve inkılabın yapılması, programların da yeni ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde değiştirilmesini gerektirmiştir. Bu dönemde programların temel felsefesi, yeni yetiştirilecek nesillere Cumhuriyet yönetimini ve bu yönetimin erdem ve üstünlüklerini benimsetmeyi geliştirmek olmuştur. Programların, her şeyden önce millî bir nitelik taşımaları dikkat çekmektedir.⁵⁰ 1936 Programı eğitim öğretim ilkeleri bakımından kendinden önceki 1926 Programı'na göre yeterli ve etkiliydi. Çocuğun eğitim-öğretim hayatı boyunca göz önünde tutulması gereken ilkeler yanlış anlama ve yorumlara yer verilmeyecek şekilde hazırlanmıştır.⁵¹ 1948 yılında uygulamaya konulan program Cumhuriyet tarihimizin en uzun süre yürürlükte kalan (20 yıl) programıdır. Programda, milli eğitimin amaçları, ilkokulun eğitim ve öğretim ilkeleri, köy ve şehir ilkokulları için ders dağıtım cetvelleri ve açıklamalar, her sınıfta işlenecek

⁴⁸Dilek Gözütok, *Türkiye'de Program geliştirme Çalışmaları*, Milli Eğitim Dergisi, S. 160, Ankara 2003, s. 44.

⁴⁹Hasan Cicioğlu, *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim*, Ankara Üniversitesi Yayınları, 2. bs., Ankara 1985. s. 97.

⁵⁰MEB, *Orta Öğretimde Yeniden Düzenleme ve Reform Semineri*, Ankara 1990, s. 32.

⁵¹Süleyman Karataş, "Batılma Döneminde Ders Program Değişimi (Danışman: Prof. Dr. Mustafa Ergün)", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2002, s. 9.

üniteler ve bölümleri, eğitim ve öğretimde yararlanılacak araç ve gereçlerin listeleri yer almaktadır. Programda, çocuk gelişiminin ana çizgilerini belirten bir broşür de programa eklenmiştir.⁵² 1948 Hayat Bilgisi Dersi Programı ünitelerinin ayrıntıları incelendiğinde şu andaki mevcut programla uyuşmayan en belirgin yanları olarak:

- a) Amaçların öğrenci davranışları cinsinden ifade edilmemesidir.
- b) Açıklamalarda yer almasına rağmen bilimsel süreçleri gerektirecek etkinliklere yer vermekten ziyade, sosyal yarar ilkesinin ön planda tutulmasıdır.
- c) Ünitelerin ve ünite konularının düzenlenişinde bir sistemin olmamasıdır.
- d) Ayrıca bir tarım dersinin olmasına rağmen birçok tarım ünitesinin Tabiat Bilgisi dersi içinde tekrar yer alması sayılabilir.⁵³

1967-1968 Öğretim Yılı'nda Bakanlıkta kurulan uygulayıcı, yönetici, eğitimci ve uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından 1962 Program taslağı ve bu taslağın uygulanan sonuçları üzerinde çalışılarak 1968 İlkokul Program Taslağı hazırlanmıştır. Program 25-30 Nisan 1968 tarihleri arasında İlkokul Programı Değerlendirme Semineri'nde incelenerek son şekli verilmiştir.⁵⁴ 1968 Programı, Temmuz 1968 gün ve 171 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilmiştir. Programda Hayat Bilgisi Dersi bir gözlem, yaşama, iş ve deney dersi olarak düzenlenmiştir. Hayat Bilgisi Derslerinde işlenecek konular her sınıfta ayrı ayrı olmak üzere, üniteler içinde gösterilmiştir.⁵⁵ 1968 Programı derse geçiş için yapılan hazırlık, planlama; öğrenmenin gerçekleşmesi için yapılan ünite ve küme çalışmaları; öğrenciyi aktif hale getirecek araştırma, inceleme, tartışma yöntemlerinin uygulanması ve değerlendirme sürecindeki yenilikleriyle eğitim sistemimiz açısından atılan önemli bir adımdır.

⁵²Nurdan Kalaycı, *Cumhuriyet Döneminde İlköğretim*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2004, s. 52.

⁵³Fitnat Kaptan, *Fen Bilgisi Öğretimi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1999, s.43.

⁵⁴Atilla Tazebay, Süleyman Çelenk, Neşe Tertemiz, Nurdan Kalaycı, *İlköğretim Programları ve Gelişmeler*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000, s. 98.

⁵⁵MEB, *1998 İlkokul programı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1998, s. 132-133.

1988 Programında da uygulanmaya çalışılan sistemle benzerlikler gösteren bu program ne yazık ki uygulama sonuçlarının yeterince değerlendirilip eksiklerinin tamamlanmaması ve modernize edilmemesi ile yaratıcılarının kendisinden beklediği başarıyı gösterememiştir.⁵⁶

1970’li yıllarda ilk olarak 8 yıllık ilköğretimin gündeme gelmiş ve çalışmalar yapılmıştır. 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitim Sistemi yeni baştan düzenlenmiştir. Bu kanunla Türk Millî Eğitim Sistemi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölüme ayrılmıştır. İlköğretim, beş yıllık ilk ve üç yıllık ortaokullar birleştirilerek “8 Yıllık Temel Eğitim” adını almıştır.⁵⁷

1997 yılında 4306 sayılı yeni ‘Temel Eğitim Kanunu kabul edilmiş, 18 Ağustos 1997 tarihinde 23084 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan bu kanunla temel eğitimin süresi beş yıldan 8 yıla çıkartılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1990 yılında Milli Eğitim Projesi başlatılmış ve Proje kapsamında oluşturulan müfredat laboratuvar okulları uygulanmak üzere Hayat Bilgisi Programı geliştirilmiştir. 1993-1994 öğretim yılında pilot bölge olarak seçilen 13 ilde toplam 208 okulda uygulama yapılmış olan program 1997-1998 Öğretim Yılında ülkenin genelinde yaygınlaştırılmıştır.⁵⁸ 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, yapılan değişikliklere rağmen, 1968 Programına, hedef, içerik ve öğrenme-öğretim süreci bakımından benzerlik göstermektedir. Sönmez, Hayat Bilgisi Dersi Programı’nın yapısının doğal, toplumsal, sanatsal, çağdaş düşünce ve değerlerin bileşkesinden oluştuğunu belirtmektedir.

⁵⁶MEB, *Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Program Çalışmaları*, Ankara 1997 s. 18-19.

⁵⁷Gözütok, a.g.m., s. 160.

⁵⁸Dilek Belet, *İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi*, (Danışman: Prof. Dr. Ersan Sözer), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 1999, s. 14.

Bu alanların her birinin Hayat Bilgisi Dersinin içinde hangi oranda yer alacağını, öğrencinin içinde yaşadığı ortama, onun hazır bulunuşluk düzeyine, kazandırılacak hedef davranışlara, eğitim biliminin özelliklerine bağlı olabileceği söylemektedir.⁵⁹ 1998 Programı'ndan sonra geliştirilen yeni program 2004 - 2005 eğitim- öğretim yılında 9 ildeki (Ankara, Bolu, Diyarbakır, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun ve Van) 120 pilot okulda uygulamaya konularak denenmiştir. Bu şekliyle program 08.08.2005 tarih ve 297 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla onaylanarak 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılından itibaren Türkiye genelinde uygulamaya konulmuştur.⁶⁰

5. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Özellikleri

Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan dönüşüm, ülkemizde de demografik yapıda, ailelerin niteliğinde, yaşam biçiminde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkisinde, iş gücünün niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu gelişim ve değişimleri eğitim sistemimize ve programlarına yansıtmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Hazırlanmış olan program, dünyada yaşayan tüm bu gelişimler ve gelişmelerle birlikte, Avrupa Birliği normlarını ve eğitim anlayışını, mevcut programların değerlendirmelere ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate almaktadır.⁶¹ Öğretim programı, öğrencilerden beklenen öğrenmeyi meydana getirebilmek için planlanmış faaliyetlerin tamamıdır.⁶² Bu tanıma bağlı olarak öğretim programının; genel durum, beceri ve kazanım, tema, etkinlik ve değerlendirme anlamında kendini nitelikli bir şekilde geliştirmesi ve değiştirmesi gerekmektedir. Program geliştirme sürekli devam eden bir süreç olmakla beraber rastgele ya da plansız geliştirilemez.

⁵⁹Sönmez, *Hayat Bilgisi Öğretim ve Öğretmen Kılavuzu*, s. 11.

⁶⁰MEB, *İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 8.

⁶¹MEB, *Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, İstanbul 2006, s. 620.

⁶²Tekin, a.g.e., s. 14.

Program geliştirme en genel anlamıyla eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi süreci şeklinde tanımlanır.⁶³ Türkiye’de yaşanan değişiklikler neticesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2004 yılında ilköğretim Hayat Bilgisi (1-3. Sınıflar), Türkçe, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen ve Teknoloji Dersi Programı adı altında bütünsel bir anlayışla yapılandırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından geliştirilmiş olan taslak programı 2004-2005 Eğitim Öğretim Yılında eş güdümlü olarak 9 ilde (Ankara, Diyarbakır, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun ve Van) ve 120 okulda pilot olarak uygulanmıştır.

Yeni Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 08.08.2005 tarih ve 297 sayılı kararıyla, 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılında Türkiye genelinde yaygınlaştırılmıştır.⁶⁴ Programda insan, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönleriyle bir bütün olarak ve değişimin hem öznesi hem de nesnesi olarak ele alınmıştır. Bu noktadan hareketle birey, toplum ve doğa olmak üzere üç ana öğrenme alanı belirlenmiş, değişimde bütün bu öğrenme alanlarını kuşatan daha genel bir boyut olarak düşünülmüştür. Gerçek yaşamda bu öğrenme alanlarının içerikleri ve değişim ile iç içedir; bunlar sadece eğitim-öğretim amacıyla yapay olarak birbirinden ayrılabilir.

Hayat Bilgisi Dersi için özellikle benimsenen toplu öğretim yaklaşımının da bir gereği olarak, bu öğrenme alanlarını aynı anda kuşatabilen üç tema belirlenmiştir. Programın özelliğine uygun olarak; Okul Heyecanım, Benim Essiz Yuvam ve Dün, Bugün, Yarın temaları kararlaştırılmıştır.⁶⁵

⁶³Erden, *Eğitimde Program Değerlendirme*, s. 2-4.

⁶⁴MEB, *2005 ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 7.

⁶⁵Aziz Özdemir, Mustafa Yıldız, *İlköğretim Hayat Bilgisi 2 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, MEB Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 19.

Programda bu ögeler (öğrencilerin temel yaşam becerileri ve olumlu kişisel nitelikler geliştirmelerine yardımcı olmak, sosyal bilgiler ve fen ve teknoloji derslerine temel oluşturacak bilgiler kazanmalarına fırsat yaratmak), belirlenen temalarla bütünleştirilecek şekilde “kazanımlar” oluşturulmuştur. Kazanımların, öğrenciler tarafından gerçekleştirilecek etkinlikler aracılığıyla elde edilmesi söz konusudur. Bu nedenle de öğrenme-öğretme etkinlikleri, bu programın en kritik ögesidir. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında kazanımların türüne ve niteliğine göre uygun ölçme araçlarının kullanılmasına izin veren bir yaklaşım benimsenmiştir. Programda Hayat Bilgisi Dersi ile diğer derslerin kazanımları ve ara disiplinlere ait kazanımlar arasında da ilişkiler gözetilmiştir.⁶⁶

6. Hayat Bilgisi Öğretimi

Sönmez'e göre Hayat Bilgisi Dersi, doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak ifade edilmektedir.⁶⁷ Akınoğlu ise çocukların eğitim süreciyle iyi bir insan, iyi bir vatandaş olması, çerçevesine etkin bir biçimde uyum sağlaması için gereken temel davranışları kazanmasına aracılık eden ilk ders olarak tanımlamıştır.⁶⁸ Kısaca Hayat Bilgisi Dersi, ilkokulun ilk üç sınıfında okutulan, öğrencilerin iyi bir insan, iyi bir vatandaş olması, çevresine etkin ve olumlu bir biçimde uyum sağlayabilmesi için gerekli olan temel davranışların kazandırılmasını amaçlayan bir ders şeklinde belirtmektedir.⁶⁹ İnsan doğanın bir parçasıdır. Kültür dediğimiz, matematik, dil, bilgi, giyim, müzik vb. tümü insanın doğayla etkileşimleri sonucu oluşmuş bilgi, beceri ve değerler toplamıdır. Hayat Bilgisi Dersi de doğa, insan, bilgi ve konu merkezli olduğuna göre, diğer derslerin bütünü bu alanda yer alabilir. O nedenle Hayat Bilgisi Dersinin öğretiminde toplu öğretim anlayışı esas olarak alınır.

⁶⁶MEB, *2005 ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 13.

⁶⁷Sönmez, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, s. 10.

⁶⁸Öztürk, 21. *Yüzyılın Eğitim ve Türkiye Eğitim Sistemi*, Sedan Yayıncılık, İstanbul 2001, s. 2.

⁶⁹MEB, *Tebliğler Dergisi*, Ankara 1995, s. 1.

Dersin işlenişinde, buluş, gözlem, gösterip yapma, yaratıcı drama, araştırma inceleme, beyin fırtınası, takım çalışması, bireysel öğrenme gibi bir dizi strateji, yöntem ve tekniğin kullanılması söz konusudur.⁷⁰ Birey Hayat Bilgisi Dersiyle, yaşadığı yakın çevresinden uzak çevresine, yaşadığı somut alandan soyut alana doğru açılım gücü kazanmaktadır. Yaşamı, kendisini ve çevresini bu dersin içerikleriyle tanımayı, kavramayı, keşfetmeyi öğrenmektedir. Birey, çevresini, kendisini, tanıyarak ve kendisini çevresiyle tanıştırmak, anlayarak, yaşayarak öğrenmektedir.⁷¹

Çocuklar, okuldan önce aileleri ve sosyal çevrelerinden hayata dair çok çeşitli kazanımlar elde etmektedirler. Yeni ve farklı bir sosyal ortam olan okulda yaşama ve bilinçli gündelik yaşama kültürü oluşturma ise çocukların okul aracılığıyla gerçek yaşam ile ilk temasını oluşturur. Hayat Bilgisi, bireyin yaşamında karşılaşılabileceği çeşitli sorunlara karşı en uygun seçenekleri ortaya koyabilmesi için onu hayata hazırlamayı amaçlar.⁷²

Hayat Bilgisi Dersinde birey, kendi yaşantısı yoluyla öğrenir. Bu nedenle öğrencinin, öğrenme sürecine etkin olarak katılması, kendisinden beklenen davranışı kendisinin yapması gerekir. Öğrenme, yaşantı ürünü ve oldukça kalıcı izli davranış değişmesi olduğuna göre, belirli bir düzeyde etkileşim olmadan öğrenme gerçekleşmez. Öğrencinin, derse etkin olarak katılabilmesi için, öğretme durumunun öğeleriyle etkileşmesi, öğrenme çabası göstermesi gerekir.⁷³ Hayat Bilgisi Dersi Öğretimini gerçekleştirebilmek için öğretme-öğrenme süreci içinde her öğrenci istekle katılmak, öğrenme ilkelerine uymak, öğrenmesinden sorumluluk taşımak ve çalışmak zorundadır. Bunu yaparken de öğretmen, öğrenciyi motive etmelidir.⁷⁴

⁷⁰Hasan Güteryüz, *Hayat Bilgisi Öğretimi*, Ankara, 2008, s. 13.

⁷¹Gürses Topses, *Hayat Bilgisi Dersi Kitabı inceleme Kılavuzu*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001, s. 3.

⁷²Güteryüz, *Hayat Bilgisi Öğretimi*, s. 13.

⁷³Recep Nas, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Program, Yöntem ve Etkinlikleri)*, Ezgi Kitapevi, Bursa 2003,

⁷⁴Nurettin Fidan, *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara, 1985, s. 118.

Hayat Bilgisi Dersinde, öğrencilerin konuyu açık bir şekilde anlamaları için gerekli araç ve materyalleri tespit etmeli, öğrencilerin gözlem, inceleme ve araştırma yapmalarını sağlamalı, harita, şekil grafik, şema, model, ve numunelerden yararlandırmalıdır.⁷⁵ Aynı yaş grubu öğrenciler aynı sınıfta olsalar dahi hazır bulunuşlukları, ilgileri, kalıttan gelen özellikleri ve yetiştiği sosyal çevre açısından farklılıklar gösterirler. Bu yüzden öğretimde bireysel farklılıklara dikkat edilmelidir.⁷⁶ Hayat Bilgisi Dersi öğretiminde kuramsal açıklamalardan uzak durulmalı, öğrenilecek şeyler bilinenlerden bilinmeyenlere doğru mantıklı ve düzenli bir sıra izlenmeli, aşamalı bir şekilde öğretim yapılmalıdır. Öğretimin verimli yürütülmesi için öğrencilerin tanıdığı, kolay öğrenebilecekleri ve öğrenmesi gerekli çevre şartları göz önünde tutularak en yakın çevreden başlanmalıdır.⁷⁷ Hayat Bilgisi Dersinde araçlar çocuğun içinde yaşadığı çevredir. Çocuğa öğretilecek konular onun duyu organlarıyla algılanabildiği alanın ötesine geçmemelidir. Ayrıca Hayat Bilgisi Dersi öğretiminde ilk kazandırılacaklar zaman, yer, mekan ve yön kavramlarıdır.⁷⁸ Hayat Bilgisi Dersi Öğretiminde önemli bir boyut öğrencinin mutluluğudur. Özellikle okula başladığı yılların ilk dersleri arasında yer alan Hayat Bilgisi Dersinde öğrencinin mutlu olması gelecek öğrenim hayatı için büyük önem taşımaktadır. Eğer öğrenci okul yaşantılarını severse bu öğrencinin bütün öğrenim hayatını olumlu etkileyecektir.⁷⁹

7. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Öğeleri

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı genel anlamda dört öğeden oluşmaktadır (hedefler, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme). Hedef, programın ilk ve en önemli öğesidir. Hedeflerin tespit edilmesiyle diğer öğeler sağlam bir temele kavuşmuş olur. İçerik hedef durumuna göre seçilir ve düzenlenir.

⁷⁵Büyükkaragöz ve Çivi, *Genel Öğretim Metotları*, s. 55.

⁷⁶Gülten Ülgen, *Eğitim Psikolojisi*, Alkım Yayınları, Ankara 1995, s. 55.

⁷⁷Cavit Binbaşoğlu, *Genel Öğretim Bilgisi*, Gazi Kitapbevi, Ankara 1986, s. 23.

⁷⁸Öztürk, 21. *Yüzyılın Eğitim ve Türkiye Eğitim Sistemi*, s.74.

⁷⁹Bektaş, a.g.t., s. 9.

Değerlendirme de hedeflerin gerçekleşme derecesini belirlemek için devreye girer. Hedeflerin önceden belirlenmesiyle yöntem, araç-gereç ona göre seçilerek öğretim-öğrenme süreci sağlıklı yapılır.⁸⁰

a) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Amaçlar (Hedefler)

Amaçlar, yeni geliştirilen Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında, amaç/hedef ifadesi “kazanım” olarak verilmiştir. Herhangi bir konuda yapılacak işin nedenini açıklayan, yön derinlik ifade eden sözcüklerdir. O nedenle insanın ya da canlıların yaptığı her davranışın bir nedeninin olduğu söylenebilir. Amaçlar yine bir toplumun gidiş yönünü, doğrultusunu gösteren direktifler olarak da açıklanabilir. Bu anlamda amaçlar uzak, genel ve özel amaçlar olarak ifade edilir.⁸¹ Çilenti, buna benzer bir tanım yaparak amacı; eğitim sırasında bir toplumun yeni yetişen bireylerine kazandırmak istediği davranışların bireyde oluşturacağı özellik şeklinde belirtmiştir.⁸² Başka bir tanımda ise amaçları yetiştirdiğimiz insanda bulunmasını uygun gördüğümüz, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki istendik özelliklerle benzetmektedir.⁸³ Amaçların özellikleri:

(1) Amaçlar, kazanımlar, bir yandan öğrenme-öğretim sürecine, diğer yandan da öğrenme sonucu oluşan ürününe dönük olarak ifade edilir.

(2) Konu başlıkları amaç olarak yazılamaz, çünkü bu tür anlatımlar işe, eyleme dönüştürülemez.

(3) Amaç-kazanımlar ifadeleri içerikle, konu, birey alanıyla ilgi kurularak yazılır.

(4) Amaç ifadeleri üst üste değil, bitişik olmalı. Bir amaç, diğer amacın kapsamında ele alınmamalıdır.

⁸⁰Nas, a.g.e., s. 55.

⁸¹Güleryüz, a.g.e., s. 16.

⁸²Kamuran Çilenti, *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Kadioğlu Yayıncılık, Ankara 1998, s. 25.

⁸³Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme*, s. 24.

(5) Amaçlar, ölçülebilir, gözlenebilir, değiştirilebilir, anlaşılabilir, tanımlanabilir biçimde yazılır.

(6) Amaçlar, birbirinin önkoşulu olacak şekilde yazılır. Eğitim yaşantıları düzenlenirken, kavrama basamağının amaçları kavratılmadan uygulama ve çözümlene basamağına geçilemez.⁸⁴

Demirel, amaçların davranış cinsinden ifade edilmesi gerektiğini ve bu olmadığı takdirde amaç ifadelerinin, programda bir süs olmaktan ileri gidemeyeceğini; öğrencilere kazandırılması planlanan davranışların daha açık, anlaşılır bir şekilde ifade edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁸⁵ Hayat Bilgisi Dersinde çocuğa, içinde bulunduğu doğal ve toplumsal çevre inceletilerek; çevreyi tanımak, çevre sorunları hakkında doğru ve sağlam bilgiler kazandırmak, çevreye uyum için gerekli beceri ve davranışları öğretmek ön planda yer alır.⁸⁶

b) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda İçerik (Temalar)

İçerik, olguların ve olayların, ezberlemekten ziyade, yaşama alanlarının anlam taşıyan bölümlerinin aktif bir çabıyla düzenlenme şeklindedir.⁸⁷ Hedeflere ulaşmada içerik, davranışın uygulanacağı hayat alanının kapsamıdır. Belirlenen içerik, hedef ve davranışlara, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, öğrenim yaşantılarına uygulanabilir, sosyal ve kültürel gerçeklerle tutarlı, kapsamlı, sınırlı, geçerli, önemli ve öğrenilebilir olmalıdır.⁸⁸ Programlarda içerik seçerken aşağıdaki sorulara cevap aranmalıdır:

(1) İçerik doğrudan doğruya amaçla ilişkili mi?

⁸⁴Veysel Sönmez, *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Anı Yayıncılık, Ankara 1994. s. 65.

⁸⁵Demirel, *Kurumdan Uygulamaya Eğitim Program Geliştirme*, Ankara 2006, s. 34.

⁸⁶Nezahat Güçlü, *Hayat Bilgisi Dersi Kitabının Tasarımı*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001, s. 41.

⁸⁷Varış, *Eğitimde Program Geliştirme, Teoriler ve Teknikler*, s. 114-117.

⁸⁸Savaş Büyükkaragöz, *Program Geliştirme, Kaynak Metinler*, Öz Eğitim Yayınları, 9. bs., Konya 1997, s. 179.

- (2) İçerikte yer alan bilgi bilimsel açıdan doğru mu?
- (3) İçerik özel bir alanla ilgili ve güncel mi?
- (4) İçerik iyi organize edilmiş ve sistematik mi?
- (5) İçerik öğrencilerin önceki öğrenmeleri ile kaynaşıklık sağlıyor mu?
- (6) Öğrenciler içerikte yer alan bilgiyi uygulayabilir veya kullanabilir mi?
- (7) İçerikte yer alan konularda öğrencilere yeterince materyal sunuluyor mu?
- (8) Konuların temel ayrıntıları etkili bir şekilde gösteriliyor mu?
- (9) İçerikte önemli görülen noktaların tekrarı yapılıyor mu?⁸⁹

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında içerik; “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün Bugün Yarın” başlıklarıyla yer almaktadır. Üç yıl boyunca aynı adlandırmayla devam eden içerik; kazanımların pekiştirilmesini, önceki öğrenme temellerinin üzerine yenilerinin eklenmesini ve çocuğun ihtiyaçlarına, yeteneklerine ve gelişim düzeylerine uygun içerik belirlenmesini, bunun uygulanmasını sağlamaktadır.

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda temalar, beceriler, ara disiplinler, kişisel nitelikler diğer derslerle bütünleştirilebilmekte; aynı zamanda da çocuğun dünyasındaki olgu ve olayları yansıtmaktadır.⁹⁰ Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında içeriğin oluşturulmasında programın bilişsel, duyuşsal ve devinişsel hedeflerinden yola çıkılmalıdır. Buna paralel olarak, ülkenin sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik vb. özellikleri de göz önünde bulundurulmalıdır.⁹¹ Ayrıca içerik, hedef davranışlarla tutarlı, öğrencinin hazır bulunuşluluk düzeyine uygun, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve birbirinin ön koşulu, bilinenden bilinmeyene şeklinde düzenlenmesi gerekmektedir.⁹²

⁸⁹Demirel, *Kurumdan Uygulamaya Eğitim Program Geliştirme*, Ankara 2006, s. 34.

⁹⁰MEB, 2005 ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 52.

⁹¹Öztürk, Cemil ve Dursun, Dilek, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2005. s. 74.

⁹²Alaattin Erdoğan, *Öğretim Planlama ve Değerlendirme*, Anı yayıncılık, Ankara 2003, s. 14.

c) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Öğrenme-Öğretme Süreci

Ertürk ise öğrenme-öğretme sürecini, istedik davranışların meydana getirilebilmesi için geçerli yaşantıları doğurucu eğitim durumlarının belli özellikleri haiz olacak biçimde yaratılması ve belli esaslara göre tertiplenmesi gerektiği şeklinde tanımlamaktadır.⁹⁴ Bu tanımlarla beraber, öğrenme-öğretme süreci aşağıdaki maddeler gibi belirlenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır:

(1) Çocuğun öğrenmeye heveslenmesi ancak araştırma arzusu ve doğal merakının uyarılmasıyla mümkündür.

(2) Öğrenme, öğretmenin ya da öğrencinin dersi anlatması yerine, öğrenci merkezli etkinliklerde, öğrencinin aktif rol almasıyla oluşur.

(3) Öğrenilenlerin farklı ortamlara aktarılması, etkin ve yaratıcı bir yorumla kullanılması asıl amaçtır.

(4) Çocuğun yakın çevresi içerisinde yaşanan sorunlar, hayat biçimi, ekonomik etkinlikler, coğrafi faktörler öğrenme için temel içeriktir.

(5) Öğrencilerin işbirliği yapmaları teşvik edilmelidir.

(6) Okul sadece dört duvar değil, tüm çevredir.

(7) Eğitim, kitap dışı kaynaklara yönlendirilmelidir.

(8) Öğrencilerin okullarında ve buldukları yörede çeşitli toplumsal hizmetler sunmasını destekler.⁹⁵

Eğitim hedeflerinin gerçekleşmesinde ve öğrenme-öğretme sürecinin düzenlenmesinde uygulanacak yöntem ve tekniklerin büyük önemi vardır. Bir eğitim programı hazırlanırken, programın uygulanmasında kullanılacak olan yöntem ve teknikler belirlenmeli ve öğretmenlerin kullanacakları yöntem ve tekniklerin yeri geldiğinde nasıl kullanılacağı açıklanmalıdır.⁹⁶ Bunu yaparken de aşağıdaki öğrenme-öğretme sürecinin uygulanmasında gerekli olan ilkeler dikkate alınmalıdır:

⁹³İsmet Kemertaş, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Birsen Yayınevi, İstanbul 2003, s. 23.

⁹⁴Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme*, 1998, s. 109.

⁹⁵MEB, *İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı*, s. 24.

⁹⁶Leyla Küçükahmet, *Öğretim ilke ve Yöntemleri*, Gazi Kitapevi, Ankara 1995, s. 39-56.

- (1) Öğrenme-öğretme süreci hedefle ilgili olmalıdır.
- (2) Öğrenme-öğretme süreci öğrenci düzeyine uygun olmalıdır.
- (3) Öğrenme-öğretme süreci, hem birden çok hedefe hizmet etmeli hem de istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarmaktan uzak olmalıdır.⁹⁷

d) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Değerlendirme

Öğretim programlarının başarısı, öğrencilerde beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir. Bu yüzden ölçme değerlendirme, eğitim-öğretimin temelini oluşturmaktadır. Tekin, ölçmeyi belli bir nesnenin ya da nesnelerin belli bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahip olma derecesinin gözlenip, gözlem sonuçlarının sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır.⁹⁸

Değerlendirme süreci dersin etkinliği ve verimini gözden geçirirken dikkate alınacak önemli bir aşamadır.⁹⁹ Değerlendirme sadece, hedefleri, yaşantıları ve şartları kontrol etmekten ziyade sonuçları başka amaçlara da yardım edebilir:

(1) Değerlendirme, ancak bazı hedeflere göre yapılabileceğinden, değerlendirme faaliyetlerini gerçekleştirmek, eğitimcilere, öğretim hedeflerini daha ileri seviyede sınıflamaya ve tanımlamaya zorlar.

(2) Öğrencilerin öğrenme faaliyetlerinde nelere önem verecekleri, nasıl ve ne üzerinde imtihan edildiklerine bağlı olduğundan ve değerlendirme işlem yolları da imtihanları ihtiva ettiğinden, değerlendirme süresi, daha iyi öğrenmeyi güdüler.

(3) Değerlendirme süresi içinde, her öğrenci hakkında elde edilecek bilgi rehberlik maksatlarına hizmet edecek şekilde kullanılabilir.

⁹⁷Hasan Yılmaz, Ali Sumbül, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Çizgi Kitapevi, Konya 2003, s. 89.

⁹⁸Tekin, *a.g.e.*, s. 78.

⁹⁹Hıfzı Doğan, *Öğrenci, Öğretmen ve Program Yönünden Türk Ortaöğretim Sisteminin Değerlendirilmesi*, Talim ve Terbiye Kur. Yay, İstanbul 1982, s. 22.

Sistemin ürünü olan çıktılara bakarak sistemin işleyişi hakkında bilgi edinmek ve sistem hakkında bir karar verebilmek için yapılan çalışmalar ise değerlendirme olarak adlandırılmaktadır.¹⁰⁰ Değerlendirme, öğrencilere, öğretmenlere ve diğer eğitimcilere işlerinin, eserlerinin gerçekçi tablo eğitimcilerce hem kendi kendini tanıyıp değerlendirme, hem de okul hakkında ilgili kimselere aydınlatma maksatlarına hizmet edecek şekilde kullanılabilir.¹⁰¹

Etkili bir değerlendirme için, geçerliliği ve güvenilirliği yüksek ölçme araçları ile bilgilerin değerlendirmenin amaçlarına uygun olarak kullanılması gerekir. Eğitim sürecinde değerlendirme etkili olarak kullanıldığında, öğrenci özellikleri, eğitim sürecinin işleyişi ve eğitim programının etkinliği hakkında çok önemli bilgiler verir.

Etkili bir değerlendirme sistemi ile öğrenci hakkında çok yönlü bilgilere ulaşarak öğrenciyi tanımak ve uygun yönlendirmeleri yapmak mümkündür. Öğrenci merkezli eğitimde öğrencinin ve öğretmenin rolleri değişmiş, bu değişiklik değerlendirme sürecine de yansımıştır. Bu yaklaşımla beraber öğrenci değerlendirme sürecine katılmıştır. Öğrenci hakkında toplanan bilgilerin sayısı ve türü arttıkça, öğrenci bütün yönleriyle tanınabilmekte ve öğrenci hakkında verilen kararların doğruluğu da artmaktadır.¹⁰²

Öğretim programındaki değerlendirme ögesi, geleneksel ölçme değerlendirme anlayışından daha çok öğrenmede bireysel farklılıkları dikkate alan, öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergileyebilecekleri alternatif teknikler ile birbirine bağlı ve iyi yapılanmış bilgileri değerlendirmektedir. Alternatif ölçme ve değerlendirme, tek bir doğru cevabı olan çoktan seçmeli testlerin de içinde bulunduğu geleneksel değerlendirme dairesinin dışında kalan tüm değerlendirmeleri kapsamaktadır. Sadece geleneksel ölçme ve değerlendirmedeki gibi öğrenme ürünü yerine, öğrenme sürecini de değerlendirir.

¹⁰⁰Demirel, *Kurumdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara 2006, s. 154.

¹⁰¹Selahattin Ertürk, *Planlı Eğitim ve Değerlendirme*, Ankara 1966, s. 55-66.

¹⁰²MEB, *Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, s. 34.

Bu değerlendirme yöntemleri ile öğrenciler öğrendiklerine değer vermekte ve sorumluluk bilinci kazanmaktadır.¹⁰³ Yeni Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, ölçme değerlendirmeye ilişkin aşağıdaki esasları temel almıştır:

- (1) Değerlendirmeyi, öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olarak görür.
- (2) Sadece öğrenme ürününü değil, öğrenme sürecini de değerlendirir.
- (3) Uygun ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile çocuğun gelişimini de izler.
- (4) Ölçme değerlendirme sistemi, okulun tüm fonksiyonlarını izler ve gelişimini yönlendirir.
- (5) Disiplin ve kurallara uymanın öğrencinin kendi yararı için olduğunu kabul eder ve bu nedenle bu görevi öğrencilerin üstlenmesini bekler.
- (6) Klâsik ölçme ve değerlendirmenin yanında alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini teşvik eder.¹⁰⁴

8. Hayat Bilgisi Dersi Öğretiminin Yöntem ve Teknikleri

Öğrenme-öğretme süreci içerisinde kullanılan tüm model, yöntem ve teknikler araçtır. Bir öğretim modelinin uygulanması; ders içi amaçlara, o dersin öğretmenine ve o dersteki öğrenci grubunun özelliklerine bağlı olarak değişir.¹⁰⁵ Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında, öğrencilere kazandırılacak davranışlarının özelliklerine göre, anlatım, soru-cevap, dramatizasyon, problem çözme, tartışma, gösteri, örnek olay incelemesi, deney ve gezi gözlem yöntemlerinden biri seçilir.

a) Anlatım Yöntemi

Bu yöntem, sınıf içi çalışmalarda öğretmenin daha etkin olmasını zorunlu kılar. Öğretimde yaygınca kullanılan metotlardan birisidir.

¹⁰³MEB, *Tebliğler Dergisi*, C. 68, S. 2577, Ekim, Ankara 2005, s. 778.

¹⁰⁴MEB, *2005 İlköğretim Programı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2005, s. 69.

¹⁰⁵MEB, *2005 İlköğretim Programı*, s. 69.

Özellikle tarih öğretiminde öğretmenler bu metodu sıkça kullanırlar. Bu metotta esas olan; öğretmenin anlatması öğrencinin dinlemesidir.¹⁰⁶ Anlatım yöntemi daha çok, yorumlayıcı, açıklayıcı, belirtici ve aydınlatıcı özellikleriyle öğretimdeki yerini korumakta ve fonksiyonunu devam ettirmektedir. Günlük ders programlarını düzenlerken daha üst düzeydeki hedef davranışların kazandırılması yanında dikkat çekme, gözden geçirme ve geçiş basamaklarında; arada, son özetle, tekrar, güdüleme, kapanışta bu yöneme başvurulur.¹⁰⁷ Anlatım yönteminin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- (1) Öğretmen merkezlidir.
- (2) Aynı anda çok sayıda kişiye bilgi aktarılır.
- (3) Dinleyenler konuyla ilgili organize bir görüş kazanır.
- (4) Öğrencilere kısa zamanda çok bilgi verilir.
- (5) Öğrencilere dinleme alışkanlığı kazandırır, not alma becerilerini geliştirir.¹⁰⁸

b) Soru-Cevap Yöntemi

Soru-cevap yöntemiyle öğretmen, bir konuyla ilgili öğrencilere bir takım sorular sorması ve bu sorulara aldığı tepkileri eleştirerek, onaylayarak, yeni sorularla yeni açılımlara giderek öğretimi yönlendirdiği görülür.¹⁰⁹ Soru-cevap yönteminin etkili bir biçimde uygulanması için, amaçlara uygun olarak önceden hazırlanmış sorular sorulmalıdır. Bu yöntem, öğretim ortamında hedef kitlesinin öğretim hedef ve etkinlikleri konusunda düşüncelerini, sözlü olarak başkalarıyla paylaşmasına fırsat oluşturulması bakımından oldukça önemli bir yöntemdir. Öğretimin önemli hedeflerinden birinin, öğrencilerin soru sorma ve ifade etme becerilerini geliştirme olduğu düşünüldüğünde bu teknik bir öğretim yöntemi olarak öğrencilerde bu yönlü bir gelişmeye de hizmet eder.¹¹⁰ Bu yöntemin özellikleri:

¹⁰⁶Ahmet Saban, *Öğrenme Öğretme Süreci*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2002, s. 186.

¹⁰⁷Mehmet Taşdemir, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2007, s.132.

¹⁰⁸Nurettin Fidan, Münire Erden, *Eğitime Giriş*, Meteksen A.Ş., 5. bs., İstanbul 1998, s. 202.

¹⁰⁹Taşdemir, a.g.e., s. 135.

¹¹⁰Beydoğan, a.g.m., s. 61.

- (1) Öğrencinin ilgisini çeker, artırır. Derse canlılık getirir.
 - (2) Düşünme gücünün gelişmesine katkıda bulunur.
 - (3) Öğretmene, öğrenciyi tanıma olanağı sağlar.
 - (4) Öğretmene, öğretimin ne derece etkili olduğunu izleme olanağı verir.
- Yanlış anlamalar önlenir, düzeltilir; eksikler tamamlanır.¹¹¹

c) Dramatizasyon Yöntemi

Drama sözcüğünün Türkçe karşılığı tam olarak bulunmamaktadır. Yunanca “drama” dan türetilmiştir. Dram; yapmak, etmek, eylemek anlamı taşımaktadır.¹¹² Öğrencilerin kendilerini özgür hissettikleri bir ortamda, belirli bir konunun öğrenilmesine yönelik olarak kendi yaşantısı, buluşları, özgün düşünceleri, deneyimleri ve bilgilerine dayalı olarak oluşturdukları doğaçlamalardır.¹¹³ Drama yönteminin özellikleri:

- (1) Edilgin bir dinleyici olmaktan kurtulur.
- (2) Etkin katılımcı olur; devinim (hareket) gereksinmesini karşılar.
- (3) Konuları oyunlaştırarak, canlandırarak yaşanır duruma getirir.
- (4) Ezberlemez, somut ve zengin yaşantılar yaratma yoluyla, yaparak-yaşayarak öğrenir.
- (5) Yardımlaşmanın, sorumluluk almanın, işbirliğine dayalı olarak çalışmanın tekniklerini, alışkanlıklarını kazanır.
- (6) Kendi duygularını anlamayı, denetlemeyi öğrenir.
- (7) Kendi kaygılarını, sorunlarını dile getirir.
- (8) Bireyi toplumsallaştırır.
- (9) Canlandığı kişinin kimliğine bürünerek, kendini ve başkalarını farklı açılardan görür.
- (10) Değişik görüşlerin, farklı bakış açılarının farkına varır.
- (11) Yaşamı çok yönlü algılar.

¹¹¹Nas, a.g.e., s. 156.

¹¹²İnci San, *Yaratıcı Drama Eğitsel Boyutları*, Natural Yayıncılık, Ankara, 1991, s.191.

¹¹³Münire Erden, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Alkım Yayınları, Ankara, Tarih Yok, s.140.

(12) Bireysel farklılıklara karşı hoşgörölü olur.¹¹⁴

d) Problem Çözme Yöntemi

Problem çözme, istenilen hedefe varmak için etkili ve yararlı olan amaçları ve davranışları türlü olanaklar arasında seçme ve kullanmadır.¹¹⁵ Problemin çözme yönteminde problemi ortaya koymak ya da öğrencilerin problemi sezmelerine imkân vermek bir bakıma öğretmenin görevidir. İlgi uyandırarak, düşüncüyü belli bir problem veya problemler üzerinde yoğunlaştırabilecek çeşitli araç ve gereçler bulunabilir.

Gösterim panoları, film gösterilmesi veya öğretmen tarafından başlatılan planlı bir sınıf tartışması problem tespiti için önemli fırsatlar sağlayabilir.¹¹⁶ Problem çözme yöntemiyle öğrenme yaklaşımı, bilimsel araştırma yöntemini temel almaktadır. Bu yaklaşımın özü John Dewey'in genel problem çözme yöntemindeki beş aşamaya dayanmaktadır.

- (1) Problemi tanıma.
- (2) Geçici hipotezleri formüle etme.
- (3) Veri toplama, organize etme, değerlendirme ve açıklama.
- (4) Sonuca ulaşma.
- (5) Sonuçları test etme.¹¹⁷

¹¹⁴Nas, a.g.e., s. 187-188.

¹¹⁵Nurdan Kalaycı, *Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar*, Gazi Kitapevi, Ankara 2001, s. 18.

¹¹⁶Nuri Köstüklü, *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, SÜEF Yayınları, Konya 1998, s. 35.

¹¹⁷Leyla Küçükahmet, *Eğitim Programları ve Öğretim, Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Gazi Kitapevi, Ankara 1997, s. 71.

e) Tartışma Yöntemi

Tartışma yöntemi, bir konu ya da üzerinde katılımcıları düşünmeye sevk ettirmek amacıyla, karşılıklı görüşler, fikirler ve eleştiriler üreterek konuyu kapsamlı ve detaylı bir şekilde irdeleme ile çözüm yolları bulma yöntemi şeklinde tanımlanmaktadır.¹¹⁸ Bazı konuların tarafı olarak savunma davranışı, aktif olarak destekleme davranışı tartışma yöntemi ile gerçekleştirilir.¹¹⁹ Tartışma yönteminin özellikleri:

- (1) Birey kendi görüşlerinin etkilerini görür. Ona göre görüşlerini eleştirir, değerlendirir.
- (2) Birey düşüncelerini savunur.
- (3) Bireyin eleştirel düşünme gücü gelişir.
- (4) Tartışma sonucu öğrenme ve anımsama %80 olmaktadır.¹²⁰

f) Gösteri Yöntemi

Gösterip yaptırma yöntemi genelde mesleki beceri kazandırmaya yönelik olarak bir aracın nasıl kullanılacağı, işlem sırası gibi konularda öğrenciye alıştırmaya yaptırılarak uygulanan bir öğretim biçimidir. Bu yöntem hem öğretmen hem öğrenci merkezlidir.¹²¹ Yöntemden istenen başarıyı elde edebilmek için, öğretmen amaca uygun olarak davranışları kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru göstermelidir. Gösterimi görsel ve somut araçlarla desteklemeli; yaptırma her öğrenciye yaptırma fırsatı vermeli, bazı öğrencilere farklı zaman verilmeli ve farklı açıklamalar yapılmalıdır.¹²² Gösteri yönteminin özellikleri:

¹¹⁸Bektaş, a.g.t., s. 40.

¹¹⁹Filiz Gültekin, *Bir Savunucu Olarak Okul Psikolojik Danışmanı*, Eğitim Araştırma Dergisi, S.15, Ankara 2003, s. 56-65.

¹²⁰James Barth, Abdullah Demirtaş, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi (YÖK Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi)*, MEB Yayınları, Ankara 1997, s. 76.

¹²¹Bilal Duman, *Öğretim İlke ve Yöntemler*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007, s.311.

¹²²Güleryüz, a.g.e, s. 138.

(1) Gösteri Yöntemi öğrencilere olayın gerçek oluşumunu hem görerek hem işiterek öğrenme imkânı sağlar.

(2) Gösteri Yöntemi kelimelerin yetersiz olduğu fikirler, prensipler, hareketler ve kavramların açıklanması için kullanılır. İyi bir gösteri öğrencinin dikkatini çeker.

(3) Yalnızca gösteri yapanın materyale ihtiyacı vardır. Bu nedenle oldukça ekonomiktir.

(4) Öğrenciler de gösterileri yönetebilirler. Böylece beceri ile tutumların ilişkisi gelişir.

(5) Yanlış yapa yapa öğrenme için harcanacak zamanı azaltır.

(6) İyi bir gösteri işlemin standartlarını ortaya koyar. El sanatları, resim, ya da beden eğitimi gibi alanlarda güdülendirir.

(7) Gösteri özellikle beceriler sahasında yararlıdır.¹²³

g) Örnek Olay İncelemesi Yöntemi

Bu teknikte yaşanmış gerçek olaylar tercih konusu ise de sınıf içi etkinliklere uyan bir gerçek olay bulunmaması durumunda öğrenciye gerekli yaşantıyı sağlamak amacıyla örnek olay yazılıp uygulanabilir.¹²⁴ Örnek olay incelemesi yöntemi, öğrencilerin sorunlu bir olaya aktif olarak katılmalarını gerektiren bir yöntemdir. Sorunlu olay gerçek ya da hayali olabilir. Uygulamada, olayı anlatan ve gerekli verileri kapsayan bir rapor üzerinde çalışan öğrenciler olayı öğrenir, verileri analiz eder, sorunu değerlendirir. Tartışarak olayın nedenlerine ya da çözümüne ilişkin öneriler getirirler. Örnek olay incelemesi yönteminin özellikleri:

(1) Mevcut konuya kuvvetli bir yoğunlaşma ve etkin çalışmayı sağlar.

(2) Hissetme yeteneğinin, bağımsız ve çözümleyici düşünce gücünü geliştirir.

(3) Bilişsel ve duyuşsal öğrenim alanlarındaki; düşünce, eylem türlerinin eğitimi sağlar ve geliştirir.¹²⁵

¹²³Küçükahmet, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, s. 74.

¹²⁴Mürüvvet Bilen, *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Anı Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara 2002, s. 180.

¹²⁵Muhsin Hesapçıoğlu, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Beta Basım Yay. Dağ. A.Ş., İstanbul 1994, s. 305.

h) Deney Yöntemi

Bilinmeyen bir şeyi bulmak, bir ilkeyi, bir varsayımı sınamak amacıyla yapılan eylem veya bir olayın meydana gelişinin kontrollü ve planlı olarak incelenmesine deney adı verilir.¹²⁶ Bu yöntemin amacı, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, kazanımlarına uygun olarak doğa olaylarına karşı deneyin kazandırmak olarak ifade edilebilir.¹²⁷ Deney yönteminde olgu ve olaylar öğrencinin kontrolü altında incelenir. Aslında deney kontrollü bir gözlemdir. Fakat öğretim sürecinde deney, gözlemden daha üstün bir metot olarak kabul görmektedir. Çünkü gözlem, her zaman yapılamadığı ve istenildiği kadar tekrarlanamadığı halde, deneyin kontrollü şartlarda tekrarlanabilirliği vardır. Tehlikeli ve ilginç deneyleri öğretmen yapar. Pahalı araç-gereç kullanılması ve zamandan kazanılması gerektiği hallerde de deney yine öğretmen tarafından yapılır. Deney yönteminin özellikleri:

- (1) Bireyler yaparak-yaşayarak, doğrudan yaşantılar geçilerek öğrenirler.
- (2) Her birey kendi algı hızına ve yeteneğine göre çalışır.
- (3) Bireyler deneyi, kendisi yapınca özgüven duygusu gelişir.
- (4) Tümevarımsal düşünme yolu kullanılmış olur.¹²⁸

9. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Kullanılan Araç-Gereçler

Öğrenme-öğretme sürecinde araç-gereçler genelde öğretimi desteklemek amacıyla kullanılır. İyi tasarlanmış öğretim araç-gereçleri, öğretim sürecini zenginleştirerek, öğrenmeyi artırır. Öğretim sürecindeki en önemli aşamalardan biri öğretim araç-gereçlerinin kullanımudur.¹²⁹ Öğretme-öğrenme sürecinin başarısı, öğretim amaçları ve konularına uygun yaklaşım, yöntem ve tekniklerin yeri ve zamanı geldikçe araç-gereçlerle desteklenmesine bağlıdır.

¹²⁶Ahmet Çoban, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007, s. 232.

¹²⁷Güleryüz, a.g.e., s. 331.

¹²⁸Taşdemir, a.g.e., s. 165.

¹²⁹Halil Yalın, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 9. bs., Ankara 2003, s. 82.

Araç gereçler doğru kullanıldığında, öğrencilerin öğrenme sürecine etkin olarak katılmalarına ve somut yaşantılar geçirmelerine; dolayısıyla anlamlı ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmelerine yardım etmektedir.¹³⁰ Bunlar, doğada ve toplumsal çevrede bulunan bitki, havyan, toprak, yapraklar vb. ile okul, ev, belediye, posta, hastane, dispanser, sağlık ocağı, hemşire, okulun yetiştirdiği ve o bölgede yaşayan ünlü kişiler, dağ, ova, vadi, yayla, dere, çay, taşıtlar birinci derecede kaynaklar olarak ele alınmalıdır.

Ayrıca bitki, hayvan, yaprak örnekleri, küre, plan, kroki, harita, rende, çekiç, keser, tornavida, pense, iğne, sargı bezi, Kızılay dolabı panolar, kum masası, mobil (hareketli resimler, yanıp sönen elektrikli şekiller), diyagram, renkli resim, setleri, radyo, sinema makinesi, epidiyoskop, projektör, bilgisayar, internet, tartı aleti, baskül, kantar, metre, terazi, kuklalar, modeller, resimler, kartpostallar, saat, hayat bilgisi şeridi, kara tahta, poster, bülten tahtası, kolaj, duvar resmi, cam ve beyaz tahta, tarihi anıtlar, giysiler, yiyecek ve içecekler vb. Hayat Bilgisi Dersinde etkili bir şekilde yeri geldiğinde kullanılmalıdır.¹³¹

10. Yapılandırmacılık

Geçmişten günümüze eğitimdeki gelişmelere bakıldığında bilginin doğasına ilişkin temel kabullerin öğrenme ve öğretme sürecini etkilediği görülür. Farklı ön kabullerden farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Tarihsel sırasına göre davranışçı, bilişselci, sosyal bilişselci ve son olarak da yapılandırıcı öğrenme yaklaşımı öğretimi etkilemiştir.¹³² Yapılandırmacılık, birçok kavram tanımlanmış olup, oluşturmecilik, yapısalcılık, inşacılık, kurgulamacılık gibi isimler verilmiştir.

¹³⁰Sönmez, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, s. 152-153.

¹³¹Gökçe Kılıçoğlu, *İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi* (Danışman: Yrd. Dr. Kemalettin Kuzucu), Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kars 2007, s. 30.

¹³²MEB, *İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi 4-5. Sınıf Öğretim Programı*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2005, s. 12.

Şaşan, bilginin yorumlanıp analiz edildiği, bilginin ve düşündürme sürecinin geliştirildiği, geçmişteki yaşantılarla gelecekteki yaşantıların bütünleştirildiği, öğrenenin öğrenme ortamında etkin olarak rol aldığı öğrenme yaklaşımı olarak yapılandırmacılığı tanımlamıştır.¹³³ Yapılandırmacılığı genel ifadeyle bir bilme kuramı olan yapılandırmacılıkta öğrenme eylemi, öğrenenlerin kendi deneyim ve yorumları ışığı altında kendi bilgilerini oluşturmaları esasına dayanmaktadır.¹³⁴

Özden, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının öncüleri arasında Piaget, Dewey, Montessori, Vygotsky ve Bruner gibi araştırmacılar sayılabilir. Yapılandırmacı yaklaşım temelini felsefe ve psikolojiden alır. Yapılandırmacılık, bilgi ve gerçeğin insanın aklının dışında olmadığını ve insanın aklı tarafından yaratıldığını savunur. Yani bireyler bilgiyi aynen almaz, kendi bilgilerini yeniden oluştururlar. Kendinde var olan bilgiyle beraber yeni bilgiyi, yine kendi öznel durumlarına uyarlayarak öğrenir şeklinde görüşünü belirtmiştir.¹³⁵

Yapılandırmacı yaklaşım olarak , Jean Piaget' in bilişsel yapılandırmacılık Lev Vygotsky'nin sosyal yapılandırmacılık ve Von Glasersfeld'in ise radikal yapılandırmacılık olmak üzere üç kısımda ele alınmaktadır:

a) Bilişsel Yapılandırmacılık: Piaget'in öğrenme kuramından yola çıkılarak geliştirilmiştir. Öğrenenin dünyaya ilişkin bilgisini özümseme ve uyma yolu ile düşüncesine dayandırılır.

b) Sosyal Yapılandırmacılık: Öğrenmede kültür ve dilin önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulayan Vygotsky'nin görüşlerine dayanır. Vygotsky öğrenmenin Piaget'in öne sürdüğü gibi kişinin sadece kendi başına gerçekleştirdiği bir süreç olmadığını, öğrenmede sosyal etkileşimin ve dilin de önemli yer tuttuğunu öne sürer.

¹³³Hasan Şaşan, *Yapılandırmacı Öğrenme Yaşadıkça Eğitim*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı Dergisi S.74, Ankara 2002, s. 49-52.

¹³⁴İsmail Demircioğlu, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2005, s. 170-171.

¹³⁵Yeşim Özden, *2004 Yeni Hayat Bilgisi Programının Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi* (Danışman: Prof. Dr. Erdoğan Yaşar), On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2005, s. 54-55.

c) Radikal Yapılandırmacılık: Bilginin yapılandırılmasını bireysel bir etkinlik olarak ele alan bu yaklaşım, bireylerin geçirdikleri yaşantılardan kendi özgeçmişlerine dayalı bazı anlamlar çıkardıklarını savunur. Bireyden bireye farklılık gösteren bu anlamlar, birbirinin ya da dış dünyadakinin aynısı olmasa da hepsi değerlidir.¹³⁶

11. Yapılandırmacılık ve Öğrenme

Yapılandırmacı yaklaşımın amacı, öğrenenlerin konuya ilgilerini çekme, öğrenmeyi temel kavramlar etrafında yapılandırma, farklı bakış açılarını ortaya koyacak görüşlere değer verme, eğitim programını öğrenene göre şekillendirme, öğrenmede kalıcılığı sağlama ve öğrenenlerin üst düzey bilişsel beceriler kazanmalarını sağlamak olarak belirlenmiştir. Bu yaklaşımla öğrenenler çevreyle daha iyi bir etkileşim kurmaktadır. Zengin öğrenme yaşantılarına imkân sağlayan sınıf yapısı ve yaklaşımın felsefesine uygun içerik ve programları uygulayacak öğretmenlerin bazı niteliklere sahip olmaları gerekmektedir.¹³⁷

Yapılandırmacı öğrenme ortamının temel ögesi öğrenendir. Öğrenenler, demokratik bir sınıf ortamında günlük yaşam problemlerinin karmaşıklığını çözerek yaşam boyu kullanacakları bilgilerini oluştururlar. Öğrenme ortamı bilgilerin aktarıldığı bir yer değil, öğrenmenin, öğrencinin entelektüel etkinlikleriyle sağlandığı, sorgulamaların ve araştırmalarının yapıldığı, düşünme, sorun çözme becerilerinin geliştirildiği bir yerdir.¹³⁸ Yapılandırmacı öğrenmede öğrenci, kendi çözüm yollarını icat etmeye ve kendi hipotez ve düşüncelerini denemeye teşvik edilir. Yeni bilgileri daha önceki bilgileri üzerine inşa etmesine imkân tanınır.

¹³⁶Kılıçoğlu, *a.e.t.*, s. 15.

¹³⁷Şefik Yaşar, “*Kuram ve Öğrenme-Öğretme Süreci*”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1-2, Eskişehir 1998, s. 68-75.

¹³⁸Şaşan, *a.g.e.*, s. 51.

Öğretmenin rolü nakleden ve yönetenden, kolaylaştıran imkân veren ve beraber çalışana doğru kaymaktadır. Yapılandırmacı öğrenme kuramına göre;

a) Öğrenciler öğrenme ortamına kendilerine özgü ön bilgi ve inançlarla gelirler.

b) Öğrenme, toplumsal etkileşimle desteklenir.

c) Anlamlı öğrenme, gerçek öğrenme etkinlikleri/görevleri sonucu gerçekleşir.

d) Öğrenme, öğrenme ortamına olduğu kadar öğrencilerin ön bilgi, tutum ve amaçlarına da bağlıdır.

e) Öğrenme pasif bir süreç değil öğrencinin öğrenme sürecine katılımını gerektiren aktif, sürekli ve gelişimsel bir işlemdir. İnsanlar amaçları olan ve öğrenmelerini kontrol eden varlıklardır.

f) Bilgi, her birey tarafından eşsiz bir şekilde hem kişisel hem de sosyal olarak yapılandırılır.

g) İnsanlar dünyayı anlamlandırmaya çalışırken yapılandırdıkları yeni bilgileri değerlendirirler ve yeni bilgileri özümseyebilir, düzenleyebilir veya reddedebilirler.¹³⁹

¹³⁹Tolga Kabaca, *Bir Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımı: Yapılandırmacılık (Constructivizm)* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Ders Ödevi, Ankara 2002, s. 8.

II. BÖLÜM

A. Yöntem

1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı hakkında, beceri ve kazanım (hedefleri), tema (öğrenme-öğretme), etkinlik (öğrenme-öğretme teknikleri), ölçme-değerlendirme öğeleri ve programın genel durumu ile ilgili öğretmen görüşlerini betimlemeye çalışılmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli bilindiği üzere geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır.¹

Tarama yöntemleri ile yapılan araştırmalar, olayların, objelerin, kurumların ve çeşitli alanların 'ne' olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemeler olup, çok sayıda obje ya da denek üzerinde ve belirli bir zaman kesiti içinde yapılmaktadır.²

2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa il merkezindeki ilköğretim okullarının birinci kademesinde görev yapan (birinci, ikinci ve üçüncü sınıf) sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem ise araştırmanın evreninde yer alan 80 ilköğretim okulunun birinci kademesinde görev yapan 1162 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Örneklemde bahsi geçen 80 ilköğretim okulunun adı EK-1'de tablo halinde gösterilmiştir.

¹Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Nobel Yayıncılık, 9. bs., Ankara 1999, s.77.

²Saim Kaptan, *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, Tekışık Matbaası, Ankara 1998, s. 59-62.

3. Araştırmanın Örneklemine İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde öğretmenlerin kişisel özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiş ve özetlenmiştir.

a) Sınıf Öğretmenlerin Hizmet Yılına Göre Dağılımı

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan sınıf öğretmenlerin hizmet yılına göre dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 - Çalışma Grubundaki Öğretmenlerinin Hizmet Yılına Göre Dağılımı.

Hizmet Süresi	Frekans	Yüzde
0-4 Yıl	235	25.2
5-9 Yıl	300	32.1
10- 14 Yıl	212	22.7
15-19 Yıl	55	5.9
20 Yıl ve Üzeri	87	9.3
Cevapsız	45	4.8
Toplam	934	100.0

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan sınıf öğretmenlerin hizmet yılına göre dağılımına baktığımızda, 0-4 yıl % 25,2; 5-9 yıl % 32,1; 10-14 yıl % 22,7; 15-19 yıl % 2,9; 20 yıl ve üzeri % 9,3 oranında olup % 4,8 oranı hizmet yılı bölümünü cevaplandırmamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu 5-9 hizmet yılına sahiptir.

b) Sınıf Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan sınıf öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2 - Çalışma Grubundaki Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	342	36.6
Erkek	588	63.0
Cevapsız	4	0.4
Toplam	934	100.0

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan kadın öğretmenlerin oranı 36,6; erkek öğretmenlerin oranı 63,0 oranında olup öğretmenlerin 0,4 oranı cinsiyet bölümünü cevaplandırmamıştır. Bu veriler ışığında erkek öğretmen sayısının kadın öğretmen sayısından fazla olduğu görülmektedir.

c) Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Dağılımı

Hayat Bilgisi Dersi, Öğretim Programı'nı uygulayan sınıf öğretmenlerin mezun oldukları yükseköğretim kurumuna göre dağılımları Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3 - Çalışma Grubundaki Öğretmenlerinin Mezun Olduğu Yükseköğretim Kurumuna Göre Dağılımı.

Mezun Olduğu Yükseköğretim Kurumu	Frekans	Yüzde
Ön Lisans	90	9.6
Lisans (Dört Yıllık Eğitim Yüksek Okulu veya Eğitim Fakültesi)	753	80.6
Yüksek Lisans	30	3.2
Diğer	59	6.3
Cevapsız	2	0.2
Toplam	934	100.0

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan ön lisans mezunu sınıf öğretmeni oranı % 9,6; lisans (dört yıllık eğitim yüksek okulu veya eğitim fakültesi)

mezunu sınıf öğretmeni oranı % 80,6; yüksek lisans mezunu sınıf öğretmeni oranı % 3,2; diğer (öğretmen okulu veya lisesi) kurumlarından mezun olan sınıf öğretmeni oranı % 6,3 olup sınıf öğretmenlerin % 0,2 oranı en son mezun olduğunu okul bölümünü cevaplandırmamıştır. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı uygulayan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun lisans mezunu olduğuna ulaşılmıştır.

d) Sınıf Öğretmenlerin Kadro Durumuna Göre Dağılımı

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan öğretmenlerin kadro durumlarına göre dağılımları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4 - Çalışma Grubundaki Öğretmenlerinin Kadro Durumuna Göre Dağılımı.

Kadro Durumu	Frekans	Yüzde
Kadrolu	744	79,7
Sözleşmeli	52	5,5
Ücretli	135	14,5
Cevapsız	3	0,3
Toplam	934	100,0

Öğretmenlerin kadro durumuna göre dağılımlarına baktığımızda, kadrolu sınıf öğretmeni % 79,7; sözleşmeli sınıf öğretmeni % 5,5; ücretli sınıf öğretmeni % 14,5 oranı olup, sınıf öğretmenlerin % 0,3 oranı kadro durumu bölümünü cevaplandırmamıştır. Bu bulgulara göre kadrolu sınıf öğretmeni sayısının diğer öğretmen sayılarından fazla olduğu bulunmuştur.

e) Sınıf Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Dağılımı

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan sınıf öğretmenlerin okuttukları sınıfa göre dağılımları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5 - Çalışma Grubundaki Öğretmenlerinin Okuttuğu Sınıfa Göre Dağılımı.

Okuttuğu Sınıf	Frekans	Yüzde
1. Sınıf	304	32.5
2. Sınıf	302	32.3
3. Sınıf	318	34.1
Cevapsız	10	1.1
Toplam	934	100.0

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan birinci sınıfı okutan sınıf öğretmeni oranı % 32,5; ikinci sınıfı okutan sınıf öğretmeni oranı 32,3; üçüncü sınıfı okutan sınıf öğretmeni oranı % 34,1 olup, sınıf öğretmenlerin % 1,1 oranı okuttuğu sınıf bölümünü cevaplandırmamıştır. Buna göre sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıf sayıları birbirine çok yakın olmakla beraber sayısal olarak üçüncü sınıf okutan öğretmenlerin oranı daha fazladır.

f) Sınıf Öğretmenlerinin Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımı

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan sınıf öğretmenlerin görevli oldukları okul türüne göre dağılımları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6 - Çalışma Grubundaki Öğretmenlerinin Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımı.

Görevli Olduğu Okul Türü	Frekans	Yüzde
Normal Öğretim Yapılan Okul	171	18.4
İkili Öğretim Yapılan Okul	756	80.9
Cevapsız	7	0.7
Toplam	934	100.0

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan normal öğretim yapılan okulda görevli sınıf öğretmeni oranı %18,4 iken; ikili öğretim yapılan okulda görevli sınıf öğretmeni oranı % 80,9 olarak ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerinin % 0,7 oranındakiler görevli oldukları okul türünü bölümünü cevaplandırmamıştır. Bu bulgular ışığında sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu görevli olduğu okulda ikili öğretim yapılmaktadır.

4. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması için anket formu kullanılmıştır. Anket formunda; öğretmenlerin, hizmet yılı, cinsiyeti, en son mezun olduğu okulu, çalışma durumu, okuttuğu sınıfı ve okul türüne ilişkin kişisel bilgiler yer almaktadır. Araştırmada uygulanan ölçek; Uğur³ tarafından geliştirilmiş olup, kendisiyle yapılan görüşmelerde ölçeğin kullanılmasına izin verilmiştir. Araştırma 2008-2009 eğitim öğretim yılında yapılmış olup Şanlıurfa il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 1162 sınıf öğretmenine (birinci, ikinci ve üçüncü sınıf) uygulanmıştır.

Ölçekte; beceri ve kazanım (hedefleri), tema (içeriği), etkinlik (öğrenme-öğretme süreci), değerlendirme öğeleri ve genel durum adı altında kısımlardan oluşmaktadır. Ölçek 4 basamaklı likert tipi ve 75 soru maddesinden meydana gelmektedir. Ölçekteki değerlendirme, tamamen katılıyorum 4, oldukça katılıyorum 3, çok az katılıyorum 2 ve hiç katılmıyorum 1 puan verilecek şekilde kodlanmıştır. Değerlendirme ölçeği EK-2'de sunulmuştur.

³Tuğrul Uğur, 2005 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKSÜT), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2006, s. 99-101.

Tablo 7- Alt Ölçekler İlgili Güvenirlik Katsayısı

Ölçek Adı	Madde Sayısı (N of Items)	Cronbach' s Alpha
1. Genel Durum	10	.88
2. Beceri ve Kazanımları (Hedefleri)	16	.96
3. Tema (İçeriği)	21	.96
4. Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci)	19	.96
5. Değerlendirme	9	.94

Tablo 7’de alt ölçekler ilgili güvenirlik katsayısı verilmiştir. Ölçekteki genel durum bölümündeki 10 sorunun güvenirlik katsayısı .88, beceri ve kazanımları bölümündeki 16 sorunun güvenirlik katsayısı .96, tema bölümündeki 21 sorunun güvenirlik katsayısı .96, etkinlikleri bölümündeki 19 sorunun güvenirlik katsayısı .96, değerlendirme bölümündeki 9 sorunun güvenirlik katsayısı .94 bulunmuştur. Uygulanan anketin cronbach alpha katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması güvenirliliği için yeterli görülmektedir.⁴

5. Araştırmanın Uygulanması

Ölçek 2008-2009 eğitim-öğretim yılının mayıs ayında, Şanlıurfa il merkezindeki ilköğretim okullarında görevli sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Araştırma için gerekli olan verilerin toplanmasında, Şanlıurfa Valiliğinden izinler alınmış olup, araştırma için gerekli belgeler EK-3, EK-4 ve EK-5’de sunulmuştur. Ölçek Şanlıurfa il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 1162 sınıf öğretmenine uygulanmıştır.

⁴Savaş Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem A Yayıncılık, 3.bs., Ankara 2002, s. 118-119.

Uygulanan ölçekler 1 hafta sonra araştırmacı tarafından geri toplanmıştır. Öğretmenlerden alınan ölçeklerin 935 tanesi istatistiksel olarak uygun şekilde kabul görmüştür. Ölçeklerin geriye dönme oranının %80,5 olduğu ortaya çıkmıştır.

6. Verilerin Analizi

Uygulanan ölçekteki veriler öncelikle 1'den 935'e kadar numaralandırılmıştır. Numaralandırılan veriler Office Excel 2007 programına aktarılmış olup, elde edilenler SPSS paket programında işlenmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin, frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili veriler tablolar halinde sunulmuştur.

Veri analizinde, iki değişken için ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını bulmak için bağımsız gruplar t- testi (cinsiyet, okul türü), ikiden fazla değişkenin arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bulmak için tek yönlü ANOVA (hizmet yılı, mezun olduğu yükseköğrenim, kadro durumu, okutulan sınıf) testi kullanılmıştır. uygulanmıştır. ANOVA testi sonuçlarına göre fark bulunduğunda ise farkın kaynağını tespit etmek için LSD testi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi olarak .05 seçilmiştir.

III. BÖLÜM

A. Bulgular

Bu bölümde bulgulara yer verilmiştir.

1. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Hakkında Öğretmen Görüşleri

Yapılan araştırmada öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu hakkında vermiş oldukları yanıtların aritmetik ortalamaları Tablo 8'de verilmiştir. Yanıtlar incelendiğinde programın "giriş" kısmının öğretmenlere yeterince bilgi vermekte olduğu görülmüştür (3,05). Programın Hayat Bilgisi Öğreniminin kalitesini iyileştirmeye fırsat verecek vizyona sahip olduğu öğretmen görüşlerinde ortaya çıkmıştır (2,84). Programın yapılandırmacı yaklaşıma uygun yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir (2,93). Programın kendi içinde bir bütünlük göstermekte (2,94)ve diğer dersleri desteklemekte olduğu bulunmuştur (2,91). Öğretim programının, günümüz şartlarına (2,90) uygun ve günümüz değişikliklerine uyum sağlar esneklikte olduğuna ortaya çıkmıştır (2,89). Programın, uygulanmasında öğretmen kılavuz kitabı olmalısı gerektiği (3,52) ve programın kılavuz kitabı ile bire bir örtüştüğü (3,22) elde edilen sonuçlar arasındadır. Öğretim programının, 1998

Tablo 8 –Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.

No	Sorular	\bar{X}	Ss
1.	Programın "Giriş" kısmı yeterince bilgi vermektedir.	3,05	,712
2.	Program Hayat Bilgisi öğreniminin kalitesini iyileştirmeye fırsat verecek vizyona sahiptir.	2,84	,736
3.	Program yapılandırmacı yaklaşıma uygun yapıya sahiptir.	2,93	,713
4.	Program kendi içinde bir bütünlük göstermektedir.	2,94	,758
5.	Program diğer dersleri desteklemektedir.	2,91	,749
6.	Program günümüz şartlarına uygundur.	2,90	,825
7.	Program değişikliklere uyum sağlar esnekliktedir.	2,89	,761
8.	Programın uygulanmasında öğretmen kılavuz kitabı olmalıdır.	3,52	,701
9.	Program öğretmen kılavuz kitabı ile bire bir örtüşmektedir.	3,22	,748
10.	Program 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programından daha iyidir.	3,11	,916

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programından daha iyi olduğu sonucu öğretmen görüşlerinde (3,11) ortaya çıkmıştır.

a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 9 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Hizmet Süresi	N	\bar{X}	Ss
0-4 Yıl	235	28,63	4,922
5-9 Yıl	300	29,44	5,328
10-14 Yıl	212	30,75	5,855
15-19 Yıl	55	31,02	5,995
20+ Yıl	87	29,76	5,783
Toplam	889	29,67	5,496

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 9'da gösterilmiştir. 0-4 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 28,63, 5-9 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 29,44; 10-14 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 30,75; 15-19 yıl hizmet süresi olan öğretmenlerin ortalaması 31,02; 20 + yıl hizmet süresi olanların ortalaması 29,76 olduğu görülmektedir.

Tablo 10 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	618,166	4	154,541	5,213	,000*	0-4Yıl - 10-14Yıl
Grup İçi	26206,606	884	29,645			0-4 Yıl - 15-19 Yıl
Toplam	26824,772	888				5-9 Yıl -10-14 Yıl 5-9 Yıl -15-19 Yıl

*p <.001

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre hizmet süresi bakımından öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (F: 5,213, $p < .001$). Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkın hizmet süresi 0-4 yıl ile 10-14 yıl, 0-4 yıl ile 15- 19 yıl, 5-9 yıl ile 10-14 yıl ve 5-9 yıl ile 15-19 yıl olanlar arasında olduğu ortaya çıkmıştır.

b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 11- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.

Cinsiyet	N	X	Ss	Sd	t	p
Kadın	342	29,59	5,562	928	-,253	,800*
Erkek	588	29,69	5,456			

* $p > .05$

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin, cinsiyetlerine göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına ilişkin görüşleri t-testi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir. Kadın öğretmenlerin puan ortalaması 29,59 iken erkek öğretmenlerin puan ortalaması 29,69 olarak bulunmuştur. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmen görüşlerinin, cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{928} = -,253$, $p > .05$).

c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 12 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss
Ön Lisans	90	30,20	5,961
Lisans	753	29,56	5,322
Yüksek Lisans	30	27,70	7,689
Diğer (Öğretmen Okulu veya Lisesi)	59	30,97	5,458
Toplam	932	29,65	5,499

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 12'de gösterilmiştir. En son mezun oldukları yüksek öğretim kurumları ön lisans olan öğretmenlerin ortalaması 30,20; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu lisans olan öğretmenlerin ortalaması 29,56; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu yüksek lisans olan öğretmenlerin ortalaması 27,70; diğer öğretim kurumlarından mezun olan öğretmenlerin ortalaması 30,97 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 13 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durum Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler	Sd	Ortalama	F	p
	Ortalaması		Kare		
Gruplar arası	249,718	3	83,239	2,768	,041*
Grup İçi	27906,252	928	30,071		
Toplam	28155,970	931			

*p <.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 13'te gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre mezun oldukları yüksek öğretim kurumu bakımından öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olduğu ortaya çıkmıştır (F: 2,768, $p < .05$).

d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 14 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Kadro Durumu	N	\bar{X}	Ss
Kadrolu	744	29,92	5,492
Sözleşmeli	52	28,15	4,856
Ücretli	135	28,73	5,625
Toplam	931	29,65	5,500

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin kadro durumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 14'te gösterilmiştir. Kadrolu sınıf öğretmenlerinin ortalaması 29,92; sözleşmeli sınıf öğretmenlerinin ortalaması 28,15; ücretli sınıf öğretmenlerinin ortalaması 28,73 tür.

Tablo 15- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	283,275	2	141,637	4,719	,009*	Kadrolu-Sözleşmeli
Grup İçi	27851,168	928	30,012			Kadrolu- Ücretli
Toplam	28134,443	930				

* $p < .01$

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin kadro durumu ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 15'te gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin kadro durumları bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olduğu ortaya çıkmıştır (F: 4,719, p < .01). Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkın çalışma durumuna göre kadrolu sınıf öğretmeni ile sözleşmeli sınıf öğretmeni, kadrolu sınıf öğretmeni ile ücretli sınıf öğretmeni arasında olduğu tespit edilmiştir.

e) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Arasında Okuttukları Sınıfa Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 16- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel durumu Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.

Okuttukları Sınıf	N	\bar{X}	Ss
1. Sınıf	304	29,52	5,182
2. Sınıf	302	29,43	5,413
3. Sınıf	318	29,93	5,910
Toplam	924	29,63	5,515

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 16'da gösterilmiştir. Birinci sınıfı okutan öğretmenlerin ortalaması 29,52; ikinci sınıfı okutan öğretmenlerin ortalamasının 29,43; üçüncü sınıfı okutan öğretmenlerin ortalamasının 29,93 olduğu görülmüştür.

Tablo 17- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları sınıf ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik derecesi	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	45,500	2	22,750	,748	,474*
Grup İçi	28027,392	921	30,431		
Toplam	28072,892	923			

*p >.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 17'de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin okuttukları sınıf bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı ortaya çıkmıştır (F: ,748, p > .05).

f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuna İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 18- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Oldukları Okul Türüne Göre T-Testi Tablosu.

Okul Türü	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Normal Öğretim	171	30,04	5,497	925	1,055	,292*
İkili Öğretim	756	29,55	5,510			

*p >.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin, görevli oldukları okul türüne göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na ilişkin görüşleri t-testi sonuçları Tablo 18'de verilmiştir. Normal öğretim yapılan okullarda öğretmenlerin puan ortalaması 30,04 iken ikili öğretim

yapılan okullarda öğretmenlerin puan ortalaması 29,55 olarak bulunmuştur. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmen görüşleri, görevli oldukları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{925} = -1,055, p > .05$).

2. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefler) Hakkında Öğretmen Görüşleri

Yapılan araştırmada öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefler) hakkında vermiş oldukları yanıtların aritmetik ortalamaları Tablo 19'da verilmiştir. Yanıtlar incelendiğinde programın becerilerinin ve kazanımlarının, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uyumlu olduğu görülmüştür (3,12). Beceriler ve kazanımlar programın hedef boyutunu tam karşılamakta (2,90) ve toplumsal problemleri ve ihtiyaçları giderici özelliklere (2,74) sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Becerilerin kazanımlarla beraber örtüştüğü (2,95) ve geliştirildiği (2,94) elde edilen veriler arasındadır. Becerilerin ve kazanımların, ilişkili olduğu temalarla (3,02); öğrencilerin gerçek hayattaki ihtiyaçlarıyla örtüştüğü görülmüştür (2,80).

Becerilerin ve kazanımların öğrencilerin topluma uyum sürecini kolaylaştırıcı nitelikte olduğu tespit edilmiştir (2,86). Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişim özelliklerine göre hazırlanmıştır (2,80). Kazanımların ilişkili olduğu tüm becerileri geliştirmeye yönelik tutum içerisinde olduğu ortaya çıkmıştır (2,79). Programdaki kazanımların, becerileri geliştirmeye yönelik ilişki içerisinde olduğu öğretmen görüşleriyle tespit edilmiştir (2,85). Kazanımların kendi aralarında tutarlı olup, sonraki kazanımların oluşumuna destek olacak şekilde hazırlandığı görülmüştür (2,97).

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların, öğrencilerin gerçekleştirdiği etkinlikler sonrası elde edilmekte olduğu bulunmuştur (2,89). Kazanımların gözlenir ve ölçülür düzeyde olduğu görülmüştür (2,79). Öğretim

Programı Kazanımlarının bağlı temalara ve sınıflara göre sayılarının yeterli olduğu tespit edilmiştir (2,84). Kazanımlara bağlı kişisel niteliklerin ve değerlerin, ara disiplinlerin gerçekleştirilebilir düzeyinde olduğu bulunmuştur (2,81).

Tablo 19–Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefler) İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.

No	Sorular	\bar{X}	Ss
11.	Beceriler ve kazanımlar Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına katkı sağlamaktadır.	3,12	,702
12.	Beceriler ve kazanımlar programın hedef boyutunu tam karşılamaktadır.	2,90	,714
13.	Beceriler ve kazanımlar toplumsal problemleri ve ihtiyaçları giderici özelliktedir.	2,74	,767
14.	Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla örtüşmektedir.	2,95	,775
15.	Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla geliştirilmektedir.	2,94	,679
16.	Beceriler ve kazanımlar ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.	3,02	,665
17.	Beceriler ve kazanımlar gerçek hayatta öğrencilerin ihtiyaçları ile örtüşmektedir.	2,80	,796
18.	Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sürecini kolaylaştırmaktadır.	2,86	,773
19.	Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin gelişim özelliklerine göre belirlenmiştir.	2,80	,780
20.	Kazanımlar ilişkili olduğu tüm becerileri geliştirmeye yöneliktir.	2,79	,759
21.	Kazanımlar kendi aralarında tutarlı olup, sonraki kazanımların oluşumuna destek olacak şekilde sıralanmıştır.	2,85	,738
22.	Kazanımlar bilgi, beceri, tutum ve değerler içermektedir.	2,97	,688
23.	Kazanımlar öğrencilerin gerçekleştirdiği etkinlikler sonrası elde edilmektedir.	2,89	,736
24.	Kazanımlar gözlenir ve ölçülürdür.	2,79	,771
25.	Kazanımların bağlı olduğu temalar' a ve sınıflara göre sayıları yeterlidir.	2,84	,757
26.	Belirlenen kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleştirilebilir niteliktedir	2,81	,726

a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 20 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi İle İlgili Betimleyici İstatistikler.

Hizmet Süresi	N	\bar{X}	Ss
0-4 Yıl	235	56,92	11,689
5-9 Yıl	300	56,85	10,990
10-14 Yıl	212	60,25	11,961
15-19 Yıl	55	59,89	14,361
20+ Yıl	87	59,18	15,197
Toplam	889	58,09	12,161

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 20'de gösterilmiştir. 0-4 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 56,92; 5-9 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 56,85; 10-14 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 60,25; 15-19 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 59,89; 20 + yıl hizmet süresi olanların ortalaması 59,18 olarak bulunmuştur.

Tablo 21 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	1079,018	4	269,754	3,235	,012*	0-4 Yıl – 10- 14 Yıl 0-4 Yıl – 20+ Yıl
Grup İçi	73714,422	884	83,387			
Toplam	74793,440	888				5-9 Yıl – 10-14 Yıl

*p <.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 21'de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre hizmet süresi bakımından öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımlarına (hedefleri) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (F: 3,235, $p < .05$).

Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkının hizmet süresi 0-4 yıl ile 10-14 yıl, 0-4 yıl ile 20+ yıl ve 5-9 yıl ile 10-14 yıl olanlar arasında olduğu ortaya çıkmıştır.

b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefleri) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 22- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Kadın	342	45,69	9,189	928	,261	,794*
Erkek	588	45,53	9,128			

* $P > .05$

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin, cinsiyetlerine göre öğretim programına ilişkin görüşleri t-testi sonuçları Tablo 22'de verilmiştir. Kadın öğretmenlerin puan ortalaması 45,69 iken erkek öğretmenlerin puan ortalaması 45,53 olarak bulunmuştur.

Test sonuçlarına göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmen görüşleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{928} = 261, p > .05$).

c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Anamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 23- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss
Ön Lisans	90	47,07	10,700
Lisans	753	45,29	8,766
Yüksek Lisans	30	43,10	12,896
Diğer (Öğretmen Okulu veya Lisesi)	59	48,64	8,489
Toplam	932	45,61	9,152

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin en mezun oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 23'te gösterilmiştir. En son mezun oldukları yüksek öğrenim kurumları ön lisans olan öğretmenlerin ortalaması 47,07; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumları lisans olan öğretmenlerin ortalaması 45,29; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumları yüksek lisans olan öğretmenlerin ortalaması 43,10; diğer öğretim kurumlarından mezun olan öğretmenlerin ortalaması 48,64 olarak bulunmuştur.

Tablo 24- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımında Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	999,146	3	333,049	4,015	,007*	Ön Lisans - Y.Lisans,
Grup İçi	76983,549	928	82,956			Lisans - Diğer
Toplam	77982,695	931				Y.Lisans - Diğer

*p <.01

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 24'te gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğrenim kurumları bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımlarına (hedefleri) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (F: 4,015, p < .01). Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkın, ön lisans mezunu ile yüksek lisans mezunu, lisans mezunu ile diğer mezunlar ve yüksek lisans mezunu ile diğer mezunlar arasında olduğu tespit edilmiştir.

d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 25 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Kadro Durumu	N	\bar{X}	Ss
Kadrolu	744	45,89	9,181
Sözleşmeli	52	43,71	8,841
Ücretli	135	44,72	9,056
Toplam	931	45,60	9,155

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin kadro durumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 25'te gösterilmiştir. Kadrolu sınıf öğretmenlerin ortalaması 45,89; sözleşmeli sınıf öğretmenlerin ortalaması 43,71; ücretli sınıf öğretmenlerin ortalaması 44,72 olarak bulunmuştur.

Tablo 26 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik derecesi	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	354,570	2	177,285	2,120	,121*
Grup İçi	77600,588	928	83,621		
Toplam	77955,158	930			

*p > .05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin kadro durumu ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 26'da gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin kadro durumları bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımlarına (Hedefleri) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. (F: 2,120, p > .05).

e) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri Arasında Okuttukları Sınıfa Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 27 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.

Okuttukları Sınıf	N	\bar{X}	Ss
1. Sınıf	304	45,48	8,828
2. Sınıf	302	45,42	9,215
3. Sınıf	318	45,85	9,502
Toplam	924	45,59	9,183

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 27'de gösterilmiştir. Birinci sınıfı okutan öğretmenlerin ortalamasının 45,48; ikinci sınıfı okutan öğretmenlerin ortalamasının 45,42; üçüncü sınıf okutan öğretmenlerin ortalamasının 45,85 olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 28 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımları (Hedefleri) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları sınıf ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik derecesi	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	33,364	2	16,682	,197	,821*
Grup İçi	77794,881	921	84,468		
Toplam	77828,246	923			

*p > .05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo-28'de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin okuttukları sınıf bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımlarına (Hedefleri) ilişkin anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür ($F: ,197, p > .05$).

f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarına (Hedefleri) İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 29 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumu Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Oldukları Okul Türüne Göre T-Testi Tablosu.

Okul Türü	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Normal Öğretim	171	46,61	8,884	925	1,631	,103*
İkili Öğretim	756	45,35	9,220			

* $p > .05$

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmenlerin, görevli oldukları okul türüne göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na ilişkin görüşleri t-testi sonuçları Tablo 29'da verilmiştir. Normal öğretim yapılan okullarda öğretmenlerin puan ortalaması 46,61 iken ikili öğretim yapılan okullarda öğretmenlerin puan ortalaması 45,35 bulunmuştur. Test sonuçlarına göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (Hedefleri) bakımından öğretmen görüşleri, görevli oldukları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{925} = 1,631, p > .05$).

3. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçerik) Hakkında Öğretmen Görüşleri

Yapılan araştırmada öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) hakkında vermiş oldukları yanıtların aritmetik ortalamaları Tablo

30'da verilmiştir. Yanıtlar incelendiğinde programın temalarının öğrencilerin ilgilerini çekmekte olduğu görülmüştür (2,91). Programın temalar ögesinin, öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratmakta olduğu bulunmuştur (2,70). Temalar öğrencilerde ekip ruhu geliştirmekte (2,55) ve temaların doğal öğrenme yolunun izlenmesine fırsat vermekte olduğu ortaya çıkmıştır (2,74). Öğretim programı temalarının, öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermekte olduğu görülmüştür (2,75). Program temalarının öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağladığı görüşüne varılmıştır (2,80). Program ögesi olarak temaların, öğrenme modellerinin ve ilkelerinin uygulanmasına olanak sağladığı bulunmuştur (2,77).

Öğretmen görüşlerine göre temaların, öğrencilerin etkinliklere katılarak değişik bilgi ve beceriler edinmelerini sağlamakta olduğu görülmüştür (2,84). Programın bireysel farklılıkları olan öğrenciler için isteklendirme kaynağı olmakla (2,64) beraber, öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya yardımcı olduğu ortaya çıkmıştır (2,75). Temalar öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olduğu (2,88) ve öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarının farkına vardırıldığı görülmüştür (2,80). Programın öğrencilerin, başkalarının görüş açısını daha iyi anlamalarını (2,89) ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağladığı ortaya çıkmıştır (2,85). Temaların birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ile örtüştüğü tespit edilmiştir (2,91). Programın sarmal olması becerileri, kazanımları pekiştirmektedir (2,91).

Öğretmen görüşlerine göre temaların bağlı olduğu beceri ve kazanımlarla örtüştüğü bulunmuştur (2,93). Öğretmenler temaların üç yıl boyunca aynı adla adlandırılma anlamında olumlu görüş bildirmiştir (2,76). Temaların programın içerik boyutunu tam olarak karşıladığı (2,69) ve üç taneyle sınırlı olmaması gerektiği görülmüştür (2,69). Programın kazanım sayılarına göre temalar için belirlenen 180 ders saati yeterli olduğu elde edilen sonuçlar arasındadır (2,91).

Tablo 30 – Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.

No	Sorular	\bar{X}	Sd
27.	Temalar öğrencilerin ilgilerini çekmektedir.	2,91	,802
28.	Temalar öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratmaktadır.	2,70	,839
29.	Temalar öğrencilerde ekip ruhu geliştirmektedir.	2,55	,815
30.	Temalar öğrencilerin doğal öğrenme yolunun izlenmesine fırsat vermektedir.	2,74	,784
31.	Temalar öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermektedir.	2,75	,772
32.	Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağlamaktadır.	2,80	,748
33.	Temalar öğrenme modelleri ve ilkelerinin uygulanmasına olanak sağlamaktadır.	2,77	,752
34.	Temalar öğrencilerin etkinliklere katılarak değişik bilgi ve beceriler edinmelerini sağlamaktadır.	2,84	,762
35.	Temalar bireysel farklılıkları olan öğrenciler için isteklendirme kaynağı olmaktadır.	2,64	,832
36.	Temalar öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya yardımcı olmaktadır.	2,75	,793
37.	Temalar öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olmaktadır.	2,88	,734
38.	Temalar öğrencilerin yasadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırmaktadır.	2,80	,802
39.	Temalar öğrencilerin, başkalarının görüş açısını daha iyi anlamalarını ve onlara saygı duymalarını sağlamaktadır.	2,89	,735
40.	Temalar öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamaktadır.	2,85	,743
41.	Temalar birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ile örtüşmektedir.	2,91	,733
42.	Temaların sarmal olması hem becerileri hem de kazanımları pekiştirmektedir.	2,91	,714
43.	Temalar bağlı olduğu beceri ve kazanımları ile örtüşmektedir.	2,93	,714
44.	Temalar üç yıl boyunca aynı adla adlandırılmalıdır.	2,76	,932
45.	Temalar programın içerik boyutunu tam karşılamaktadır.	2,69	,785
46.	Temaların üç tane olması yeterlidir.	2,69	,946
47.	Kazanım sayılarına göre temalar için belirlenen 180 ders saati yeterlidir.	2,91	,899

a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 31- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Hizmet Süresi	N	\bar{X}	Ss
0-4 Yıl	235	56,92	11,689
5-9 Yıl	300	56,85	10,990
10-14 Yıl	212	60,25	11,961
15-19 Yıl	55	59,89	14,361
20+ Yıl	87	59,18	15,197
Toplam	889	58,09	12,161

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 31'de gösterilmiştir. 0-4 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 56,92; 5-9 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 56,85; 10-14 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 60,25; 15-19 yılları hizmet süresi olanların ortalaması 59,89; 20 + yıl hizmet süresi olanların ortalaması 59,18 olarak bulunmuştur.

Tablo 32- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	2050,847	4	512,712	3,506	,008*	0-4 Yıl – 10-14 Yıl
Grup İçi	129271,216	884	146,234			5-9 Yıl – 10-14 Yıl
Toplam	131322,063	888				

*p <.01

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin Hizmet Süresi ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo-32'de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre hizmet süresi bakımından öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına (içeriği) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (F: 3,506, p < .01). Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre hizmet süresi 0-4 yıl ile 10-14 yıl ve 5-9 yıl ile 10-14 yıl olanlar arasında olduğu bulunmuştur.

b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Cinsiyet Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 33- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Kadın	342	58,67	11,640	928	1,045	,296*
Erkek	588	57,80	12,476			

*p>.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin, cinsiyetlerine göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına ilişkin görüşleri t-testi sonuçları Tablo 33'te verilmiştir. Kadın öğretmenlerin puan ortalaması 58,67 iken erkek öğretmenlerin puan ortalaması 57,80 olarak bulunmuştur. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmen görüşleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{928} = 1,045, p > .05$).

c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 34 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss
Ön Lisans	90	60,13	13,801
Lisans	753	57,59	12,035
Yüksek Lisans	30	56,17	12,293
Diğer(Öğretmen Okulu veya Lisesi)	59	62,93	9,801
Toplam	932	58,12	12,170

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin en mezun oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 34'te gösterilmiştir. En son mezun oldukları yüksek öğretim kurumları ön lisans olan öğretmenlerin ortalaması 60.13; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu lisans olan öğretmenlerin ortalaması 57.59; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu yüksek lisans olan öğretmenlerin ortalaması 56,17; diğer öğretim kurumlarından mezun olan öğretmenlerin ortalaması 62,93 olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 35- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	2060,542	3	686,847	4,692	,003*	Lisans - Y. Lisans
Grup İçi	135835,021	928	146,374			Y. Lisans – Diğer
Toplam	137895,562	931				

*p <.01

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 35'te gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına (içeriği) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (F: 4,692, p < .01). Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkın mezun oldukları yüksek öğretim kurumu lisans mezunu ile yüksek lisans mezunu, yüksek lisans mezunu ile diğer mezunlar arasında olduğu görülmektedir.

d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 36 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Çalışma Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Kadro Durumu	N	\bar{X}	Ss
Kadrolu	744	58,27	12,016
Sözleşmeli	52	54,90	12,184
Ücretli	135	58,64	13,005
Toplam	931	58,13	12,186

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin kadro durumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 36'da gösterilmiştir. Kadrolu sınıf öğretmenlerin ortalaması 58,27; sözleşmeli sınıf

öğretmenlerin ortalaması 54,90; ücretli öğretmen öğretmenlerin ortalaması 58,64 olarak görülmektedir.

Tablo 37- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik derecesi	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	589,709	2	294,855	1,990	,137*
Grup İçi	137511,040	928	148,180		
Toplam	138100,750	930			

*p >.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin kadro durumu ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo-37'de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin kadro durumları bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına (içeriği) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur (F:1,990, p > .05).

e) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Okuttukları Sınıfa Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 38- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.

Okuttukları Sınıf	N	\bar{X}	Ss
1. Sınıf	304	58,22	11,431
2. Sınıf	302	58,24	12,032
3. Sınıf	318	57,91	13,104
Toplam	924	58,12	12,211

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 38'de gösterilmiştir. Birinci sınıfı okutan öğretmenlerin ortalaması 58,22; İkinci sınıfı

okutan öğretmenlerin ortalaması 58,24; üçüncü sınıf okutan öğretmenlerin ortalaması 57,91 olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 39 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (İçeriği) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları sınıf ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik derecesi	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	21,063	2	10,532	,070	,932*
Grup İçi	137596,603	921	149,399		
Toplam	137617,666	923			

*p >.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 39'da gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin okuttukları sınıf bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına (içeriği) ilişkin anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür (F: ,070, p > .05).

f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarına (İçeriği) İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 40- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalar (İçeriği) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Olduğu Okul Türüne Göre T-Testi Tablosu.

Okul Türü	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Normal Öğretim	171	60,22	11,797	925	2,476	,013*
İki Öğretim	756	57,66	12,255			

*p <.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin, görevli oldukları okul türüne göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na ilişkin görüşleri t-testi sonuçları Tablo 40'ta verilmiştir. Normal öğretim yapılan okullarda öğretmenlerin puan ortalaması 60,22 iken normal öğretim yapılan okullarda öğretmenlerin puan ortalaması 57,66 olarak bulunmuştur. Test sonuçlarına

göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmen görüşlerinin, görevli oldukları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{925} = 2,476$, $p < .05$).

4. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Teknikleri) Hakkında Öğretmen Görüşleri

Yapılan araştırmada öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikler (öğrenme-öğretme teknikleri) hakkındaki görüşlerinin aritmetik ortalamaları Tablo 41'de görülmektedir. Yanıtlar incelendiğinde programdaki etkinliklerin öğrencilerin öz saygı ve özgüvenini geliştirici, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu almalarını ve iletişim kurmalarını desteklemekte olduğu görülmüştür (2,89). Etkinlikler öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden oyun ve drama ile yazılı, sözlü ve sanatsal deneyimler kazanmalarını sağladığı ortaya çıkmıştır (2,80). Program etkinlikleri, öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanıma, iş birliği içinde etkili ve yaparak-yasayarak öğrenmelerini sağlama gibi aktif öğrenme süreci olduğu görüşünü ortaya çıkmıştır (2,89). Etkinliklerin, öğrencilerin günlük yaşantılarıyla (2,79) ve öğrenme stilleriyle örtüşmekte olduğu bulunmuştur (2,69). Etkinliklerin öğrencilerin zekâ alanlarını geliştirmeye yönelik olduğu ortaya çıkmıştır (2,82). Programdaki etkinliklerin öğrencilerin temalarla ilgili temel kavramları tanımlarını sağlamakta olduğu (2,86) ve öğrenci merkezli öğrenme strateji, yöntem ve teknik kullanımını geliştirdiği elde edilen bulgular arasındadır (2,91). Programdaki etkinlikler öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda performansını artırdığı tespit edilmiştir (2,83). Etkinliklerin öğrencilerin belirli gün ve haftaların önemini kavramalarını sağlamakta (2,73) ve ilişkili olduğu temalarla örtüşmekte olduğu bulunmuştur (2,96). Öğretim programındaki etkinliklerin ilişkili olduğu beceriler ile ilgili olduğu görülmüştür (2,93).

Etkinlikler ile becerilerin ve kazanımların gerçekleşmekte olduğu tespit edilmiştir (2,86). Etkinliklerin ile kişisel niteliklerin ve değerler ile ara disiplinlerin

gerçekleşmekte olduğu ortaya çıkmıştır (2,80). Fakat etkinliklerin bölgesel ihtiyaçlara göre esnek düzenlenmesinde eksikliğin olduğu görülmüştür (2,45). Etkinlikler bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmaması gerektiği ortaya çıkmıştır (2,37). Programdaki etkinliklerin okul ve aile iş birliğine ilişkin yetersiz olduğu görülmüştür (2,54). Etkinliklerin, Programdaki öğrenme-öğretme sürecini tam karşıladığı (2,61) fakat materyal ve kaynak kullanımında yetersiz olduğu bulunmuştur (2,79).

Tablo 41 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Teknikleri) İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.

No	Sorular	\bar{X}	Ss
48.	Etkinlikler öğrencilerin öz saygı ve özgüvenini geliştirici, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu almalarını ve iletişim kurmalarını desteklemektedir.	2,89	,758
49.	Etkinlikler öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden oyun ve drama ile yazılı, sözlü ve sanatsal deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır.	2,80	,774
50.	Etkinlikler öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanıma, iş birliği içinde etkili ve yaparak-yasayarak öğrenmelerini sağlama gibi aktif öğrenme sürecidirler.	2,89	,750
51.	Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşantıları ile örtüşmektedir.	2,79	,834
52.	Etkinlikler ile öğrencilerin öğrenme stilleri örtüşmektedir.	2,69	,800
53.	Etkinlikler öğrencilerin zekâ alanlarını geliştirmeye yöneliktir.	2,82	,777
54.	Etkinlikler öğrencilerin temalarla ilgili temel kavramları tanımalarını sağlamaktadır.	2,86	,702
55.	Etkinlikler öğrenci merkezli öğrenme strateji, yöntem ve teknik kullanımını geliştirmektedir.	2,91	,775
56.	Etkinlikler öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda performansını artırmaktadır.	2,83	,784
57.	Etkinlikler öğrencilerin Belirli Gün ve Haftaların önemini kavramalarını sağlamaktadır.	2,73	,827
58.	Etkinlikler ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.	2,96	,687
59.	Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.	2,93	,688
60.	Etkinlikler ile beceriler ve kazanımlar gerçekleşmektedir.	2,86	,750
61.	Etkinlikler ile kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleşmektedir.	2,80	,740
62.	Etkinlikler bölgesel ihtiyaçlara göre esnek düzenlenilmektedir.	2,45	1,000
63.	Etkinlikler bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır.	2,37	1,012
64.	Etkinlikler okul ve aile iş birliğini geliştirmektedir.	2,54	,904
65.	Etkinlikler, programın öğrenme-öğretme sürecini tam karşılamaktadır.	2,61	,831
66.	Etkinlikler materyal ve kaynak kullanımını ihtiyaç haline getirerek geliştirmektedir.	2,79	,810

a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 42 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi İle İlgili Betimleyici İstatistikler.

Hizmet Süresi	N	\bar{X}	Ss
0-4 Yıl	235	51,27	11,016
5-9 Yıl	300	50,86	10,610
10-14 Yıl	212	53,75	11,070
15-19 Yıl	55	53,75	11,379
20+ Yıl	87	52,13	16,075
Toplam	889	51,96	11,550

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 42'de gösterilmiştir. 0-4 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 51,27; 5-9 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 50,86; 10-14 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 53,75; 15-19 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 53,75; 20 + yıl hizmet süresi olanların ortalaması 52,13 olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 43 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	1338,304	4	334,576	2,525	,040*	0-4 Yıl – 10-14 Yıl
Grup İçi	117126,238	884	132,496			5-9 Yıl – 10-14Y1
Toplam	118464,542	888				

*p <.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 43'te gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre hizmet süresi bakımından öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme süreci) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (F: 2,525, p < .05).

Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre hizmet süresi 0-4 yıl ile 10-14 yıl ve 5-9 yıl ile 10-14 yıl olanlar arasında fark olduğu tespit edilmiştir.

b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 44 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Kadın	342	52,45	11,419	928	,953	,341*
Erkek	588	51,70	11,619			

*p>.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmenlerin, cinsiyetlerine göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na ilişkin görüşleri t-testi sonuçları Tablo 44'te verilmiştir. Kadın öğretmenlerin puan ortalaması 52,45 iken erkek öğretmenlerin puan ortalaması 51,70 olarak bulunmuştur.

Test sonuçlarına göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmen görüşleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{928} = ,953$, p > .05).

c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 45 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss
Ön Lisans	90	53,53	15,285
Lisans	753	51,47	11,136
Yüksek Lisans	30	50,07	9,613
Diğer(Öğretmen Okulu veya Lisesi)	59	57,12	9,463
Toplam	932	51,98	11,541

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmenlerin en mezun son oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 45'te gösterilmiştir. En son mezun oldukları yüksek öğretim kurumları ön lisans olan öğretmenlerin ortalaması 53.53; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu lisans olan öğretmenlerin ortalaması 51.47; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu yüksek lisans olan öğretmenlerin ortalaması 50.07; diğer öğretim kurumlarından mezun olan öğretmenlerin ortalaması 57.12 olarak görülmüştür.

Tablo 46 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	2081,700	3	693,900	5,281	,001*	Lisans- Diğer Y. Lisans- Diğer
Grup İçi	121929,953	928	131,390			
Toplam	124011,652	931				

*p < .01

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 46'da gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme süreci) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (F: 5.281, p < .01). Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkın mezun oldukları yüksek öğretim kurumu lisans mezunu ile diğer mezun olanlar, yüksek lisans mezunu ile diğer mezunlar arasında olduğu ortaya çıkmıştır.

d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 47 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Kadro Durumu	N	\bar{X}	Ss
Kadrolu	744	51,95	11,484
Sözleşmeli	52	47,81	11,058
Ücretli	135	53,84	11,830
Toplam	931	51,99	11,563

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) bakımından öğretmenlerin kadro durumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 47'de gösterilmiştir. Kadrolu sınıf öğretmenlerin ortalaması 51,95; sözleşmeli sınıf öğretmenlerin ortalaması 47,81; ücretli sınıf öğretmen öğretmenlerin ortalaması 53,84 olarak bulunmuştur.

Tablo 48- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik derecesi	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	1375,253	2	687,627	5,189	,006*	Kadrolu-Sözleşmeli
Grup İçi	122975,660	928	132,517			Sözleşmeli-Ücretli
Toplam	124350,913	930				

*p < .01

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmenlerin kadro durumu ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 48'de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin çalışma durumları bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme süreci) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür (F: 5,189, p < .01).

Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkın kadro durumuna kadro sınıf öğretmeni ile sözleşmeli sınıf öğretmeni, sözleşmeli sınıf öğretmeni ile ücretli sınıf öğretmeni arasında olduğu ortaya çıkmıştır.

e) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Okuttukları Sınıfa Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 49 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.

Okuttukları Sınıf	N	\bar{X}	Ss
1. Sınıf	304	51,52	10,397
2. Sınıf	302	51,84	11,886
3. Sınıf	318	52,48	12,342
Toplam	924	51,95	11,577

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 49'da gösterilmiştir. Birinci sınıfı okutan öğretmenlerin ortalaması 51,52; ikinci sınıfı okutan öğretmenlerin ortalaması 51,84; üçüncü sınıf okutan öğretmenlerin ortalaması 52,48'dir.

Tablo 50 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci) Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları sınıf ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar arası	149,142	2	74,571	,556	,574*
Grup İçi	123566,949	921	134,166		
Toplam	123716,091	923			

*p>.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 50'de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin okuttukları sınıf bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme süreci) ilişkin anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur (F: ,556, p > .05).

f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 51- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleri (Öğrenme-Öğretme Süreci Bakımından) Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Oldukları Okul Türüne Göre T-Testi Tablosu.

Okul Türü	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Normal Öğretim	171	54,63	11,215	925	3,344	,001*
İki Öğretim	756	51,37	11,579			

*p<.01

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmenlerin, görevli oldukları okul türüne göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na ilişkin görüşleri t-testi sonuçları Tablo 51'de verilmiştir. Normal öğretim yapılan okullarda öğretmenlerin puan ortalaması 54,63 iken ikili öğretim yapılan okullarda öğretmenlerin puan ortalaması 51,37 olarak bulunmuştur. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın

etkinlikleri (öğrenme-öğretme süreci) bakımından öğretmen görüşleri, görevli oldukları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{925}= 3,344, p < .01$).

5. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Yapılan araştırmada öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirilmesi hakkındaki görüşlerinin Tablo 52'de görülmektedir. Programın ölçme ve değerlendirmeye yeterince yer vererek ayrıntılı olarak tam açıklamamış olduğu elde edilen veriler arasındadır (2,58). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının ölçme-değerlendirme formlarına ilişkin örneklere yeterince açıklama yapılmadığı görülmüştür (2,60).

Öğretim programının, ölçme ve değerlendirme formlarına ilişkin örnekler her sınıfta kolay uygulanmadığı ortaya çıkmıştır (2,40). Programın alternatif ölçme tekniklerinden yararlanılarak ürün ile birlikte vurgulanan üst düzey zihinsel süreçler de değerlendirildiği anlamında öğretmen görüşlerinin olumlu olmadığı sonucu görülmüştür (2,58).

Öğretmen görüşlerinin ölçme-değerlendirmenin, öğrenme süreci ile eş zamanlı yürütülebilme anlamında pekte katılmadıkları sonucuna varılmıştır (2,62). Ölçme araçları ve değerlendirme teknikleri, programdaki etkinliklerle değerlendirildiği ortaya çıkmıştır (2,69). Öğretmenler, ölçme-değerlendirme araç ve teknikleri ile öğrencilerin kendini değerlendirdiği görüşü hakkında tam olarak katılmadığı görülmüştür (2,61).

Ölçme ve değerlendirme, programın değerlendirme boyutunu tam karşılamadığı elde edilen veriler arasında görülmektedir (2,50). Ölçme ve değerlendirmenin bir ders saati zamanı ile sınırlandırılması gerektiği ortaya çıkmıştır (2,34).

Tablo 52– Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Değerlendirme Ölçeği ile İlgili Bulgular.

No	Sorular	\bar{X}	Sd
67.	Ölçme ve değerlendirmeye yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır	2,58	,887
68.	Ölçme-değerlendirme formlarına ilişkin örneklere yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır.	2,60	,849
69.	Ölçme ve değerlendirme formlarına ilişkin örnekler her sınıfta kolay uygulanmaktadır.	2,40	,894
70	Alternatif ölçme tekniklerinden yararlanılarak ürün ile birlikte vurgulanan araştırma, inceleme, sorgulama, plan yapma, eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçler de değerlendirilmektedir.	2,58	,807
71.	Ölçme-değerlendirme, öğrenme süreci ile es zamanlı yürütülebilmektedir.	2,62	,810
72.	Ölçme araçları ve değerlendirme teknikleri ile etkinlikler değerlendirilmektedir.	2,69	,780
73.	Ölçme-değerlendirme araç ve teknikleri ile öğrenci kendini de değerlendirmektedir	2,61	,826
74.	Ölçme ve değerlendirme, programın değerlendirme boyutunu tam karşılamaktadır.	2,50	,854
75.	Ölçme ve değerlendirme bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır.	2,34	,972

a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Hizmet Süresine Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 53 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Hizmet Süresi	N	\bar{X}	Ss
0-4 Yıl	235	22,60	6,268
5-9 Yıl	300	22,16	5,807
10-14 Yıl	212	23,42	6,168
15-19 Yıl	55	22,58	6,973
20+ Yıl	87	22,90	8,646
Toplam	889	22,67	6,416

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme bakımından öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 53'te

gösterilmiştir. 0-4 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 22,60; 5-9 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 22,16; 10-14 yıl hizmet süresi olan öğretmenlerin ortalaması 23,42; 15-19 yılları arasında hizmet süresi olanların ortalaması 22,58; 20+yıl hizmet süresi olanların öğretmenlerin ortalaması 22,90 olarak görülmüştür.

Tablo 54 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Hizmet Süresi ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	200,884	4	50,221	1,221	,300*
Grup İçi	36356,515	884	41,127		
Toplam	36557,399	888			

*p > .05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme bakımından öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo-54'te gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre hizmet süresi bakımından öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirmesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (F: 1,221, p > .05).

b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 55 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Öğretmen Cinsiyetlerine Göre T-Testi Tablosu.

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	T	p
Kadın	342	22,92	6,416	928	,886	,376*
Erkek	588	22,53	6,366			

*p > .05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme bakımından öğretmenlerin, cinsiyetlerine göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına ilişkin görüşleri t-testi sonuçları Tablo 55'te verilmiştir. Kadın öğretmenlerin puan

ortalaması 22,92 iken erkek öğretmenlerin puan ortalaması 22,53 olarak bulunmuştur. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme bakımından öğretmen görüşlerinin, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{928} = ,886$, $p > .05$).

c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirme İlişkin Görüşleri Arasında Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumuna Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 56 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss
Ön Lisans	90	23,30	8,453
Lisans	753	22,56	6,087
Yüksek Lisans	30	21,97	6,965
Diğer(Öğretmen Okulu veya Lisesi)	59	23,46	6,067
Toplam	932	22,67	6,377

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme bakımından öğretmenlerin en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 56'da gösterilmiştir. En son mezun oldukları yüksek öğretim kurumları ön lisans olan öğretmenlerin ortalaması 23.30; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu lisans olan öğretmenlerin ortalaması 22.56; en son mezun oldukları yüksek öğretim kurumu yüksek lisans olan öğretmenlerin ortalaması 21.97; diğer öğretim kurumlarından mezun olan öğretmenlerin ortalaması 23.46 olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 57 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Kurumu ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	95,551	3	31,850	,783	,504*
Grup İçi	37759,637	928	40,689		
Toplam	37855,188	931			

*p >.05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme bakımından öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 57'de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (F: ,783, p > .05).

d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirme İlişkin Görüşleri Arasında Kadro Durumuna Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 58 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumu ile İlgili Betimleyici İstatistikler.

Kadro Durumu	N	\bar{X}	Ss
Kadrolu	744	22,53	6,393
Sözleşmeli	52	20,90	5,395
Ücretli	135	24,19	6,509
Toplam	931	22,68	6,393

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme bakımından öğretmenlerin kadro durumu ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 58'de gösterilmiştir. Kadrolu sınıf öğretmenlerin ortalaması 22,53; sözleşmeli sınıf öğretmenlerin ortalaması 20,90; ücretli sınıf öğretmen öğretmenlerin ortalaması 24,19 olarak bulunmuştur.

Tablo 59 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Ölçme-Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Kadro Durumları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik derecesi	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	485,544	2	242,772	6,003	,003*	Kadrolu-Sözleşmeli
Grup İçi	37527,981	928	40,440			Sözleşmeli-Ücretli
Toplam	38013,525	930				

*p < .01

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme bakımından öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğrenim kurumu ile ilgili tek yönlü ANOVA

testi sonuçları Tablo 59’da gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğretmenlerin kadro durumlarına bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın ölçme-değerlendirmesine ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur (F: 6,003, p < .01). Farkın kaynağını tespit etmek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkın kadrolu sınıf öğretmeni ile sözleşmeli sınıf öğretmeni, sözleşmeli sınıf öğretmeni ile ücretli sınıf öğretmeni arasında olduğu görülmektedir.

e) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Okuttukları Sınıfa Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 60 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfla İlgili Betimleyici İstatistikler.

Okuttukları Sınıf	N	\bar{X}	Ss
1. Sınıf	304	22,21	5,805
2. Sınıf	302	22,49	6,242
3. Sınıf	318	23,36	7,044
Toplam	924	22,70	6,408

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın ölçme-değerlendirme bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo 60’ta gösterilmiştir. Birinci sınıfı okutan öğretmenlerin ortalaması 22,21; ikinci sınıfı okutan öğretmenlerin ortalaması 22,49; üçüncü sınıf okutan öğretmenlerin ortalaması 23,36 olarak bulunmuştur.

Tablo 61- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın Ölçme-Değerlendirme Bakımından Öğretmenlerin Okuttukları sınıf ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.

	Kareler Ortalaması	Serbestlik derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar arası	228,075	2	114,037	2,788	,062*
Grup İçi	37669,077	921	40,900		
Toplam	37897,152	923			

*p > .05

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın değerlendirme bakımından öğretmenlerin okuttukları sınıf ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo

61’de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın değerlendirme bakımından anlamlı farkın olmadığı ortaya çıkmıştır (F: 2,788, p > .05).

f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın Ölçme-Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri Arasında Görevli Oldukları Okul Türüne Göre Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 62 - Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın Ölçme- Değerlendirme Bakımından Öğretmen Görüşlerinin, Görevli Oldukları Okul Türüne Göre T-Testi Tablosu.

Okul Türü	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Normal Öğretim	171	23,82	5,819	925	2,631	,009
İkili Öğretim	756	22,40	6,498			

*P<.01

Öğretmenlerin, okul türüne göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın, öğretmen görüşleriyle ilgili t-testi sonuçları Tablo 62’de verilmiştir. Normal öğretim yapan okulların puan ortalaması 23,82 iken ikili öğretim yapan okulların puan ortalaması 22,40 olarak bulunmuştur. Test sonuçlarına göre öğretmen görüşleri, görevli oldukları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{925} = 2,631$, p < .01).

IV. BÖLÜM

A. Tartışma ve Sonuç

Şanlıurfa ili merkez ilköğretim okullarında görevli 935 sınıf öğretmenine uygulanan 2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına ilişkin değerlendirme ölçeği incelenmiş ve bulgulara dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Durumuyla ilgili Sonuçlar

Öğretim programının genel durumu hakkında öğretmenlerin olumlu görüşlere sahip olduğu görülmektedir. Programın uygulanabilirliği anlamında öğretmenlere yeterli bilgi verdiği ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri 1998 Öğretim Programı'na göre yeni programı daha olumlu bulmaktadır. Ayrıca programın günümüz şartlarına, değişikliklere uygun olduğu ve diğer dersleri desteklemesi anlamında yeterli olduğu görülmektedir. Yeni program eski programa göre öğrenciyi öğretim sürecinin merkezine daha fazla almakta, ders içi ve ders dışı uygulamalarda öğrenciye daha fazla aktif rol vermektedir. Öğretmenlerin kılavuz kitapları hakkında görüşleri oldukça olumludur. Kılavuz kitapların programın uygulanmasında öğretmenleri yönlendirdiği ve öğretmenlere önemli anlamda yardımcı olduğu sonucuna varılmıştır. Güven, "Sınıf Öğretmenlerinin Yeni İlköğretim Dersi Programlarının Uygulamasına İlişkin Görüşleri" adlı araştırmasında öğretmen kılavuz kitaplarının öğretmenler için çok yararlı olduğuna ve iş yüklerini hafiflettiğine ilişkin benzer sonuçlara ulaşmıştır.¹

a) Öğretmenlerin, hizmet süresine göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumuna ilişkin görüşleri arasında farklılık vardır. Öğretmenlerin hizmet süresinin artmasıyla beraber aritmetik ortalamalarının da artması, kıdemli olan sınıf öğretmenlerin yeni programı eski programa kıyasla daha olumlu bulduğu sonucunu göstermektedir.

¹Sevim Güven, *Sınıf Öğretmenlerinin Yeni İlköğretim Ders Programlarına Uygulanmasına İlişkin Görüşleri*, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fevzi Şahin), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008, s. 224-236.

b) Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na ilişkin görüşleri arasında farklılık olmaması, cinsiyetin programı uygulamada önemli bir değişken olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Dilmaç "Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Uygulanabilirliği Hakkında Öğretmen Görüşleri" adlı araştırmasında öğretmenlerin programın öğeleri hakkındaki görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu da yapmış olduğumuz araştırmadan farklı bir sonuca ulaştığını göstermiştir.²

c) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer (öğretmen okulu ve lisesi) ve ön lisans (iki yıllık eğitim enstitüsü veya ön lisans tamamlama) mezunlarının ortalamaları lisans ve yüksek lisans mezunu olanlara göre daha yüksektir. Bunun sonucunda öğretmen okulu, öğretmen lisesi ve ön lisans mezunu öğretmenlerin yeni program hakkında daha olumlu ve daha farklı düşündükleri olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuçtan farklı olarak, Kalaycıoğlu'nun yapmış olduğu araştırmada 4. ve 5. sınıf ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı öğretmen görüşleri ile öğretmenlerin en son mezun oldukları okul arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.³

d) Öğretmenlerin kadro durumları bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumuna ilişkin görüşlerinde farklılık vardır. Farklılığa bakıldığında, kadrolu sınıf öğretmenlerin ortalamalarının, diğer sözleşmeli ve ücretli sınıf öğretmenlerin ortalamalarına kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda, kadrolu sınıf öğretmenlerinin programın genel durumu hakkında daha olumlu görüşe sahip olduğu söylenir.

²Yüksel Dilmaç, *Yeni ilköğretim Sosyal Bilgilere Dersi öğretim Programının Uygulanabilirliği Hakkında Öğretmen Görüşleri*, (Danışman: Prof. Dr. Canan Çetin), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s. 86-96.

³Esra Kalaycıoğlu, "İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgeler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi", (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fevzi Şahin)", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2007, s. 86-87.

e) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumu bakımından okuttukları sınıfa ilişkin öğretmen görüşleri arasında farklılık yoktur. Bulgular ışığında Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan öğretmenlerin programın genel durumu hakkında farklı düşünmedikleri sonucuna ulaşılır. Bu sonuç programın her birinci, ikinci ve üçüncü sınıf için uygulanabileceğinin göstergesidir.

f) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel durumuna ilişkin görüşleri arasında görevli olduğu okul türüne göre farklılık yoktur. Bu her iki öğretim türünde görevli olan sınıf öğretmenlerinin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın genel özellikleri hakkında farklı düşünmedikleri sonucunu çıkarmaktadır.

2. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Beceri ve Kazanımlarıyla (Hedefler) İlgili Sonuçlar

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan beceri ve kazanımların (hedefler) ilişkin öğretmen görüşlerine baktığımızda, programın Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarıyla paralellik ve uygunluk gösterdiği sonucuna varılmaktadır. Öğretim programındaki beceri ve kazanımların ilişkili olduğu temalarla örtüştüğü, öğretmenlerin hedefler bölümüne ilişkin olumlu görüşe sahip olduğu görülmektedir. Beceri ve kazanımların, toplumsal problemleri ve ihtiyaçlarını giderici ve ülke gerçeklerini taşıyacak şekilde güncellenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kazanımların gözlenmesi ve ölçülmesi açısından eksikliklerin olduğu, bu eksiklerin giderilmesi için daha somut beceri ve kazanımlar hazırlanması gerektiği ortaya çıkmıştır. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın hedeflerinin toplumsal problemleri ve ihtiyaçları giderici özellikte olması gerektiği tespit edilmiştir. Hedefleri hazırlarken daha dikkatli olunması sonucuna varılmıştır. Hedeflerin gerçek hayatı yeterince yansıtmadığı, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları ile yeteri kadar örtüşmediği görülmektedir.

a) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından, öğretmenlerin hizmet süresi ile ilgili farklılık olduğu görülmektedir. Bu durum kıdemli öğretmenler arasında çok önemli bir değişken olduğu sonucunu göstermiştir. Kıdemli öğretmenlerin beceri ve kazanım hakkındaki görüşleri, kıdemi az olanlara göre daha olumludur. Uğur, yapmış olduğu araştırmada, öğretmenlerin Hayat Bilgisi Programı hakkında görüşlerinin hizmet süresi değişkenine ilişkin farklılık olmadığı görülmüş olup daha farklı bir sonuca ulaşmıştır.⁴

b) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmen görüşlerinin, cinsiyet değişkeni açısından farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Özden'in, "2004 Hayat Bilgisi Pilot Programının, 1998 Hayat Bilgisi Programıyla Karşılaştırılması" adlı araştırmasının sonucu bizim çalışmamızla örtüşmektedir.⁵

c) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları bakımından öğretmenlerin görüşleri arasında, mezun oldukları yüksek öğretim kurumuna göre farklılık görülmektedir. Ön lisans ve diğer (öğretmen okulu veya lisesi) alanlarda mezun olan öğretmenlerin, lisans ve yüksek lisans mezunu olanlara kıyasla öğretim programına daha olumlu baktığı ortaya çıkmıştır. Çakır yaptığı araştırmada öğretmen görüşlerinin, mezun olduğu okul türü değişkeni açısından anlamlı farkın olmadığını çıkararak farklı bir sonuca ulaşmıştır.

d) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımlarına göre öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde, kadro durumlarına göre farklılık göstermediği görülmüştür. Öğretmenlerin, programın beceri ve kazanım öğelerine

⁴Uğur, a.g.t., s. 72-73.

⁵Yeşim Özden, *2004 Hayat Bilgisi Pilot Programının, 1998 Hayat Bilgisi Programıyla Karşılaştırılması*, (Danışman: Prof. Dr. Erdoğan Başar), On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, Samsun 2006, s. 75-76.

⁶Güliden Çakır, *Yeni Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Kazanımların Önerilen Etkinlikler Çevresinde Gerçekleştirilebilirlik Düzeyinin Belirlenmesi*, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bahadır Köksalan), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, Elazığ 2007, s. 107.

ilişkin görüşlerinde kadro değişkeninin etkili olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

e) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımları (hedefleri) bakımından öğretmen görüşlerinde, okuttukları sınıfa göre farklılık görülmemektedir. Bulut, yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin hedeflere ilişkin görüşlerin ders verdikleri sınıfa bağlı olarak anlamlı bir farkın olmadığı şeklinde benzer sonuçlara ulaşmıştır.⁷

f) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın beceri ve kazanımlarına (hedefleri) ilişkin öğretmen görüşlerinin, görevli olduğu okul türüne göre farklılık görülmemektedir. Bunun neticesinde okul türü değişkeninin, öğretmen görüşlerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

3. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Temalarıyla (İçerik) İlgili Sonuçlar

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın içeriğinin öğrenciler tarafından merak ve araştırma isteği yaratmaktan uzak olduğu görülmektedir. Programda, öğrencilerin bilgi teknolojisi dünyasına ayak uydurabilen bireyler olabilmesi için gerekli olan ekip ruhunun tam olarak benimsetilmediği ortaya çıkmıştır. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın içerik bakımından, öğrencilere yeni çalışma denemeleri ve beceri kazanımları fırsatını tam olarak vermediği görülmüştür. İçeriğin öğrenme modellerini uygulamada öğretmenlere yeteri kadar olanak sağlamadığı ortaya çıkmıştır. Hayat bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temaların üç taneye "Okul Heyecanım, Benim Eşsiz Yuvam ve Dün Bugün Yarın" sınırlandırılmaması gerektiği ve temaların içeriği tam olarak karşılamadığı sonucuna varılmıştır.

⁷İlhami Bulut, *Yeni İlköğretim Birinci Kademe Programlarının Uygulamadaki Etkinliğinin Değerlendirilmesi* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nuri Gömleksiz), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Elazığ 2006, s. 244.

a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına ilişkin görüşleri arasında hizmet süresine göre farklılık vardır. Bulgulara bakıldığında 10-14 yıl hizmet süresi olan öğretmenlerin ortalaması diğer öğretmenlerin ortalamasına göre yüksektir. Bunun sonucunda, programın temalarına ilişkin hizmet süresi 10-14 yıl olan öğretmenlerin daha olumlu görüşe sahip olduğu söylenebilir.

b) Öğretmenlerin, cinsiyet bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına ilişkin görüşleri arasında farklılık yoktur. Ayten'in yapmış olduğu araştırmada, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına yönelik öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farkın olmadığı şeklinde benzer sonuca ulaşılmıştır.⁸

c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına ilişkin görüşleri arasında mezun oldukları yüksek öğretim kurumuna göre farklılık vardır. Ön lisans ve diğer (öğretmen okulu veya lisesi) öğretim kurumlarından mezun olan öğretmenlerin ortalamasının yüksek olması programa diğerlerine nazaran daha olumlu baktıkları sonucunu göstermektedir. Dilmaç, "Öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliğine İlişkin Görüşleri" adlı araştırmasında öğretmenlerin mezun oldukları kurum ile programın temalarına ilişkin farklılık olmadığı şeklinde değişik sonuca ulaşmıştır⁹.

d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına ilişkin görüşleri arasında kadro durumlarına göre farklılık yoktur. Bu durum öğretmenlerin kadro durumuna göre farklı görüşlere sahip olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

e) Öğretmenlerin, okuttukları sınıflara göre Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temalarına ilişkin görüşleri arasında farklılık görülmemiştir.

⁸Pervin Ayten, *İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersini Yürüten 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri* (Danışman: Doç. Dr. Selma Yel), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 60.

⁹Dilmaç, a.g.t., s. 89-90.

Böylelikle öğretmenlerin okuttukları sınıf değişkenine göre birbirinden farklı düşünmedikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Bulut'un yapmış olduğu araştırmada da, öğretmenlerin program içeriğine ilişkin görüşlerinin ders verdikleri sınıfa bağlı olarak farklılık göstermediği şeklinde benzer bir sonuca varılmıştır.¹⁰

f) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın temaları (içeriği) bakımından öğretmenlerin görüşleri arasında, görevli olduğu okul türüne göre anlamlı farklılık vardır. Normal eğitim yapan öğretmenlerin, ikili öğretim yapanlara göre programın içeriği hakkında daha olumlu görüşlere sahip olduğu belirlenmiştir.

4. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Etkinlikleriyle (Öğrenme-Öğretme Teknikleri) İlgili Sonuçlar

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim programı'nda yer alan öğrenme-öğretme tekniklerine ilişkin görüşleri, öğrencilerin öz saygı ve özgüven duygularını geliştirici, sorumluluk almalarına ve iletişim kurmalarına destekleyici işlevi olduğu şeklindedir. Programda yer alan etkinliklerin öğrencilerin sınıf içi tartışmalarına fırsat verici nitelikte olduğu ortaya çıkmıştır. Programdaki etkinliklerin ilişkili olduğu temalar ve beceriler ile örtüştüğü görülmektedir. Fakat öğretmenlerin uyguladıkları öğrenme-öğretme tekniklerinin öğrencilerin öğrenme stilleriyle örtüşmediği, bu nedenle de öğretmenlerin farklı yöntem ve teknikler kullanması gerektiği elde edilen sonuçlar arasındadır. Programdaki öğrenme etkinliklerinin bölgesel ihtiyaçları karşılayabilecek esneklikte olmadığı ortaya çıkmıştır. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının öğelerinde yer alan etkinliklerin belirli saatlerle sınırlandırılmaması gerekmektedir. Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda yer alan etkinliklerin okul-aile işbirliğini yeteri kadar geliştiremediği ve öğrenme-öğretme sürecini tam olarak karşılayamadığı sonucuna varılmıştır.

¹⁰Bulut, a.g.t., s. 251-252.

a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme süreci) ilişkin görüşleri arasında hizmet süresine göre farklılık vardır. Hizmet süresi 10-14 ile 15-19 yılları arasında olan öğretmenlerin programdaki etkinliklere diğer öğretmenlere göre daha olumlu baktıkları sonucuna varılmıştır.

b) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme süreci) ilişkin öğretmen görüşlerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Kalaycıoğlu'nun yapmış olduğu araştırmada da dersin işlenişi bakımından cinsiyet değişkeninin bir etkisi olmadığı şeklinde benzer sonuca ulaşılmıştır.¹¹

c) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme süreci) ilişkin görüşleri arasında mezun oldukları yüksek öğretim kurumuna göre farklılık vardır. Diğer (öğretmen okulu veya lisesi) öğretim programlarından mezun olan öğretmenlerin ortalamasının yüksek olması düşündürücüdür. Tatar'ın yapmış olduğu araştırmada, öğrenme-öğretme süreçlerine ilişkin olarak, öğretmenlerin eğitim durumları ile görüşleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiş, her iki araştırmada farklı iki sonuç ortaya çıkmıştır.¹²

d) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (Öğrenme-Öğretme Süreci) ilişkin görüşleri arasında kadro durumları bakımından farklılık olduğu görülmüştür. Ücretli öğretmenlerin ortalamalarının fazla olması programa diğerlerine göre daha olumlu baktıkları şeklinde yorumlanabilir.

e) Öğretmenlerin okuttıkları sınıf bakımından Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme süreci) ilişkin farklılık görülmemektedir. Bulut da, bizim bu araştırmamızla benzer sonuca ulaşmış olup sınıf değişkenine göre, öğretim görüşlerinin anlamlı farklılık göstermediğini ortaya

¹¹Kalaycıoğlu, a.g.t., s. 84.

¹²Özden Tatar, *4. ve 5. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nuri Gömleksiz), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 72.

çıkarmıştır.¹³ Her iki araştırmada da okutulan sınıfların, öğrenme-öğretme süreci bakımından öğretmen görüşlerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

f) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın etkinliklerine (öğrenme-öğretme süreci) ilişkin öğretmen görüşlerinin, görevli olduğu okul türü değişkenine göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılık öğretmenlerin program hakkında birbirlerinden farklı düşündükleri sonucunu ortaya çıkarmıştır. Normal öğretim yapılan okullarda görevli öğretmenlerin ortalamasının, diğerlerine göre yüksek olması; öğretmenlerin program hakkında daha olumlu düşündükleri ve daha kapsamlı olarak değerlendirdikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

5) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirme Boyutuyla İlgili Sonuçlar

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme boyutu dikkate alındığında bu hususta öğretmenlerin olumlu görüş belirttiği söylenememektedir. Programda yer alan değerlendirme ögesinin yeterince ayrıntılı olarak açıklanmadığı, öğretmen görüşlerinde görülmektedir. Ölçme-değerlendirme ile ilgili örnek formların derste kolay ve etkili uygulanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçme-değerlendirmenin, programın değerlendirme boyutunu tam olarak karşılayamadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca ölçme-değerlendirmenin belirli zamanlarla sınırlandırılmaması gerektiği sonucuna varılmıştır.

a) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri arasında hizmet süresine göre farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bunun sonucunda birbirlerinden farklı hizmet sürelerine sahip olan öğretmenlerin programın değerlendirme boyutu üzerine farklı düşünmedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

¹³Bulut, a.g.t., s. 247.

b) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme ögesi bakımından görüşlerinin, cinsiyet değişkeni ile arasında farklılık olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin değerlendirme ögesi hakkındaki görüşlerinde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığı söylenebilir.

Şentürk, "Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerine Göre Değerlendirmesi" adlı çalışmada benzer sonuçlara ulaşarak; programın değerlendirme boyutu hakkında cinsiyet değişkenine göre farklılık oluşturmadığı, böylelikle öğretmenlerin farklı cinsten olmalarının program hakkında görüşlerini etkilemediği sonucuna varmıştır.¹⁴

c) Öğretmenlerin, mezun oldukları yüksek öğretim kurumu bakımından, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri arasında farklılık görülmemektedir. Eğitim düzeyinin, programın değerlendirme ögesi hakkındaki düşünce ve görüşleri etkileyecek bir değişken olmadığı sonucuna varılmıştır.

d) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme ögesine ilişkin öğretmen görüşlerinin, kadro durumuyla ilgili anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuç öğretmenlerin kadro değişkenine göre farklı görüşlere sahip olduğunu gösterir. Kadro durumu bakımından ücretli öğretmenlerin, diğerlerine göre ortalamalarının yüksek çıkması düşündürücüdür.

e) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme ögesi bakımından, öğretmenlerin okuttukları sınıf değişkeni açısından farklılığın olmadığı görülmektedir. Bütün sınıflarda aynı program uygulanması neticesinde öğretmenlerin programın değerlendirme ögesi hakkında farklı düşünmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

¹⁴Şener Şentürk, *Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayhan Dikici), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2007, s. 93.

f) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirme ögesi bakımından öğretmenlerin, görevli olduğu okul türü değişkenine göre farklılık göstermektedir. Okul türü değişkenine ilişkin öğretmenlerin farklı görüşlere sahip olduğu, ayrıca ikili öğretim yapan okullarda çalışan öğretmenlerin görüşlerinin, daha olumlu olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Öneriler

1) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın başarılı bir şekilde uygulanması için farklı coğrafi bölgelerde programı uygulayan öğretmenlerin görüşlerine başvurulması gerekmektedir. Bu şekilde öğretmen görüşlerine dayalı olarak programın eksikliklerinin tespit edilmesi ile programın geliştirilmesine imkan sağlanabilecektir.

2) Öğretmenlerin, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı daha iyi anlayabilmeleri, günümüz şartlarına ve değişikliklere karşı uyum sağlayabilmeleri için uzun bir süreye yayılmış olan hizmet içi eğitim programları uygulanmalıdır.

3) Öğretmenlerin programın uygulanmasında kullandıkları kılavuz kitap uygulamasına, gelecek yıllardaki eğitim-öğretim çalışmalarında da devam edilmesi gerekmektedir.

4) Beceri ve kazanımları somut şekilde gözlemek ve ölçmek için programın yeniden revizyon edilmesi gerekmektedir. Revizyon çalışmasını yaparken de hedeflerin toplumun ihtiyaç ve problemlerini giderici, öğrencilerin becerilerini geliştirici bir şekilde olmasına dikkat edilmelidir.

5) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın içeriğinin, bir taraftan ekip ruhunu geliştirecek bir taraftan da bireysel farklılıkları olan öğrencileri daha iyi motive edebilecek şekilde, daha aktif ve daha işlevsel olması için güncellenmesi gerekmektedir.

6) Okul-aile işbirliğinin geliştirilmesi anlamında velilere Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı hakkında tanıtıcı ve bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır.

7) Programda farklı bölgeler için farklı şekilde ve bölgesel ihtiyaçları karşılayabilecek esneklikte, bölgelerin sosyal özelliklerini dikkate alınarak öğrenme-öğretme teknikleri yer alması sağlanmalıdır.

8) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerlendirme ögesi, diğer öğelere nazaran öğretmenler tarafından olumlu görüşler olmadığından yeniden bir yapılandırma sürecine sokularak, gerek görülen yerler yeniden hazırlanmalıdır.

9) Ölçme-değerlendirme çok zaman aldığı ve bir ders saatinde karşılanamadığı için sınırlı tutulmamalıdır. Bu yüzden Hayat Bilgisi Dersinin, ders saatleri fazlaştırılmalıdır.

10) Alternatif ölçme teknikleri (araştırma, inceleme, sorgulama, plan yapma ve eleştirel düşünme) hakkında uygulama anlamında seminer çalışmaları yapılarak, öğretmenlerin bu seminerlere katılımı sağlanmalıdır.

C. Kaynakça

- ACAR, Hanife; “*Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zühal Çubukçu)”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2007.
- AÇIKGÖZ, Kamile; “*Aktif Öğrenme*”, Bilişim Yayınları, İzmir 2006.
- AKBABA, Toper; “*Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Çalışmaları*”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, S. 5, Ankara 2004.
- AKYÜZ, Hüseyin; “*Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*”, MEB Yayınları, Ankara 1991.
- AYTEN, Pervin; “*İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersini Yürüten 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri* (Danışman: Doç. Dr. Selma Yel)”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
- BARTH , James ve DEMİRTAŞ, Abdullah; “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi (YÖK Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi)*”, MEB Yayınları, Ankara 1997.
- BAYSAL, Nurdan; “*Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*”, Öztürk, C. (edt), Pegem A Yayıncılık, 1. bs., Ankara 2006.
- BEKTAŞ, Özlem; “*Hayat Bilgisi Öğretimi* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali Sinan Bilgili)”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2001.
- BELET, Dilek; “*İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi* (Danışman: Prof. Dr. Ersan Sözer)”, Atatürk üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 1999.
- BEYDOĞAN, Ömer; “*Okullarda Ölçme ve Değerlendirme*”, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 72, Erzurum 1998.

- BİLEN, Mürüvvet; “*Plandan Uygulamaya Öğretim*”, Anı Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara 2002.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit; “*Cumhuriyet Döneminde İlkokul Programı 75 Yılda*”, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul,1999.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit; “*Eğitime Giriş*”, Binbaşioğlu Yayınevi, Ankara, 1998.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit; “*Genel Öğretim Bilgisi*”, Gazi Kitabevi, Ankara 1986.
- BULUT, İlhami; “*Yeni İlköğretim Birinci Kademe Programlarının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nuri gömleksiz)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2006.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş ve Çivi, Cuma. “*Genel Öğretim Metotları*”, Öz Eğitim Yayınları, 9. bs., İstanbul 1999.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş; “*Program Geliştirme, Kaynak Metinler*”, Öz Eğitim Yayınları, Konya 1997.
- BÜYÜKMİRZA, Savaş; “*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*”, Mikro Yayınları, Ankara 2005.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Savaş; “*Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*”, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.
- CİCİOĞLU, Hasan; “*Cumhuriyet Döneminde İlk ve Ortaöğretim*”, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 1985.
- ÇAKIR, Gülden; “*Yeni Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Kazanımların Önerilen Etkinlikler Çevresinde Gerçekleştirilebilme Düzeyinin Belirlenmesi* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bahadır Köksalan)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2007.
- ÇİLENTİ, Kamuran; “*Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*”, Kadioğlu Yayıncılık, Ankara 1988.
- ÇOBAN, Ahmet; “*Öğretim İlke ve Yöntemleri*”, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007.

- DEMİRCİOĞLU, İsmail; *“Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi”*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2005,
- DEMİREL, Özcan; *“Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme”*, Öğrenme Yayıncılık, Ankara 2006.
- DEMİREL, Özcan; *“Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme”*, Pegem A Yayıncılık, 5. bs., Ankara 2003.
- DİLMAÇ, Yüksel; *“Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Uygulanabilirliği Hakkında Öğretmen Görüşleri (Danışman: Prof. Dr. Canan Çetin)”*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.
- DOĞAN, Hıfzı; *“Öğrenci, Öğretmen ve Program Yönünden Türk Ortaöğretim Sisteminin Değerlendirilmesi”*, Meb Talim ve Terbiye Kur. Yay, İstanbul 1982.
- DUMAN, Bilal; *“Öğretim İlke ve Yöntemleri”*, Ocak, G. (edt.), Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007.
- DÜZGÜN, Şükrü; *“İnsanda Gelişim ve Öğrenme”*, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1999.
- ERDEN, Münire; *“Eğitimde Program Değerlendirme”*, Anı Yayıncılık, Ankara 1998.
- ERDEN, Münire; *“Sosyal Bilgiler Öğretimi”*, Alkım Yayınları, Ankara, Tarih Yok.
- ERDOĞAN, Alaattin; *“Öğretim Planlama ve Değerlendirme”*, Anı Yayıncılık, Ankara 2003.
- ERTÜRK, Selahattin; *“Eğitimde Program Geliştirme”*, Meteksan Yayınları, Ankara 1998.
- ERTÜRK, Selahattin; *“Planlı Eğitim ve Değerlendirme”*, MEB Bürosu, Ankara 1966.

- FİDAN, Nurettin; “Okulda Öğrenme ve Öğretme”, Ankara 1985.
- FİDAN, Nurettin ve ERDEN, Münire; “Eğitime Giriş”, Meteksen A.Ş., 5. bs., İstanbul 1998.
- GÖZÜTOK, Dilek; “Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları”, Milli Eğitim Dergisi, S. 160, Ankara 2003,
- GÜÇLÜ, Nezahat; “Hayat Bilgisi Dersi Kitabının Tasarımı”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001.
- GÜLERYÜZ, Hasan; “Hayat Bilgisi Öğretimi”, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2008.
- GÜLTEKİN, Filiz; “Bir Savunucu Olarak Okul Psikolojik Danışmanı”, Eğitim Araştırma Dergisi, S.15, Ankara 2003.
- GÜVEN, Sevim; “Sınıf Öğretmenlerinin Yeni İlköğretim Ders Programlarına Uygulanmasına İlişkin Görüşleri”, Milli Eğitim Dergisi S.177, Ankara 2008.
- HESAPÇIOĞLU, Muhsin; “Öğretim İlke ve Yöntemleri”, Beta Basım Yay. Dağ. A.Ş., İstanbul 1994.
- KABACA, Tolga; “Bir Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımı: Yapılandırmacılık (Constructivizm)”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Ders Ödevi, Ankara 2002.
- KALAYCI, Nurdan; “Cumhuriyet Döneminde İlköğretim”, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2004.
- KALAYCI, Nurdan; “Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar”, Gazi Kitapevi, Ankara 2001.
- KALAYCIOĞLU, Esra; “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgeler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fevzi Şahin)”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2007.
- KAPTAN, Fitnat; “Fen Bilgisi Öğretimi”, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,1999.

- KAPTAN, Fitnat; “*Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programıyla İlgili Değerlendirme*”, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu. 14-16 Kasım. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri 2005.
- KAPTAN, Saim; “*Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*”, Tekışık Matbaası, Ankara 1998.
- KARASAR, Niyazi; “*Bilimsel Araştırma Yöntemi*”, Nobel Yayıncılık, 9. bs., Ankara 1999.
- KARATAŞ, Süleyman; “*Batılaşma Döneminde Ders Program Değişimi, (Danışman: Prof. Dr. Süleyman Karataş)*”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, , Afyon 2002.
- KAYALAR, Defne; “*İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Cengiz Yanıklar)*”, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kars 2007.
- KEMERTAŞ, İsmet; “*Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*”, Birsen Yayınevi, İstanbul 2003.
- KILIÇOĞLU, Gökçe; “*İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kemalettin Kuzucu)*”, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kars 2007.
- KÖSTÜKLÜ Nuri; “*Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*”, SÜEF Yayınları, Konya 1998, s. 35.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla; “*Eğitim Programları ve Öğretim, Öğretim İlke ve Yöntemleri*”, Gazi Kitapevi, Ankara 1997.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla; “*Öğretim İlke ve Yöntemleri*”, Gazi Kitapevi, Ankara 1995.

- KÜÇÜKAHMET, Leyla; “*Eğitim Bilimine Giriş*”, Nobel Yayın Dağıtım. 7 bs., Ankara 2009.
- MEB, “*1998 İlkokul Programı*”, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1998.
- MEB, “*2005 İlkokul Programı*”, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2005.
- MEB, “*2005 İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*”, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2005.
- MEB, “*Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Program Çalışmaları*”, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1997.
- MEB, “*İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı*”, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2005.
- MEB, “*İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi 4-5. Sınıf Öğretim Programı*”, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2005.
- MEB, “*Orta Öğretimde Yeniden Düzenleme ve Reform Semineri*”, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1990.
- MEB, “*Tebliğler Dergisi*”, Ankara 1995.
- MEB, “*Tebliğler Dergisi*”, Ankara 2005.
- MEB, “*Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı*”, Başarı Yayıncılık, İstanbul 2006.
- NAS, Recep; “*Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Program, Yöntem ve Etkinlikleri)*”, Ezgi Kitapevi, Bursa 2003.
- OĞUZKAN, Turhan; “*Orta Dereceli Genel Öğretim Kurumlarının Gelişmesi, Türkiye’ De Ortaöğretim ve Sorunları Cumhuriyet Döneminde Eğitim*”, Milli Eğitim Basımevi, S. 1, İstanbul 1981.
- ÖZDEMİR, Aziz ve YILDIZ Mustafa; “*İlköğretim Hayat Bilgisi 2 Öğretmen Kılavuz Kitabı*”, MEB Yayıncılık, İstanbul 2005.

- ÖZDEN, Yeşim; “2004 Hayat Bilgisi Pilot Programının, 1998 Hayat Bilgisi Programıyla Karşılaştırılması, (Danışman: Prof. Dr. Erdoğan Başar)”, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2006.
- ÖZDEN, Yeşim; “2004 Yeni Hayat Bilgisi Programının Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi”, **Eğitimde Yansımalar VIII - Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme**, Samsun 2005.
- ÖZTÜRK, Cemil ve DURSUN, Dilek; “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi”, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2005.
- ÖZTÜRK, Cemil; “21.Yüzyılın Eğitim ve Türkiye Eğitim Sistemi”, Sedan Yayıncılık, İstanbul 2001.
- SABAN, Ahmet; “Öğrenme Öğretme Süreci”, Nobel Yayıncılık, Ankara 2002.
- SAN, İnci; “Yaratıcı Drama Eğitsel Boyutları”, Natural Yayıncılık, Ankara 1991.
- SAVAŞ, Behsat ve ÜNÜVAR, Perihan; “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi”, MEB Basımevi, Burdur 1999.
- SÖNMEZ, Veysel; “Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu”, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1999.
- SÖNMEZ, Veysel; “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi”, Anı Yayıncılık, Ankara 2005.
- SÖNMEZ, Veysel; “Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı”, Anı Yayıncılık, Ankara 1994.
- ŞAŞAN, Hasan; “Yapılandırmacı Öğrenme Yaşadıkça Eğitim”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilin Dalı Dergisi, S. 74, Ankara 2002.

- ŞENTÜRK, Şener; “*Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayhan Dikici)”, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2007.
- TAŞDEMİR, Mehmet; *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2007.
- TATAR, Özden; “*4. ve 5. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Melek Demirel)”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.
- TAZEBAY, Atilla; ÇELENK, Süleyman; TERTEMİZ, Neşe ve KALAYCI, Nurdan; “*İlköğretim Programları ve Gelişmeler*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000.
- TDK, *Türkçe Sözlük I-II*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1992.
- TEKİN, Halil; “*Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*”, Yargı Yayıncılık, Ankara 1996.
- TEZCAN, Mahmut; “*Eğitim Sosyolojisi*”, Zirve Ofset, Ankara 1997.
- TDK, “*Türkçe Sözlük I-II*”, Milliyet Yayınları, İstanbul 1992.
- TOPSES, Gürses; “*Hayat Bilgisi dersi Kitabı inceleme Kılavuzu*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001.
- TURGUT, Orhan; “*Cumhuriyet Dönemi İlk ve Ortaöğretim Programları ve Bu Programlardan Alınan Öğrenim Belgelerinin Değerlendirilmesi*, (Danışman: Prof. Dr. Mürevvet Bilen)”, Hacettepe Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1992.
- İŞMAN, AYTEKİN ve ESKİCUMALI, Ahmet; “*Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*”, Değişim Yayınları, 2. bs., Sakarya 2000.

- UĞUR, Tuğrul; “2005 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Aksüt)”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006 Afyon.
- ÜLGEN, Gülten; “Eğitim Psikolojisi”, Bilim Yayınları, Ankara 1995.
- ÜSTÜNER, Mehmet; “Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme ve Günümüz Sorunları”, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. S. 7, Malatya 2004.
- VARIŞ, Fatma; “Eğitimde Program Geliştirme, Teoriler ve Teknikler”, Alkım Kitapçılık Yayıncılık, 7. bs., Ankara 1997.
- VARIŞ, Fatma; “Eğitim Bilimine Giriş”, Alkım Yayınları Eğitim Kitapları Dizisi, İstanbul 1994.
- YALIN, Halil; *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 9. bs., Ankara 2003, s. 82.
- YAŞAR, Şefik; “Kuram ve Öğrenme-Öğretme Süreci”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, C.8, S.1-2., Eskişehir 1993.
- YAVUZ, Kudret; “Eğitim-Öğretimde Çoklu Zekâ Teorisi ve Uygulamaları”, Özel Ceceli Okulları Eğitim Dizisi-1, Ankara 2001.
- YAVUZER, Haluk; “Okul Çağı Çocuğu”, Remzi Kitabevi, İstanbul 2004.
- YEŞİL, Rüştü; “Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi”, Nobel Yayınları, Ankara 2002.
- YILMAZ, Hasan ve SÜMBÜL, Ali. “Öğretimde Planlama ve Değerlendirme”, Çizgi Kitapevi, Konya 2003.

D. Ekler**EK-1**

Şanlıurfa Merkez İlköğretim Okulları			
Sıra No	Okul Adı	Sınıf Öğretmen Sayısı	1.,2. ve 3. Sınıf Öğretmenleri
1.	ABDULKADİR KARAHAN İ.Ö.O.	18	14
2.	AHMET ERSEVEN İ.Ö.O.	18	12
3.	ALPARSLAN İ.Ö.O.	12	9
4.	ATATÜRK İ.Ö.O.	14	9
5.	AHMET HAMDİ AKSEKİ İ.Ö.O.	35	21
6.	AKŞEMSETTİN İLKÖĞRETİM OKULU İ.Ö.O.	25	15
7.	BELEDİYE İ.Ö.O.	17	13
8.	BİLİM İ.Ö.O.	29	24
9.	BAĞLARBAŞI İ.Ö.O.	37	30
10.	BAHÇELİEVLER İ.Ö.O.	23	19
11.	CENGİZ TOPEL İ.Ö.O.	23	13
12.	CUMHURİYET İ.Ö.O.	14	12
13.	ÇAMLIDERE İ.Ö.O.	30	22
14.	DR. CAVİT ÖZYEGİN İ.Ö.O.	42	31
15.	DİREKLİ İ.Ö.O.	17	12
16.	ERTUĞRUL GAZİ İ.Ö.O.	34	31
17.	EYYÜBİYE İ.Ö.O.	15	9
18.	FATİH SULTAN MEHMET İ.Ö.O.	23	19
19.	FEVZİ ÇAKMAK İ.Ö.O.	24	22
20.	GAZİ İ.Ö.O.	18	13

21.	GAP. İ.Ö.O.	28	20
22.	HALİDE NÜSRET ZORLUTUNA İ.Ö.O	19	6
23.	HÜSNÜ M. ÖZYEĞİN İ.Ö.O.	10	7
24.	HATİCE GELENER İ.Ö.O.	20	12
25.	İBRAHİM TATLİSES İ.Ö.O.	22	10
26.	İSMET PAŞA İ.Ö.O.	23	17
27.	KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN İ.Ö.O.	46	24
28.	KARAKÖPRÜ İ.M.K.B. İ.Ö.O.	24	8
29.	KARAKÖPRÜ 100. YIL İ.Ö.O.	20	12
30.	KARAKÖPRÜ İ.Ö.O.	16	8
31.	KÜÇÜK HAN İ.Ö.O.	15	9
32.	KOÇ İ.Ö.O.	24	9
33.	MEHMET AKİF ERSOY İ.Ö.O.	25	22
34.	MEHMET AKİF İNAN İ.Ö.O.	23	17
35.	M. AZİZ PARMAKSIZ İ.Ö.O.	26	15
36.	MEHMET SAÇLI İ.Ö.O.	30	22
37.	MEHMET HACI BOZANOĞLU İ.Ö.O.	39	29
38.	MERKEZ İ.Ö.O.	19	9
39.	METE HAS İ.Ö.O.	20	12
40.	MİMAR SİNAN İ.Ö.O.	17	13
41.	MİTHAT PAŞA İ.Ö.O.	15	12
42.	MUSTAFA VEDAT MUTLU İ.Ö.O.	24	17
43.	NAZİF SABBER BAYRAKTAR İ.Ö.O.	24	15
44.	11. NİSAN KURTULUŞ İ.Ö.O.	10	6
45.	OSMAN ERTÖRER İ.Ö.O.	26	16

46.	OSMAN GAZİ İ.Ö.O.	15	9
47.	ÖĞRT. İHSAN ÖZDEMİR İ.Ö.O.	25	15
48.	ÖZEL ÇAĞLAYAN İ.Ö.O.	15	12
49.	ÖZEL FIRAT İ.Ö.O.	5	1
50.	ÖZEL ŞANLIATA İ.Ö.O.	10	6
51.	PROFİLO İ.Ö.O.	24	12
52.	RASİME POLAT İ.Ö.O.	19	13
53.	SAĞLIK İ.Ö.O.	11	7
54.	SIRRIN İ.Ö.O.	23	8
55.	SÜLEYMANİYE İ.Ö.O.	14	8
56.	SÜLEYMAN ŞAH İ.Ö.O.	12	8
57.	ŞAİR ABDİ İ.Ö.O.	30	22
58.	ŞAİR NABİ İ.Ö.O.	17	12
59.	ŞANLIURFA İ.Ö.O.	31	24
60.	ŞEHİT NUSRET İ.Ö.O.	15	12
61.	ŞEHİTLİK İ.Ö.O.	25	19
62.	ŞERİF ÖZDEN İ.Ö.O.	14	8
63.	TÜRK TELEKOM İ.Ö.O.	17	7
64.	TENEKECİ MAHMUT GÜZELGÖZ İ.Ö.O.	12	9
65.	TOKİ ŞEHİT JND. PİY. ÇAVUŞ MEHMET UYUR İ.Ö.O.	12	9
66.	TOKİ ŞEHİT JND. ER. KOM. ADNAN YASLI İ.Ö.O.	10	6
67.	TURAN İ.Ö.O.	11	9
68.	UĞURLU İ.Ö.O.	15	10
69.	ULUBAĞ İ.Ö.O.	24	16
70.	ULUBATLI HASAN İ.Ö.O.	32	24

71.	VAKIFLAR İ.Ö.O.	32	21
72.	VATAN İ.Ö.O.	18	12
73.	YAKUBİYE İ.Ö.O.	12	10
74.	YAKUP KALFA İ.Ö.O.	39	25
75.	YATILI BÖLGE (Y.İ.B.O)	13	3
76.	YAVUZ SELİM İ.Ö.O.	74	34
77.	YENİCE İ.Ö.O.	32	19
78.	YENİŞEHİR İ.Ö.O.	24	20
79.	YUNUS EMRE İ.M.K.B. İ.Ö.O.	34	21
80.	ZİYAEDDİN AKBULUT İ.Ö.O.	21	14
	Merkez İlköğretim Okul Toplamı	1749	1162

EK-2

Değerli Meslektaşım,

Bu ölçek 2009 ilköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar hayat bilgisi öğretim programını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Araştırmada toplanacak veriler sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır. Ölçekteki ifadelere içtenlikle verilen yanıtlar araştırmanın niteliği açısından önemlidir. Bu yüzden ölçekte var olan “tamamen katılıyorum”, “oldukça katılıyorum”, “çok az katılıyorum”, “hiç katılmıyorum”, seçeneklerinden size göre doğru olan kısmı işaretlemeniz çok önemlidir.

Yardımlarınız için çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. N. Fahri TAŞ

Danışman

Serkan GÜLENER

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Tlf: 0506 703 59 69

I. BÖLÜM

Bu bölümde **Kişisel Bilgiler** yer almakta olup, durumunuza uygun ilgili seçeneğin işaretlenmesi

ve _ (Yazınız) Olan yerleri yazmanız gerekmektedir.

1- Hizmet Yılıınız? (Yazınız).....	4 - Çalışma Durumunuz?
2- Cinsiyetiniz?	☐ Kadrolu Sınıf Öğretmeni
☐ Kadın	☐ Sözleşmeli Sınıf Öğretmeni
☐ Erkek	☐ Ücretli Sınıf Öğretmeni
3- En Son Mezun Olduğunuz Okul?	5- Okuttuğunuz Sınıf?
☐ Ön Lisans (İki Yıllık Eğitim Enstitüsü veya Ön Lisans Tamamlama)	☐ 1.Sınıf
☐ Lisans (Dört Yıllık Eğitim Yüksek Okulu veya Eğitim Fakültesi)	☐ 2.Sınıf
☐ Yüksek Lisans	☐ 3.Sınıf
☐ Diğer _ (Yazınız).....	6- Çalıştığınız Okul?
	☐ Normal Öğretim Yapılan Okul
	☐ İkili Öğretim Yapılan Okul

2009 İLKÖĞRETİM 1., 2. ve 3. SINIFLAR HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA

İLİŞKİN DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

BÖLÜM II		Tamamen Katılıyorum	Oldukça Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
UYGULADIGINIZ "2009 İLKÖĞRETİM HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI" NİN					
GENEL DURUMU BAKIMINDAN;					
1	Programın "Giriş" kısmı yeterince bilgi vermektedir.				
2	Program hayat bilgisi öğreniminin kalitesini iyileştirmeye fırsat verecek vizyona sahiptir.				
3	Program yapılandırmacı yaklaşıma uygun yapıya sahiptir.				
4	Program kendi içinde bir bütünlük göstermektedir.				
5	Program diğer dersleri desteklemektedir.				
6	Program günümüz şartlarına uygundur.				
7	Program değişikliklere uyum sağlar esnekliktedir.				
8	Programın uygulanmasında öğretmen kılavuz kitabı olmalıdır.				
9	Program öğretmen kılavuz kitabı ile bire bir örtüşmektedir.				
10	Program 1998 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programından daha iyidir.				
BECERİ VE KAZANIMLARI (HEDEFLERİ) BAKIMINDAN;					
11	Beceriler ve kazanımlar Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına katkı				

	sağlamaktadır.				
12	Beceriler ve kazanımlar programın hedef boyutunu tam karşılamaktadır.				
13	Beceriler ve kazanımlar toplumsal problemleri ve ihtiyaçları giderici özelliktedir.				
14	Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla örtüşmektedir.				
15	Beceriler ilişkili olduğu kazanımlarla geliştirilmektedir.				
16	Beceriler ve kazanımlar ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.				
17	Beceriler ve kazanımlar gerçek hayatta öğrencilerin ihtiyaçları ile örtüşmektedir.				
18	Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sürecini kolaylaştırmaktadır.				
19	Beceriler ve kazanımlar öğrencilerin gelişim özelliklerine göre belirlenmiştir.				
20	Kazanımlar ilişkili olduğu tüm becerileri geliştirmeye yöneliktir.				
21	Kazanımlar kendi aralarında tutarlı olup, sonraki kazanımların oluşumuna destek olacak şekilde sıralanmıştır.				
22	Kazanımlar bilgi, beceri, tutum ve değerler içermektedir.				
23	Kazanımlar öğrencilerin gerçekleştirdiği etkinlikler sonrası elde edilmektedir.				
24	Kazanımlar gözlenir ve ölçülürdür.				
25	Kazanımların bağlı olduğu temalar' a ve sınıflara göre sayıları yeterlidir.				
26	Belirlenen kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleştirilebilir niteliktedir				
TEMALARI (İÇERİĞİ) BAKIMINDAN;					
27	Temalar öğrencilerin ilgilerini çekmektedir.				
28	Temalar öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratmaktadır.				
29	Temalar öğrencilerde ekip ruhu geliştirmektedir.				
30	Temalar öğrencilerin doğal öğrenme yolunun izlenmesine fırsat vermektedir.				
31	Temalar öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat				

	vermektedir.				
32	Temalar öğrencilerin kişisel nitelikler kazanmasına olanak sağlamaktadır.				
33	Temalar öğrenme modelleri ve ilkelerinin uygulanmasına olanak sağlamaktadır.				
34	Temalar öğrencilerin etkinliklere katılarak değişik bilgi ve beceriler edinmelerini sağlamaktadır.				
35	Temalar bireysel farklılıkları olan öğrenciler için isteklendirme kaynağı olmaktadır.				
36	Temalar öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya yardımcı olmaktadır.				
37	Temalar öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olmaktadır.				
38	Temalar öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırmaktadır.				
39	Temalar öğrencilerin, başkalarının görüş açısını daha iyi anlamalarını ve onlara saygı duymalarını sağlamaktadır.				
40	Temalar öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamaktadır.				
41	Temalar birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ile örtüşmektedir.				
42	Temaların sarmal olması hem becerileri hem de kazanımları pekiştirmektedir.				
43	Temalar bağlı olduğu beceri ve kazanımları ile örtüşmektedir.				
44	Temalar üç yıl boyunca aynı adla adlandırılmalıdır.				
45	Temalar programın içerik boyutunu tam karşılamaktadır.				
46	Temaların üç tane olması yeterlidir.				
47	Kazanım sayılarına göre temalar için belirlenen 180 ders saati yeterlidir.				
ETKİNLİKLERİ (ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇİ) BAKIMINDAN;					
48	Etkinlikler öğrencilerin öz saygı ve özgüvenini geliştirici, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu almalarını ve iletişim kurmalarını desteklemektedir.				

49	Etkinlikler öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden oyun ve drama ile yazılı, sözlü ve sanatsal deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır.				
50	Etkinlikler öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanıma, işbirliği içinde etkili ve yaparak-yasayarak öğrenmelerini sağlama gibi aktif öğrenme sürecidirler.				
51	Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşantıları ile örtüşmektedir.				
52	Etkinlikler ile öğrencilerin öğrenme stilleri örtüşmektedir.				
53	Etkinlikler öğrencilerin zekâ alanlarını geliştirmeye yöneliktir.				
54	Etkinlikler öğrencilerin Temalarla ilgili temel kavramları tanımalarını sağlamaktadır.				
55	Etkinlikler öğrenci merkezli öğrenme strateji, yöntem ve teknik kullanımını geliştirmektedir.				
56	Etkinlikler öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda performansını artırmaktadır.				
57	Etkinlikler öğrencilerin Belirli Gün ve Haftaların önemini kavramalarını sağlamaktadır.				
58	Etkinlikler ilişkili olduğu temalarla örtüşmektedir.				
59	Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.				
60	Etkinlikler ile beceriler ve kazanımlar gerçekleşmektedir.				
61	Etkinlikler ile kişisel nitelikler ve değerler ile ara disiplinler gerçekleşmektedir.				
62	Etkinlikler bölgesel ihtiyaçlara göre esnek düzenlenilmektedir.				
63	Etkinlikler bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır.				
64	Etkinlikler okul ve aile işbirliğini geliştirmektedir.				
65	Etkinlikler, programın öğrenme-öğretme sürecini tam karşılamaktadır.				
66	Etkinlikler materyal ve kaynak kullanımını ihtiyaç haline getirerek geliştirmektedir.				

DEĞERLENDİRME BAKIMINDAN;				
67	Ölçme ve değerlendirmeye yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır			
68	Ölçme-değerlendirme formlarına ilişkin örneklere yeterince yer verilerek ayrıntılı olarak açıklanmıştır.			
69	Ölçme ve değerlendirme formlarına ilişkin örnekler her sınıfta kolay uygulanmaktadır.			
70	Alternatif ölçme tekniklerinden yararlanılarak ürün ile birlikte vurgulanan araştırma, inceleme, sorgulama, plan yapma, eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçler de değerlendirilmektedir.			
71	Ölçme-değerlendirme, öğrenme süreci ile es zamanlı yürütülebilmektedir.			
72	Ölçme araçları ve değerlendirme teknikleri ile etkinlikler değerlendirilmektedir.			
73	Ölçme-değerlendirme araç ve teknikleri ile öğrenci kendini de değerlendirmektedir			
74	Ölçme ve değerlendirme, programın değerlendirme boyutunu tam karşılamaktadır.			
75	Ölçme ve değerlendirme bir ders saati zamanı ile sınırlandırılmalıdır.			

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.63.00.05-379

12464

13 NISAN 2009

Konu: Anket Uygulaması

VALİLİK MAKAMINA
ŞANLIURFA

- İlgi : a) M.E.B. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının 11.04.2007 tarih ve 573/1950 sayılı Yönerge
b) Erzincan Üniversitesi Genel Rektörlüğü Personel Dairesi Başkanlığının 06.03.2009 tarih ve 1053-1790 sayılı yazısı

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Serkan GÜLENER' in "Genel Durum, Beceri ve Kazanım, Tema, Etkinlik ve Ölçme Değerlendirme" konulu Anket' in Serkan GÜLENER tarafından Anket uygulaması ilgi (b) yazıdan anlaşılmaktadır.

Söz konusu Anket' in İlimiz Merkez İlköğretim okulları 1. 2 ve 3. Sınıf hayat bilgisi öğretmenlerine Anket uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur' larımıza arz ederim.

Hani ŞAHİN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR

.../04/2009

Salih GELGEÇ

Vali a.

Vali Yardımcısı

Yenişehir 63300
ŞANLIURFA
Bilgi için

Tel : 0 414 - 3142004
Fax : 0 414 - 3123083
Öncel BAĞMANCI

E-Posta : surfamem@meb.gov.tr
Web : http://sanliurfa.meb.gov.tr
GSM: 0535 580 77 63

EK-4

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

15 NİSAN 2009

Sayı : B.08.4.MEM.4.63.00.05-379/ 12889

Konu: Anket Uygulaması

ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Personel Dairesi Başkanlığı)
ERZİNCAN

İlgi : 06/03/2009 tarih ve B.30.2.ERZ.0.71.00.00/01/1053-1790 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Serkan GÜLENER' in "Genel Durum, Beceri ve Kazanım, Tema, Etkinlik ve Ölçme Değerlendirme" konulu Anket' in Serkan GÜLENER tarafından Anket uygulamasına ilişkin Valilik Makamından alınan Olur ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Hanifi ŞAHİN
Millî Eğitim Müdürü

Ekler :
1- Valilik Olur' u (1 adet)

14/04/2009 Mem. : Ö. BAĞMANCI
14/04/2009 Şef : İ. UŞLU
14/04/2009 Şb. Md : N. YILDIRIM

Yenişehir 63300
ŞANLIURFA
Bilgi İçer

Tel : 0 414 - 3142004 E-Posta : surfamem@meb.gov.tr
Fax : 0 414 - 3123083 Web : http://sanliurfa.meb.gov.tr
Öncel BAĞMANCI GSM: 05 15 580 77 63

EK-5

ERZİNCAN
ÜNİVERSİTESİ
2006

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Dairesi Başkanlığı

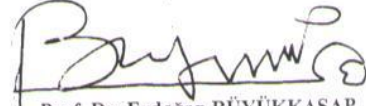
Kısım : Dış İlişkiler
Sayı : B.30.2.ERZ.0.71.00.00/01/1053-1730
Konu : Çalışma İzni

06.03.2009

ŞANLIURFAVALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Serkan GÜLENER'in Üniversitemiz Rektör Yardımcısı ve Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. N. Fahri TAŞ'ın danışmanlığında İliniz Merkez İlköğretim Okullarında 1., 2. ve 3. sınıf hayat bilgisi dersi okutan öğretmenlerle ilgili olarak yapacağı tez çalışması için gerekli iznin verilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Erdoğan BÜYÜKKASAP
Rektör

EKLER :

Ek-1 4 Adet Form
Ek-2 Tez Çalışması Özeti (5 Sayfa)

Adres : Erzincan Üniversitesi Rektörlüğü 24100/Erzincan
Telefon : 0 (446) 226 66 66 Fax : 0 (446) 226 66 65

Web : www.erkincan.edu.tr
E-mail : personel@erkincan.edu.tr